

SERAMİK
ARAŞTIRMALARI
DERGİSİ
THE JOURNAL
OF CERAMIC RESEARCH

Geliş Tarihi / Received: 17.11.2022
Kabul Tarihi / Accepted: 31.12.2022
Yayın Tarihi / Published: 31.12.2022
Araştırma Makalesi / Research Article
DOI: 10.55061/srmka.1206337

Makale Künyesi / Citation:” Erythrai Roma İmparatorluk ve Erken Bizans Amphoraları (1977-1988 Kazıları), SRMKA 4, 2022, 100-167.

ERYTHRAİ ROMA İMPARATORLUK VE ERKEN BİZANS AMPHORALARI (1977-1988 KAZILARI)

*ERYTHRAI ROMAN IMPERIAL AND EARLY BYZANTINE AMPHORAE
(1977-1988 EXCAVATIONS)*

Ebru KIRKANLI*

Özet

Herodotos'un bahsettiği 12 İon kentinden biri olan Erythrai, İzmir'in Çeşme ilçesinin hemen kuzeyindeki Ildırı körfezinde, Karaburun (Mimas) Yarımadası'nın Khios (Sakız) Adası'na bakan batı kıyısında yer alır. Erythrai'de yürütülmüş geçmiş dönem kazılarıyla gün yüzüne çıkmış Roma İmparatorluk-Erken Bizans dönemleri ithal ticari amphoraları, bu makalenin konusunu oluşturur. Erken İmparatorluk Dönemi'nden MS 7. yüzyıla kadar uzanan ithal amphora gruplarının yoğunluğu (Khios, Rhodos, Kapitan II, LRA 2, LRA 3, Ephesus 56, Samos-Cistern/Agora M 273, Pinched-Handle (Zemer 41), Agora M 54, LRA 1, LRA 4, LRA 5-6, Berythus ve Agora M 334, Spatheia, Amrit, Zeest 80, Castrum-Perti, Dressel 24, Bag-Shaped), tarihsel süreç içerisinde Kent'le ticari ilişkiler yürüten merkezlerin ticaretteki paylarının değişiminin göstergesidir. Khios ile aynı tarihlerde amphora üretimi yapan Erythrai'de, yerel üretim Dressel 24 Similis amphoralarının yanı sıra Khios'ta üretilmiş örneklerinde varlığı oldukça dikkat çekicidir. Bunun yanı sıra Meander Vadisi Bölgesi üretimlerinden Agora F 65-LRA 3 amphoralarının kronolojik olarak tüm çeşitlerinin de varlığı bölgedeki yoğun ticari ilişkiyi gözler önüne serer.

Anahtar Kelimeler: İonia, Erythrai, Roma İmparatorluk Dönemi, Erken Bizans Dönemi, Amphora, Antik Ticaret

Abstract

Erythrai, one of the 12 Ionian cities mentioned by Herodotus, is located on the West coast of the Karaburun (Mimas) peninsula, overlooking the Chios (Chios) Island, in the Ildırı Gulf, just North of the Modern Çeşme district of İzmir. The subject of this article is the imported commercial amphoras from Roman Imperial and Early Byzantine Periods, which were recovered during the past excavations in Erythrai. The density of imported amphora groups dating from the Early Empire to the 7th century AD (Chios, Rhodos, Kapitan II, LRA 2, LRA 3, Ephesus 56, Samos-Cistern/Agora M 273, Pinched-Handle (Zemer 41), Agora M 54, LRA 1, LRA 4, LRA 5-6, Berythus ve Agora M 334, Spatheia, Amrit, Zeest 80, Castrum-Perti, Dressel 24, Bag-Shaped) is an indicator of the change in the trade shares of the centers that carried out commercial relations with the city throughout the historical process. In Erythrai, which produced amphorae at the same time as Chios, the presence of locally produced Dressel 24 Similis

* Doktora Öğrencisi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klasik Arkeoloji, Konya, TÜRKİYE, E-posta, ekirkanli@gmail.com, Orcid ID: 0000-0002-6501-1515

amphoras as well as examples produced in Chios, is quite remarkable. In addition, the presence of all chronological variants of Agora F 65-LRA 3 amphorae from the Meander Valley reveals the intense commercial relationship in the region.

Keywords: Ionia, Erythrai, Roman Imperial Period, Early Byzantine Period, Amphorae, Trade

Giriş

Antik Ionia Bölgesi günümüz İzmir ve Aydın illerinin Ege denizi kıyısındaki tüm batı kesimi ile Yunanistan'ın Khios (Sakız) ve Samos (Sisam) adalarını kapsar (Fig.1). Herodotos'un bahsettiği 12 Ion kentinden biri olan Erythrai¹, Ildırı mahallesi modern yerleşimi altındadır². Bugün İzmir'in Çeşme ilçesinin hemen kuzeyindeki Ildırı Körfezi'nde, Karaburun (Mimas)³ Yarımadası'nın Khios Adası'na bakan batı kıyısında, Kuzey Ionia'daki yarımada'nın ortasında, Melaina⁴ ve Argennon burunlarının⁵ arasında yer almaktadır⁶. Kentin akropolü ile denize bakan batı yamacı arasında kalan Ildırı köyü; kuzeyde Gerence körfezi ile Güzelbahçe ve Mordoğan; doğuda Mordoğan ve Barbaros köyleri, güneydoğuda Germiyan köyü ve yalısı, güneyde ise Reisdere köyü sınırları arasında kalmaktadır (Fig. 2)⁷. Bölgede araştırma yapan bilim insanları yaptıkları yüzey araştırmalarında Klazomenai ile arasında modern Gülbahçe olarak adlandırılan bölgenin sınır olduğunu belirtmektedir⁸. Erythrai sınırlarına ilişkin önemli kanıtlardan birisini de kentin topraklarındaki bir dizi lokasyonu birbirine bağlayan yolların listesi oluşturmaktadır⁹.

İki çay arasında kurulmuş olan Erythrai' güneyinde, kent surlarının içinde kalan Plinius'un sözünü ettiği Aleon çayı (Ildırı suyu)¹⁰, kuzeyinde ise vadi boyunca akan Aksos çayı yer almaktadır. *Aleon*¹¹, *Aleos* ya da yerel halkın günümüz deyiimiyle *Azmak Çayı*Erythrai'nin surları içerisinde Klazomenai kapısının yakınından doğmakta ve menderesler çizerek köyün

¹ Herodotos I. 142.

² Sevin 2016, 107.

³ Yarımada'da yükselen sırt, yarımada'nın merkezinde yer alır ve kuzey uçta yer alan Melaina burnunda sona erer. Cramer 1832, 346.

⁴ Strabon XIV, 645; Cramer 1832, 346.

⁵ Morton, kentteki kayalıkların; kentin kırmızı tonun ifade ettiğini belirtmiş ve Paphlagonia'da Erythrinon adlı kasabanın ve adını kentte bulunan kayalıklardan aldığını ifade etmiştir. Morton 1998, 170-1.

⁶ Akurgal 1979, 1.

⁷ Bayburtluoğlu 1975, 1.

⁸ Koparal 2014, 127; Sevin 2016, 107. Erythrai ile Klazomenai sınırını Hypokremnos yöresinin oluşturduğunu belirtmiştir.

⁹ Rubinstein 2004, 1073-1074.

¹⁰ Plinius V.31,17; Bayburtluoğlu 1975, 15.

¹¹ Erythrai sikkelerinde ismi geçen nehir tanrısıdır Akurgal 1979, 1.

güneyindeki koyla birleşip denize dökülmektedir¹². Kentin kuzeyinde yer alan diğer nehir *Aksos* yani *Açoç* isminin ise Girit dilinde *βάζοç* kelimesinden geliştiği düşünülmektedir¹³.

Birinci ve ikinci dönem kazıları olarak adlandırılan geçmiş dönem Erythrai kazıları, 1977 yılında Athena Tapınağı, Toikhobatlı Yapı, Tapınak Kuzey Duvarı; 1977-78 yıllarında Athena Tapınağı'nın doğusundaki Arkaik Dönem istinat duvarı olan Teras Duvarlı Yapı ve Hellenistik Ev; 1980 yılında Akropol, 1981 yılında Cami Boğazı-Nekropolü, 1978-83 yılları arasında Cennettepe; 1977 ve 1979 yıllarında Mozaikli Peristilli Ev, 1978 yılında Şaraphane; 1979 yılında UFO 1B, Deniz Kenarı Sondajı ve Megaron Evi; 1978, 1980-82 yıllarında Tiyatro; 1982 yılında Kilise Önü; 1988 yılında Müze Sondaj kazısından oluşmaktadır¹⁴.

Erythrai'de geçmiş dönemde E. AKURGAL, C. BAYBURTLUOĞLU ve Ö. ÖZYİĞİT tarafından aralıklarla sürdürülmüş kazı çalışmalarında ortaya çıkarılan buluntular arasından Roma Dönemi ithal amphora gruplarına ait seçilen örnekler¹⁵ bu makale kapsamında ele alınmıştır.

Makalenin konusunu oluşturan Erythrai Roma Dönemi ithal amphoraları üretim yerine bağlı olarak 6 farklı bölgeye ayrılmaktadır. **Ege Amphoraları:** Khios, Rhodos, Kapitan 2, LRA 2, LRA 3, Ephesus 56 ve Samos Cistern- M 273; **Kilikia Amphoraları:** Pinched Handle, Agora M 54, LRA 1; **Doğu Akdeniz:** LRA 4, LRA 5-6 ve Berythus- Agora M 334; Kuzey Afrika: Spatheia ve Amrit; **Karadeniz:** Zeest 80; **İtalya:** Castrum Perti; **Kökeni bilinmeyen:** Dressel 24 ve Bag-Shaped amphoralarıyla temsil edilmektedir. Amphoralar öncelikle üretim bazında bölgesel olarak daha sonra kendi içerisinde kronolojik sırası göz önüne alınarak incelenmiştir. Makale içerisinde sunulan amphora parçaları ile paralellik kurulan benzer örnekler katalog bölümünde bulunan "referans" kısmına yazıldığından gereksiz tekrar olmaması için metnin içinde ikinci kez yazılmamıştır.

¹² Plinius V.117, XXXI 14; Bayburtluoğlu 1975, 4.

¹³ Bayburtluoğlu 1975, 4. Akurgal, Erythrai'de Erythrai'de kentin körfezine akan tek bir derenin var olduğunu, Aksos nehrinin ise kentin kuzeyinden sur duvarlarının diğer tarafındaki vadiden aktığını belirtmiştir. Akurgal 1979,1.

¹⁴ Aralıklarla sürdürülmüş kazı çalışmalarında gün yüzüne çıkarılmış ticari amphora buluntuları tarafımda yüksek lisans tezi olarak çalışılmış, makale kapsamı Roma Dönemi ticari amphoraları konusu ile sınırlandırılmıştır. Erythrai'nin geçmiş dönem kazı buluntularını oluşturan bu grubu, Erythrai kazısında çalışma fırsatı sunan kazı başkanı Doç. Dr. Ayşe Gül AKALIN'a, ticari amphora grubunu çalışmamı öneren ve tez sürecim boyunca yakın ilgisini gördüğüm danışmanım Doç. Dr. Çiğdem GENÇLER-GÜRAY'a, tez sürecimde ve sonrasında yardımlarını benden hiçbir zaman esirgemeyen, çok değerli fikirleri ve bilgileri ile tez çalışmamı yön veren danışmanım Prof. Dr. Billur TEKKÖK-KARAÖZ'e teşekkürü bir borç bilirim. Tüm tez malzememi büyük bir sabırla inceleyip, değerli fikirlerini tüm çalışmam boyunca benimle paylaşan Dr. Andrei OPAİT'e ne kadar teşekkür etsem azdır. Değerli katkıları için Doç. Dr. Erkan ALKAÇ ve Dr. Öğr. Üyesi Asena KIZILARSLANOĞLU teşekkürlerimi sunarım. Ve ayrıca her zaman verdiği destek için Dr. Deniz TAMER'e sonsuz teşekkürler.

¹⁵ Birinci ve ikinci dönem kazıları olarak adlandırılan geçmiş dönem Erythrai kazılarında ele geçen örnekler içerisinde en iyi korunmuş parçalar seçilerek bu makalenin katalog bölümüne alınmıştır.

Ege Amphoraları

Khios Amphoraları

Antik Dönem'in kaliteli şarap üreticilerinden olan Khios, MÖ 7. yüzyılın son çeyreğinde amphora üretimine başlamış¹⁶ ve MS 2.- 3. yüzyıllara kadar bu geleneği devam ettirmiştir¹⁷. Khios Adası'nın güneyinde yapılan kazılarda Erken Roma Dönemi'ne tarihli amphora fırınları ortaya çıkarılmıştır¹⁸. Ortaya çıkarılan fırınlarla birlikte yanmış amphora parçaları ve üretim atıklarının da ele geçirilmesi üretim faaliyetlerini desteklemiştir¹⁹. Ele geçen amphoraların Dressel 24 *Similis* tipine ait olduğu²⁰ ve üretimin MÖ 1. yüzyıl- MS 1. yüzyıl arasında yoğunlaştığı, bazı örneklerde ise MS 3. yüzyıla kadar gittiği anlaşılmıştır²¹.

Erythrai'de de üretimi yapılan amphoralarla form açısından paralellik gösteren Khios Dressel 24 *Similis* amphoraları içe doğru kıvrılan ve kalınlaştırılmış ağız kenarına, uzun boyna, ağız ile boyun ortasına birleştirilmiş dikdörtgen kesitli kulplara sahiptir. Yapılan petrografik analizler, grubun hamur yapısının Whitbread tarafından tanımlanmış *Chian 2* amphoralarının hamuruyla örtüştüğünü göstermiştir²². Erythrai kazılarında bulunan 9 örnek arasından seçilen 2 kaide parçası (Fig. 3.1, 3.2) Cup-shaped ağızlı Dressel 24 *Similis* amphora örneklerinin erken tiplerini oluşturmaktadır ve MS 1. yüzyılın başına tarihlenmektedir²³. Benzer örneklerinin Khios'ta yaygın olduğu bilinen²⁴ *Τρόφωνος* mühürlü kulp parçası (Fig. 3.3) ise MS 1. yüzyıla tarihlenmektedir.

Rhodos Amphoraları

MÖ 4. yüzyıldan itibaren amphora üreticisi olarak Akdeniz pazarındaki yerini alan Rhodos'ta şarap üretiminin²⁵ ekonomik önemini sikkeler üzerinde görülen üzüm salkımı betimleri göstermektedir²⁶. Hellenistik Dönem'in en yaygın görülen amphoraları arasında yer

¹⁶ Dupont 1982,195.

¹⁷ Doğer 1991, 82; Şenol 2003, 52; Cankardeş-Şenol 2006, 94.

¹⁸ Yapılan kazılarla adanın güneyinde iki adet amphora fırını ortaya çıkarılmıştır. Tsaravopoulos 1986, 124-144.

¹⁹ Opait – Tsaravopoulos 2011, 280.

²⁰ Opait 2007, 630.

²¹ Opait – Tsaravopoulos 2011, 280, Fig. 10 a-c, Fig 11 d-e, Fig. 12 a-f, Fig. 13, a-b.

²² Opait – Tsaravopoulos 2011, 275-280. Yapılan analizler sonucuna göre, kireç bakımından zengin, küçük kireçtaşı ve kalsit parçaları, mika kuvars ve feldispat taneciklerinin yanı sıra demir oksit ile silttaşı Khios hamurunun katkılarını oluşturduğu belirtilmiştir. Opait – Tsaravopoulos 2011, 293.

²³ Makale kapsamını oluşturan amphoralara ait her bir parçanın buluntu yeri, kronolojisi, ölçüleri, tanımı ve paralellik kurulan benzer örnekleri için katalog bölümüne bakınız.

²⁴ Tsaravopoulos ve diğ. 2013, 116.

²⁵ Knidos ve Kaunos kentleriyle sınırlandırılmış, Rhodos Adası'nın anakaradaki arazisi Rhodos Peraiası, Rhodos'a bağlı olarak bağcılık ve şarap üretiminde önemli bir yere sahipti. Doğer – Şenol 1997, 59. Rhodos Peraiası'nın yanı sıra MÖ 188-167'de Rhodos'un himayesinde olan adalarda da şarap üretiminin yapıldığı bilinmektedir. Lund 2011, 281, Fig. 13.1.

²⁶ Franke – Marathaki 1999, 92-93; Dalby 2003, 281.

alan Rhodos amphoralarında, MÖ 2. yüzyılın ikinci yarısından sonra değişen siyasi dengelerin de etkisiyle form değişiklikleri olmuştur²⁷. Geç Rhodos amphoraları olarak adlandırılan bu yeni formlu amphoraların kökeninin Rhodos Adası olduğu bilinmekle birlikte Batı Anadolu'da da üretimleri yapılmıştır²⁸. Adada ve diğer bölgelerdeki Rhodos amphoralarının Roma İmparatorluk Dönemi'nde üretimi devam etmiştir. Geç Rhodos amphoralarının mühürsüz dairesel kesitli dik kulpları karakteristik olup, boynuz şeklinde yükselmektedir. Yuvarlak ağız kenarlı, uzun ve silindirik boyunlu, daha ince cidarlı ve iç şeklinde sivri gövdeli, uzun kaideli bu amphoraların²⁹ MS 3. yüzyıla kadar üretimleri devam etmiştir³⁰.

Erythrai kazılarında bulunan 4 örnek arasından seçilen Geç Rhodos amphoralarına ait uzun silindirik, uca doğru sivrilen, içi dolu kaide parçasının (Fig. 3.4) yüzeyinde bu amphoralara özgü krem rengi astar görülür. Paralel örnekler üzerinden MS 1. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

LRA 3³¹

Geç Antik Dönem'de çok iyi bilinen ince cidarlı ve dar ağızlı, düşük kapasiteli amphora formlarından biridir. Doğu Akdeniz'de sık rastlanan tiplerden biri olan bu amphoralar, MÖ 1. yüzyılın sonlarında ortaya çıkmış ve MS 7. yüzyılın başına kadar çeşitli form değişikliklerine uğrayarak varlığını sürdürmüştür³².

LRA 3'ün Erythrai buluntuları için kronolojiye bağlı yapılan tipoloji gruplandırmasıyla erkenden geçe doğru beş tip oluşturulmuştur. 50 adet LRA 3 amphora örneğinden 14 amphora örneği kataloğa dahil edilmiştir.

Tip 1: LRA 3 amphoralarının öncü grubu, tek kulplu kaplardan geliştiği düşünülen Agora F 65³³ ya da *monoanse*³⁴ olarak adlandırılan tek kulplu bir varyasyondur³⁵. Tek kulplu

²⁷ Delos limanının açılmasından sonra Rhodos'un siyasi rolündeki değişimler, kent ticaretini de etkilemiştir. Finkielsztein 2001, 235-237, Pl. A-C; Palamida ve diğ. 2016, 135-136.

²⁸ Empereur – Picon 1989, 225.

²⁹ Peacock – Williams 1986, 102; Robinson 1959, 20.

³⁰ Zervoudaki 1985, 400-402.

³¹ Riley 1979, 212-236. Riley tarafından Berenike kazılarında ele geçen amphoraların adlandırması yaygın olarak kabul görmüş ve çalışmamızda da aynı şekilde bu tanımlama tercih edilmiştir. "Late Roman Amphora" ismi "Geç Roma Amphoraları" tanımını karşılamaktadır. Tanımlamanın yaygın kullanılan kısaltmaları tercih edilerek tüm metinde "LRA 1, 2..." şeklinde kullanılmıştır.

³² Outhscar 1998, 18; Panella 1973, 460-462; Riley 1979, 229; Keay 1984, 287; Peacock – Williams 1986, 189; Sciallano – Sibella 1994, Amphore Late Roman 3; Lund 1993, 124-125; Sazanov 2007, 804, Fig. 4.

³³ Robinson 1959, Pl. 11. J 47; Annis 1975, 31, nos. 1-2; Riley 1981, 118, Fig. 12; Peacock – Williams 1986, 188, Fig. 107; Williams 1982, 103; Outschar 1996, 76, Taf. 9. 271; 283, Taf. 16. 282; Ladstätter 2008, Taf. 288. K. 124.

³⁴ Pieri 2005, 94.

³⁵ Peacock – Williams, 1986, 188-190.

amphoraların kendi içindeki gelişimi ikinci bir kulpun eklenmesine kadar devam etmiştir³⁶. Dar ve dışa çekik ağız, omza doğru hafif genişleyen bir boyun, yuvarlatılmış bir omuz ve geniş bir karından oluşmaktadır (Fig. 3.5). Ağızın hemen altına tutturulmuş tek bir kulbun dış yüzeyi olukludur. Amphoranın alt gövdesi dibe doğru belirgin bir daralma oluşturur ve geniş, kalın bir halka kaideyle son bulur (Fig. 3.6, 3.7). Erythrai'den ele geçen forma ait örnekler içerisinde yer alan ağız-boyun-omuz ve kaide parçaları paralel örnekler üzerinden Geç Hellenistik-Erken İmparatorluk Dönemi'ne tarihlendirilmiştir.

Tip 2: F 65 formunun belirgin omzu kaybolmuş, yerine dolgun, fusiform biçime sahip J 46/M 125-126 olarak adlandırılan form ortaya çıkmıştır³⁷. MS 1. yüzyıl ile MS 3. yüzyıl arasında, bazı örnekler MS 4. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Formun karakteristik özelliği amphoranın en geniş noktasının omuzdan gövdenin ortasına çekilmiş olmasıdır. Bu sebeple omuz oldukça eğimli hale gelmiştir. Bu amphoraların kulpları tam yuvarlak halka haline gelmiştir. Dibe doğru daralan alt gövde en altta iç bükey bir yay çizmiş ve dış yüzü düz bir halka kaide oluşturmuştur. Amphoranın dip kısmı, halka kaidenin içerisinde dış bükey bir bombe oluşturur. Kaidenin oturma düzlemi iç kısmından pahlanmıştır. MS 4. yüzyılın sonu ve devamını kapsayan örneklerde dip kısmının içi boş kalsa da aşağı doğru incelik ve bazen uçta neredeyse kapanır³⁸. Erythrai'den ele geçen formunun geç evresine ait örnek (Fig. 3.8) MS 3. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

Tip 3: Formun bir sonraki aşamasını oluşturan Agora F 65-66 tek kulplu amphoraları ve LRA 3 çift kulplu amphoraları arasında gelişme gösteren Agora M 240-242 amphoraları, tek kulplu amphoraların geç türüdür. Bu tip, küçük, düz ağız kenarı, kısa ve kavisli boyun, boynu ve amphora gövdesinin üst kısmını birleştiren bir kulp ile karakterize olmuştur. Form, tam bir fusiform haline gelmiş ve dip kısmı oldukça incelmıştır. Amphoranın alt kısmı silindir biçiminde, içi boş bir kaideyle sonlanır. Dış yüzey erken örneklerde de olduğu gibi oldukça yüzeysel, sığ kaburgalıdır³⁹. Pieri'nin yapmış olduğu tipolojiye göre LRA 3 B formunu temsil eder. Erythrai'den ele geçen forma ait kaide parçası (Fig. 3.9), MS 4. yüzyıl ve sonrasına tarihlenen LRA 3 amphoralarının öncü örnekleri arasındadır⁴⁰. Bu gruba ait amphoralar MS 4. ile 7. yüzyıl arasında görülürler. Grubun geç varyasyonuna ait tek kulplu ve MS 4. yüzyıldan

³⁶ Bezezcky 2013, 26-27, Fig. 17.

³⁷ Robinson 1959, J 46-47, Pl. 11, 41, M 125, Pl. 23.

³⁸ Robinson 1959, 17.

³⁹ Robinson 1959, 17, Pl. 2, 41.

⁴⁰ Pieri 2005, 98.

sonra ortaya çıkan çift kulplu örnekleri dönemin tanınmış küçük hacimli amphora grubunu oluşturmuşlardır⁴¹.

Tip 4: LRA 3'ün MS 1. yüzyılda tek kulplu örnekleri görülürken, MS 4. yüzyıldan itibaren çift kulp örnekleri ortaya çıkmış⁴² ve Bizans Dönemi'ne kadar form değişikliğine uğrayarak varlığını sürdürmüştür⁴³.

MS 4. yüzyıldan sonra formda meydana gelen değişikliklerle beraber amphoralara ikinci bir kulp eklenmiş, ağız bir bantla kalınlaştırılmıştır. Dışa çekik bir dudak, kısa, dar, silindirik, omza doğru genişleyen bir boyun ile karakterizedir. Dar olan dudağın altından başlayarak boynun omuzla birleştiği yerde biten dikey ve yassı kulplar yapılmıştır. Kulp birleştirme bantları, birleştirmenin yapıldığı yerden tüm boynu çevreler. LRA 3 amphoralarının geç versiyonlarının uzadığı gözlemlenir. Kısa ve kalın bir boyundan sonra omuz aşağı doğru genişleyerek açılmaktadır (Fig. 3.10, 3.11). Amphoranın en şişkin olduğu yer gövdenin omuzla birleştiği üst kısımdır. Şişkinlikten sonra gövde içe doğru daralıp sivri dibi oluşturur. Çok yüksek olmayan ancak gittikçe sivrileşecek olan, açık aralıklı ve yumrulu dip kısmı karakteristiktir (Fig. 3.12). Erythrai'de **Tip 4**'ü oluşturan bu örnekler, LRA 3 amphoralarının geç varyasyonlarına ait çift kulplu formlara aittir. Tüm bu örnekler MS geç 4. yüzyıl ile 7. yüzyıl başları arasına tarihlenmektedir⁴⁴.

Tip 5: Erythrai'de **Tip 5** olarak adlandırılan LRA 3 amphora örnekleri, Tip 4 amphora formunun çağdaşı olup nispeten biraz daha uzamış bir varyasyonudur. Araştırmacılar tarafından farklı adlandırmalar kullanılmakla birlikte *Late Roman 3* en yaygın kullanıma sahiptir. Kısa ve geniş boyun; dar ve uzun hale gelmiştir. Kulplar, ağızın hemen altından başlayıp boynun bitiminde sonlandırılmıştır. Omuz yumuşak bir geçişle aşağı doğru genişler. Omuz ve gövde geçişi artık daha keskindir. Gövdenin en geniş kısmını omuzla birleştiği yer oluşturmaktadır. Gövde, dibe doğru daralarak uzamış; dip kısmına geçişte hafif bir çıkıntı yaparak sivri bir dip ile son bulmuştur. Ağız dışı yuvarlatılmış ve yaka oluşturulmuştur (Fig. 3.13, 3.14). MS 4. - 5. yüzyıl tarih aralığı önerilmektedir⁴⁵. LRA 3 örneklerinin uzayıp sivrileştiği ve dipte uç kısmının küçük açıklık ya da tam olarak kapandığını görmekteyiz (Fig. 3.15, 4.16, 4.17, 4.18). Dip örneklerinin iç kısımları hala boş bırakılmaktadır. Oyuk dipli LRA 3 amphoraları MS 5.

⁴¹ Pieri 2005, 96; Bezczky 2013, 164.

⁴² Tek kulplu örnekler için bkz: Robinson 1959, Pl. 29, M 275-277, M 279-282.

⁴³ Riley 1979, 229.

⁴⁴ Bezczky 2013, Pl. 34. 380-382.

⁴⁵ Pieri 2005, 96; Williams 2014, LRA 3.

yüzyılın ilk yarısında hala mevcuttur⁴⁶. Aynı formda devam eden diğer dip parçaları ise hem açıklığın hem de dipteki oyuk kısmın doldurulduğu örnekleri oluşturmaktadır (Fig. 3.15, 4.16). Geç kronolojik gelişimi işaret eden bu örnekler MS 5. yüzyılın ortalarından itibaren görülmeye başlanmıştır⁴⁷. LRA 3 amphoralarının geç örneklerinin ortalama yüksekliği 50-60 cm olup gövdenin en geniş çapı ise 19-22 cm arasında değişmektedir. Dipleri uçta kapanmış iç kısımları boş bırakılıp üst kısımlarında yine yumru yapılmış örnekler (Fig. 4.17, 4.18), LRA 3 amphoralarının geç evresine aittir⁴⁸.

Kapitan II Amphoraları

Kapitan II⁴⁹ ya da Niederbieber 77⁵⁰ olarak adlandırılan amphoraların, kalınlaştırılmış ağzının hemen altında keskin bir yiv bulunur⁵¹. Boyun üst kısmı ile omza tutturulmuş, ağız hizasını aşan, üstü sığ ve geniş oluklara sahip oval kesitli, uzun dik kulplar bu amphoraların karakteristik özelliğidir. Dar ve konik boynun dış ve iç yüzeyi yivlendirilmiştir. Dar ovoid formlu gövde, yüksek ve dış yüzeyi yivli ya da yivsiz halka kaide ile sonlanmaktadır⁵². Kapitan II amphoraları, MS 2. yüzyıldan 4. yüzyılın sonlarına kadar Ephesos amphora buluntuları arasında büyük paya sahiptir⁵³. Roma İmparatorluk Dönemi boyunca görülen Kapitan II amphoraları birçok merkezde bulunmuş⁵⁴ olmasına rağmen üzerlerinde herhangi *tituli picti* izine rastlanılmamıştır⁵⁵.

Erythrai kazılarında bulunan 4 örnek arasından seçilen ağız-boyun-kulp parçası (Fig. 4.19) ile farklı hamur yapısına sahip olmasıyla dikkat çeken kaide parçası (Fig. 4.20) paralel örnekler üzerinden MS 2-3. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

Ephesus 56 Amphoraları

Hafifçe yuvarlatılmış ya da düz küçük bir ağza sahip amphoranın kısa ve eğimli boynu armut biçimli gövdesiyle birleşmektedir. Oval kesitli kulpları ağzın hemen altında boyna ve omzun üstüne tutturulmuştur. Kısa, kalın, masif kaidenin sivrilerek ya da geniş bir tabanla

⁴⁶ Pieri 2005, 96, Fig. 59, c

⁴⁷ Pieri 2005, 96, Fig. 56, d.

⁴⁸ Pieri 2005, 96.

⁴⁹ Kapitan 1972, 248.

⁵⁰ Oelmann 1914, 65, Orl Nr. 73, Taf. XI A, Fig. 25.

⁵¹ Popilian 1976, 44.

⁵² Dyczek 2001, 138; Opait 1980, 298, 301, 299, Pl. V. 1-2.

⁵³ Outhscar 1998, 20.

⁵⁴ Kapitan II amphoralarına hamur ve tiplere ait güncel çalışmalar için Bkz. Opait 2022, 191-214.

⁵⁵ Dyczek, bu amphora grubunda *tituli picti* izine rastlanılmamış olmasını Kapitan II amphoralarının bir marka haline dönüşmüş olmasından kaynaklandığını belirtmiştir. Dyczek 2010, 994.

sonlanmaktadır. Küçük boyutlu bu amphora formu 5-6 cm ağız çapına ve 50-70 cm uzunluğundadır⁵⁶.

Henüz bir atölye keşfedilmemiş olsa da Kos Adası'ndan kopyalandığı düşünülen Ephesos 56 amphora formunun Ephesos'ta LRA 3 amphoralarıyla birlikte aynı yoğunlukta bulunmuştur⁵⁷. Ephesos dışında da bulunan forma ait örneklerin hamur ve form özellikleri farklı atölyelerin varlığını göstermektedir⁵⁸. Erythrai'de bulunan 5 adet Ephesos 56 amphora parçası arasından seçilen kaide parçasının (Fig. 4.21) paralelleri, Ephesos'ta LRA 3 amphora formlarıyla birlikte yoğun olarak bulunmuş, MS 4. yüzyıl sonundan MS 6. yüzyıl sonu-7. yüzyıl başına tarihlendirilmiştir⁵⁹.

Samos-Cistern – Agora M 273 Amphoraları

Samos Adası'nda gerçekleştirilen kazılarda bir sarnıçta bulunan amphoralar ilk olarak Samos Cistern (Sarnıç) Tipi olarak adlandırılmıştır⁶⁰. Agora M 273 ve Keay LXVII olarak da bilinen⁶¹ Samos Cistern amphoraları, basit dışa çekik ağız kenarına sahip, kısa ve geniş boyunlu, merkezi yive sahip kulplara ve ovoid forma sahiptir. Formun üzerinde yivlerin yer aldığı gövdesi içi dolu, sivri bir dipile sona erer⁶². Omuzda ve gövdede karakteristik yivlere sahiptir⁶³.

MS 6. yüzyıldan 7. yüzyıla kadar üretimi devam eden Samos-Cistern amphoralarının Halikarnassos'ta⁶⁴, Menderes Vadisi'nde⁶⁵ ve Smyrna yakınlarında⁶⁶ üretiminin olduğunu belirtmiştir.

Erythrai'den ele geçen forma ait 12 adet örnek içerisinde seçilen iki adet ağız-boyun-kulp parçası (Fig. 4.22, 4.23) paralel örnekler üzerinden MS 6. yüzyıla tarihlendirilmektedir.

LRA 2 Amphoraları

⁵⁶ Bezczky 2013, 167.

⁵⁷ Bezczky, Ephesos 56 tipteki amphoraların Ephesos kentinde ya da çevresinde yoğun olarak bulunan amphora grupları içerisinde olduğunu belirtmiştir. Bezczky 2013, 26.

⁵⁸ Didioumi 2011, 74.

⁵⁹ Peacock 1984, no. 8-9.

⁶⁰ Scorpan 1977, Type III; Arthur 1998, 166.

⁶¹ Arthur 1998, 166; Bonifay – Pieri 1995, 114. MS 3. yüzyıldan 6. yüzyıla kadar Ege ve Karadeniz'de yaygın olan M273'ün halefi olarak da görüldüğü belirtilmiştir.

⁶² Scorpan 1977, Type III; Arthur 1998, 'Samos Cistern Type'; Bezczky 2013, Type 51.

⁶³ Arthur 1998, 166.

⁶⁴ Keay 1984, 359; Williams 1990, 296; Arthur 2005, Samos Cistern Type.

⁶⁵ Arthur 2005, Samos Cistern Type; Bezczky 2013, 157.

⁶⁶ Bezczky 2013, 157.

MS 4. yüzyıldan 7. yüzyıla kadar Doğu Akdeniz'den Karadeniz Havzası'na kadar Roma İmparatorluğu'nun birçok bölgesine dağılan *Late Roman Amphora 2* amphoralarını üreten birkaç fırın tespit edilmiştir. Proto tiplerini Dressel 24 amphoralarının oluşturduğu formun, huni şeklinde geniş bir ağız kenarı, kısa ve konik bir boynu ve boyna tutturulmuş oval kesitli kulpları bulunur⁶⁷. Genel olarak omuz kısmında yoğun yivlerin olduğu küresel bir gövdeye sahiptir. Farklı şekillerde düğme biçiminde bir dipole sonlanmaktadır⁶⁸.

MS 4. yüzyılda üreilmeye başlayan kanonik formlu bu amphoralar A, B ve C olarak üç alt grupta sınıflandırılmıştır⁶⁹. LRA 2A grubunu oluşturan amphoralar oldukça küresel bir gövdeye ve kısa bir boyna sahiptirler. Kısa ve dar boyundan yükselen ağız, dışa doğru genişlemiş, huni formludur. Geniş ve küresel gövde küçük düğme formlu bir dipole sonlanmıştır. LRA 2 amphoralarına özgü olan düğme biçimli diplerin MS 6. yüzyıldan sonra küçüldüğü bilinmektedir⁷⁰.

Erythrai'de bulunan forma ait 8 adet parça içerisinde seçilen LRA 2A alt grubuna ait iki adet ağız-boyun-kulp parçası (Fig. 5.24, 5.25) ve düğme dipli bir kaide parçası (Fig. 5.26) paralel örnekler üzerinden MS 4.-7. yüzyıl aralığına tarihlendirilmiştir.

Kilikia Amphoraları

Agora M 54 Amphoraları

Atina Agorası'nda M grubu içerisinde yer aldığından dolayı Agora M 54 adını almış olan amphoralar⁷¹, Knossos Type 47⁷², Nea Paphos 8⁷³ ya da şişkin boyunlu yapısıyla çan formlu ve Pseudo-Kos amphoralarının bifid kulplu formlarını andırmasıyla da "Pseudo-Kos en cloche /çan biçimli Pseudo-Kos⁷⁴" olarak da adlandırılmıştır. Kendine özgü forma sahip M54 amphoraları basit, ucu yuvarlaklaştırılmış, dışa çekik ağız kenarına, geniş ve kısa bir boyna, silindirik gövdeye ve içi dolu konik bir dibe sahiptir. Amphoranın yarısını içeren yuvarlak, çan şeklinde boyun ve omuzla karakterize olmuştur. Üst kısmında yukarı doğru çıkıntı yapan oval formlu bifid kulplar ağzın hemen altından başlayarak gövdenin ortasına kadar aşağı alt ve üst gövdenin birleştiği noktada da gövdeye birleştirilir⁷⁵. Gövde küçük ve sivri bir dipole sona erer.

⁶⁷ Opait 2007, 628.

⁶⁸ Arthur 1989, 82; Arthur 1998, 168-169; Pieri 1998, 99-100; Pieri 2005, 86, Fig. 42; Dyczek 2007, 829.

⁶⁹ Pieri 1998, 100; Pieri 2005, 86-87, Fig. 45.

⁷⁰ Pieri 2005, 86-89.

⁷¹ Robinson 1959, 89, Pl. 19.

⁷² Hayes 1983, 157, Fig. 26. 103, Type 47.

⁷³ Hayes 1991, 93, Type VIII.

⁷⁴ Empereur – Picon 1989, 230-232.

⁷⁵ Şenol – Kerem 2000, 92-93.

Agora M 54 amphoraları Akdeniz merkezlerine ihraç edilen reçineli, içinde şarap taşınan bir kaptır⁷⁶. Bu formda ele geçen minyatür bir amphora örneğinin yine şarap taşımacılığında kullanıldığı belirtilmiştir. Pembemsi kahverengi hamur rengi ve sarımsı bej yüzey rengi karakteristiktir. Hayes, LRA 1 amphoralarına benzeyen hamur özelliğine dikkat çekmektedir⁷⁷.

Agora M 54 amphoraları MS 1. yüzyılın ikinci yarısı ile 2. yüzyılın sonuna tarihlendirilmiştir⁷⁸. MS 3. yüzyıla ait örnekler de ele geçmiştir⁷⁹. Kilikia Bölgesi'nde Yumurtalık Körfezi'ndeki Aegeai'de üretildikleri, yapılan araştırmalarla ortaya çıkarılmıştır. Yine bu bölgeden çok sayıda üretim atığı ele geçmiştir⁸⁰. Tarsus ve Seleucia ad Orontes'te de üretimi olabileceği araştırmacılar tarafından belirtilmiştir⁸¹.

Erythrai'de tek bir örnekle temsil edilen M54 amphoralarına ait kulp parçası (Fig. 5.27), LRA 1 hamurlarına benzer hamura sahip olup Kilikia Bölgesi üretimidir. Paralel örnekler üzerinden MS 1. yüzyıl sonu 2. yüzyılın ilk yarısına tarihlendirilmiştir.

Pinched-Handle⁸² (Zemer 41) Amphoraları

Adını her iki yanlarından sıkıştırılmış kısa, köşeli ve yivli kulplarından almış olsa da Agora G 199 ve Zemer 41 isimleriyle de anılmaktadır. Kısa ve silindirik boyun, silindirik, hafif çıkıntılı basit bir gövde ile basit ya da mantar şeklindeki dipleri ile karakterizedir⁸³. Silindirik gövdenin alt kısmı yuvarlaktır ve ince, uzun içi dolu sivri bir dip ile son bulur⁸⁴. Roma Dönemi'nin büyük boyutlu amphora formlarından biridir⁸⁵.

Şarap taşındığı düşünülen pinched-handle amphoraları⁸⁶ MS 1. yüzyılın ikinci yarısı ile MS 4. yüzyıl arasında üretilmiştir. MS 1. ve 2. yüzyıllarda büyük boyutlu olan amphoraların MS 3. ve 4. yüzyıllarda küçük boyutlu örneklerinin de ortaya çıktığı belirtilmiştir. Bu durum

⁷⁶ Hadjisavvas 1997, 82, no. 13; Böttger 1992, 369-370, Fig. 50-60; Lemaitre 2002, 214; Bezeczký 2004, 95, Fig. 40.

⁷⁷ Hayes 1991, 94.

⁷⁸ Robinson 1959, 89; Hayes 1983, 98; Hayes 1991, 93; Reynolds 2005, 564; Lund 2005, Agora M54; Şenol 2018, 492, Fig. 415; Paphos'ta kuyu konteksti içerisinde değerlendirilen örnek MS 125-150 yıllarına tarihlendirilmiştir Hayes 1991, 93, Kat. No. 32, Fig. 68.d.

⁷⁹ Reynolds 2005, 588; Şenol 2018, 491, Fig. 414.

⁸⁰ Empereur – Picon 1989, 232, Şenol 2009, 143.

⁸¹ Empereur – Picon 1989, 230-232.

⁸² Pinched-handle, formun kulp kısmına uygulanan bir yapım tekniği olmasının yanı sıra amphoranın bu isimle anılmasına da neden olmuştur Leonard 1995, 144-145.

⁸³ Leonard 1995, 144-145.

⁸⁴ Hayes 1991, 91.

⁸⁵ Şenol 2009, 141.

⁸⁶ Rauh ve diğ. 2006, 58, 86, Fig. 5.

ilk olarak Robinson tarafından Atina Agorası kazılarında tespit edilmiştir⁸⁷.

Erythrai’de, Kilikia üretimi olduğu düşünülen 2 parça arasından seçilen bir ağız-boyun-kulp parçası (Fig. 5.28) dışa çekik ve ucu yuvarlaklaştırılmış ağız kenarlı, kısa ve silindirik boyunlu, boynun üst bölümünden başlayan, yivli ve oval kesitli, ağza dönüş yaptığı yerde parmakla sıkıştırılmış (pinched) küçük kulpludur. Paralel örnekler üzerinden MS 2. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

LRA 1 Amphoraları

MS 4. yüzyılda ortaya çıkan ve MS 7. yüzyıla kadar üretilen Doğu Akdeniz kökenli LRA 1 amphoraları, ticari açıdan Geç Roma Dönemi’nin en yaygın ve önemli gruplarından birini oluşturmaktadırlar⁸⁸. Kilikia Bölgesi’nde üretimi olduğu kanıtlanmış olan LRA 1 amphoralarının zeytinyağı ve şarap taşımak için kullanıldıkları bilinmektedir⁸⁹. Riley tarafından Berenike ve Kartaca tipolojisini oluşturan yayınlarda kullanılan “*Benghazı LRA I*” ya da “*Kartaca LRA I*” en yaygın kullanılan adlandırmadır⁹⁰.

LRA 1, dışa doğru yuvarlatılmış kalın ağız kenarına, geniş ve silindirik boyna, ağzın hemen altından başlayan, omuzda birleşen, yivli kulplara, oval gövdeye ve düğme diplere sahiptirler⁹¹. Nispeten uzun ve ince boyunlarının üst kısmında, ağzın altında, kulp birleşim yerinde boynu çevreleyen geniş, merkezi bir çıkıntıya sahiptirler⁹². Bazen boynunda, daha çok omuzda yer alan kırmızı boyalı *tituli picti*’lerde bu amphoraların kapasiteleri hakkında bilgi verdiği bilinmekle birlikte genellikle Kıbrıs *modius* ölçü birimini temel alan ticaret sembolleri, vergi gösterimi ya da dini semboller içermektedir⁹³. Riley, MS 6. yüzyıl başına tarihlenen Berenike buluntuları arasında yoğun olarak ele geçen LRA 1 amphoraları arasında bu örneklerle sık karşılaşmadığını belirtmiştir⁹⁴. Gövdenin üzerinde belirgin ve paralel yivler görülen LRA 1 amphoralarının⁹⁵ ağzının içindeki ürünün sızmasını önlemek için pişmiş toprak parçalarından yapılmış disk şeklindeki tıplar yoluyla kapatıldığı görülmüştür⁹⁶. Kesilmiş disklerin

⁸⁷ Büyük boyutlu pinched-handle: Robinson 1959, 43, Pl. 16. G 199; küçük boyutlu pinched-handle: Robinson 1959, 75, Pl. 16. L 11; 106, Pl. 28. M 239.

⁸⁸ Empereur – Picon 1989, 236.

⁸⁹ Peacock – Williams 1986, 187; Steckner 1989, 65, 68; Pieri 2005, 81-84; Karagiorgou 2001, 146.

⁹⁰ Riley 1979, 212; Riley 1981, 120.

⁹¹ Peacock – Williams 1986, 44; Williams 2005, 159, 158, Fig. 1; 163, Pl. 1; Geleneksel bir kaide yerine yuvarlak kaideye sahiptirler. Opait 2004a, 8-9, LRA 1A4.

⁹² Riley 1979, 212; Pieri 2005, 70; Kızıllarslanoglu – Aytek 2018, 24-30.

⁹³ Lang 1976, 55-56, Pl. 14. Ha36, Ha43, Ha44, Ha52; Keay 1984, 271; Şenol 2008, 115, 130, Fig. 5.

⁹⁴ Riley 1979, 212.

⁹⁵ Egloff 1977, Type 169, MS 6.- 7. yüzyıla tarihlendirilmiştir; Paacock 1984, 119, Kartaca’da bulunmuş ve iki seramik örneğine göre, Fig. 34, No. 1, MS 500 ve No. 2, MS 600’e tarihlendirilmiştir.

⁹⁶ Bass 1982, 160; Pieri 2005, 77-78, Fig. 35.

yüzeylerinde kalın bir reçine tabakası görmek mümkün olmuştur. Disk şeklinde kesilmiş seramik parçalarının kullanımının yanı sıra mantar ya da saman bağı kullanılarak da kapatıldıkları belirtilmiştir⁹⁷. Ortalama 5 ile 26 litre arasında değişen kapasiteleri vardır⁹⁸.

Elaiussa Sebaste'den ele geçen MS 4. yy örnekleri Ferrazzoli – Ricci tarafından Proto-LRA 1 olarak adlandırılmış ve MS 7 yy'a kadar devam eden form, A ve B olarak iki alttipe ayrılmıştır⁹⁹.

Bonifay ve Pieri tarafından Marsilya'da bulunan tam forma sahip örnekler üzerinden A ve B olarak iki alt tipe ayrılmıştır¹⁰⁰. Pieri A ve B olmak üzere iki ana gruba ayırdığı LRA 1 amphoralarının B grubunu 2 alttipe incelemiştir. LRA 1 A grubu, MS 4. yy'ın 2. yarısı ile MS erken 6. yy arasında üretilmiştir. MS 6. yy ile MS 7. yy'da üretilen LRA 1 B grubu, LRA 1B 1 ve LRA 1B 2 olarak iki alttipe ayrılmaktadır¹⁰¹. Daha sonraki bir çalışmayla LRA 1 B'den daha küçük bir form olan "LRA 1 C" amphorası tanımlanmıştır¹⁰². Opait, Scythia LRA 1 örneklerini beş tipe ayırmıştır¹⁰³. Keay tarafından Katalonya buluntuları A, B, C, D olmak üzere 4 alt tipe ayrılmıştır¹⁰⁴. Demesticha, ele geçen yoğun malzeme ve geniş literatür çalışmalarına rağmen LRA 1 amphora formlarını ve tüm alt tiplerini kapsayacak bir tipolojik sınıflandırmanın eksik olduğunu vurgulamıştır¹⁰⁵.

Erythrai'de yoğun buluntu gruplarından birini oluşturan ve üç farklı hamur grubuna ayrılan LRA 1 amphoralarına ait 25 adet örnek içerisinde 5 parça kataloğa dahil edilmiştir.

İlk grubu oluşturan, iri boşlukları olan amphora parçalarının hamur yapısında oldukça yoğun ve iri boyutlarda kırmızı, siyah, beyaz katkı ile az miktarda mika dikkat çekmektedir (Fig 5.29, 5.31). İkinci hamur grubunda yer alan LRA 1 amphora örneklerinde yoğun ve iri boyutlarda kuvars ve siyah katkı gözlemlenmiştir. Az sayıda kırmızı katkı içeriyor olsa da kuvars ve siyah katkıdaki yoğunluk, birinci hamur grubuyla arasındaki farkı açıkça göstermektedir (Fig. 6.32). Üçüncü hamur grubu ise ilk iki hamur grubuna göre daha yumuşak yapılı, seyrek ve ince katkılı olduğu görülmüştür (Fig. 5.30, 6.33).

Erythrai'de LRA 1 amphoralarının alt gruplarını oluşturan LRA 1-A ve B formları

⁹⁷ Pieri 2005, 78, Fig. 36.

⁹⁸ Opait 2004b, 294.

⁹⁹ Ferrazzoli – Ricci 2010, 817; Kızıllarslanoğlu – Aytekin 2018, 24-30.

¹⁰⁰ Bonifay – Pieri 1995, 108.

¹⁰¹ Pieri 2005, 69-77.

¹⁰² Pieri 1998, 98-99.

¹⁰³ Opait 2004a, 8-10: LR1/1A1-4, LR1/1B1-2, LR1/1C, LR1/1D.

¹⁰⁴ Keay 1984, 268-278.

¹⁰⁵ Demesticha 2014, 601.

mevcuttur. LRA 1 tipine ait ağız-boyun-kulp parçasının (Fig. 5.29); dar çaplı ağızı dışarı yuvarlatılmış ve ağzın etrafındaki çıkıntı yerine dışta bant yapılmıştır. Bir diğer örnek olan LRA 1-A tipine ait ağız-boyun-kulp parçası (Fig. 5.30) yuvarlatılmış, dışa çekik ağızlı, dar boyunlu, kalın ve yivli kulpludur. Omuzdan itibaren başlayan yivleri gövdenin altına kadar iner. Küçük, düğme formu kaideyle sona ermektedir. LRA 1 B tipine ait üç adet ağız-boyun-kulp parçasının (Fig. 5.31, 6.32, 6.33) ağızı, sivriltiyle dışa çekilmiştir. Ağız altında, kulpların boyunla birleştirildiği yerde, boynu çevreleyen formun karakteristik özelliği haline gelen bir çıkıntı yer almaktadır. Boynun üstünden başlayan ve gövdeyle birleşen yivli, oval kesitli, dikey kulplara sahiptir. Silindirik, dar ve kısa boynun ve dibe doğru daralan gövdenin yüzeyi yivlerle hareketlendirilmiştir. Erythrai’de bulunup değerlendirilen LRA 1 amphora parçaları paralel örnekler üzerinden MS 4. yüzyıl sonu ile MS 7. yüzyıl aralığına tarihlendirilmiştir¹⁰⁶.

Doğu Akdeniz Amphoraları

Berythus Amphoraları

MÖ 1. yüzyılın ikinci yarısından MS 7. yüzyıla kadar şarap üretimi gerçekleştiren kentlerden biri olduğu bilinen Beyrut, Geç Hellenistik Dönem’den sonra Roma İmparatorluk Dönemi ile birlikte yükselişe geçmiştir. Dışa çekik, yuvarlatılmış ağızlı, yüksek, geniş boyunlu, içi boş, konik kaideli ve ovoid gövdelidir. MS 1. yüzyıl başlarında düz bant ağızlı, ağzın altından tutturulmuş şeritli kulplu olan form, daha sonraki örneklerde boyun üzerinde bir şeritle karakterizedir¹⁰⁷.

Augustus Dönemi’nden itibaren torba şeklinde bir gövde, düğme kaide ve küçük yuvarlak kesitli kulplara sahip küçük versiyonu ortaya çıkmıştır. Omuzda yer alan COL (ONIA) BER (YTUS) ya da BER kısaltmalı mühürlerle tanınması kolay hale gelmiştir. Bu mühürlü amphoraların iç kısmında kullanılan astarının dış yüzeyine de akıtıldığı görülmüş ve kentteki üzüm bağlarında üretilen şarapları saklamak için kullanıldıkları düşünülmüştür.¹⁰⁸ MS 3. yüzyıldan sonra üçgen ağız kenarı ve kalın cidarı ile varlığını devam ettirmiştir.

MS 3. yüzyıldan itibaren Akdeniz ticaretinde ortaya çıkan Agora M 334 amphoralarının da Berythus civarında üretiminin olduğu, Agora M 334 formu ile Berythus amphoralarının MS 4. yüzyıla birlikte bölgedeki amphora üretiminde bir doruk noktası yaşandığı bilinmektedir¹⁰⁹. MS 5. yüzyıldan sonra form değişikliği yaşanan Berythus amphoralarının kapasitesinde azalma

¹⁰⁶ Her bir parça farklı alt tiplere ait olduğundan dolayı herbirinin farklı tarihlendirmeleri için kataloğa bakınız.

¹⁰⁷ Reynolds 2000, 387-391.

¹⁰⁸ Reynolds 2000, 387; Reynolds ve diğ. 2008-2009, 71.

¹⁰⁹ Şenol 2009, 161-162.

olmuş, yüksek boynu, omuzla boyun arasındaki kulpları kısalmıştır. İnce ve uzun gövdeli, yüksek halka kaideli bu amphoraların MS 6.-7. yüzyılda Ege pazarında ele geçtikleri belirtilmiştir¹¹⁰.

Erythrai'de Cennettepe'den ele geçen 2 adet örnek içerisinde seçilen ağız-kulp parçası (Fig. 6.34), paralel örnekler üzerinden MS 1. yüzyıl sonlarına tarihlendirilmiştir.

LRA 4- Gaza Amphoraları

Gaza amphoraları günümüzde Filistin'in Gazze Bölgesi'ndeki Fenike kaplarının bir geleneği olarak doğmuştur¹¹¹. Geç Antik Dönem'de Doğu Akdeniz'de oldukça sık karşılaşılan LR 4 amphoralarının MS 1. yüzyıldan itibaren varlığını bilinmektedir. Gazze'nin kuzeyinde yer alan Aşkelon antik yerleşiminde yapılan kazılarda LR 4 amphoralarının MS 8. yüzyıla kadar kullanımı olduğu belirtilmiştir¹¹².

MS 5. ve 6. yüzyıllar boyunca Gaza şehrinin kaliteli bir şarap üreticisi olduğu ve bununla ün kazandığı bilinmektedir. Çok iyi tanımlanmamış olsa da Gaza isminin kendi şarabıyla eş anlamlı tanımlamalar için kullanıldığı bilinmektedir: *vinum Gazetum*, *Gazetina*, *Gazeticum*¹¹³. MS 4. yüzyıl boyunca Gaza bağıcılığındaki iyileşme ve gelişme ürün talebinin ve artışının da paralel olarak arttığının işaretidir. MS 5. yüzyıl ve sonrasında da bölge nüfusunun da arttığı antik kaynaklarca bilinmektedir¹¹⁴.

Ballana'dan ele geçen LRA 4 amphoralarının iç yüzeylerinin ziftle kaplı olması, bu amphoraların Gaza şarabının depolanması ve taşınması için kullanıldığını göstermektedir¹¹⁵. Gaza şarabının yanı sıra LRA 4 amphoralarında susam yağı¹¹⁶, zeytinyağı¹¹⁷, balık sosu¹¹⁸ ve reçine¹¹⁹ izlerine rastlanılmıştır.

Genel olarak iki farklı tip oluşturan LRA 4 amphoraları bodur ve uzun örneklerle sahiptirler. Majcherek¹²⁰, Gaza amphoralarını, Zemer'in İsrail kıyılarında bulunan amphoralar

¹¹⁰ Şenol 2009, 162.

¹¹¹ Landgraf 1980, 69.

¹¹² Arthur 1998, 161.

¹¹³ Mayerson 1985, 75.

¹¹⁴ Mayerson 1985, 75-76; Raabe, MÖ 5. yüzyılda bölgeye seyahat etmiş Iber Peter'in, bölge halkının şarap yapıcılığıyla uğraştığını, şarabın kalitesiz oluşundan ancak bol üzüm ve güçlü bir şarap üretimi olduğundan bahsetmiştir Raabe 1895, 95-96.

¹¹⁵ Kirwan 1938, 390, Pl.111, Type 10.

¹¹⁶ Rothschild-Boros 1981, 86.

¹¹⁷ Pieri 2005, 111.

¹¹⁸ Mayerson 1991, 79.

¹¹⁹ Pichot – Şenol 2015, 273-279.

¹²⁰ Majcherek 1995, 163-178.

üzerine yaptığı tiplere dayandırarak¹²¹ dört ana grup altında incelemiştir. Pieri, Akdeniz malzemesini değerlendirerek LRA 4 amphoralarını LRA 4A ve LRA 4B olmak üzere 2 ana alt tipe ve A1, A2, B1, B2, B3 olmak üzere beş varyanta ayırmıştır¹²². Sazanov ise LRA 4 amphoraları üzerine yaptığı tipoloji ve kronoloji problemlerine değindiği çalışmasında bu amphoraları A, B, C ve D ana grupları ve alt tiplerine ayırmıştır¹²³.

Erythari'dan ele geçen 7 adet LRA 4 amphora parçasından 2 örnek kataloga alınmıştır.

Majcherek tarafından Form 3 olarak adlandırılan amphoralar (Zemer 49-50), uzun ve silindriktir. İlk iki forma göre oldukça büyüktür. Yaklaşık 70-75 cm uzunluğa, 10-12 cm ağız çapına sahiptir. Gövde yuvarlaktır ve tabana doğru sivrilir. Omuzlar kısa ve diktir. Bir önceki tipte olduğu gibi kalınlaştırılmış ağzın iç kısmında yivlendirme yapılmıştır. Kulp, bu tip için karakteristik olacak şekilde bir önceki formdan nispeten daha aşağı kaymıştır¹²⁴. MS 4.-6. yüzyıllar arasında görülmektedir. Pieri'nin çalışmasına göre MS 5. yüzyılın son çeyreğinde üretimi gerçekleşmiştir ve 6. yüzyılın ortalarında Akdeniz havzasında oldukça önemli bir yayılıma sahiptir¹²⁵. Erythrai ele geçen bir kaide parçası (Fig. 6.35), Majcherek Form 3 amphoralarına ait olup MS 5. yüzyılın sonu ve 6. yüzyılın ortalarına tarihlenmektedir¹²⁶.

Majcherek tarafından Form 4 olarak adlandırılan amphoralar (Zemer 51); uzun, konik-ince, torpido şeklinedirler. Yükseklikleri yaklaşık 85 cm, en geniş gövde çapı 27 cm ve ağız çapları ise 11-12 cm arasında değişmektedir. Kalınlaştırılmış bir ağza sahiptir. Omuzlar hafif eğimlidir ve aşağı doğru yuvarlatılmıştır. Zemer bu grubu önceki tiplerden daha geç tarih aralığına tarihleyerek MS 5.- 6. yüzyıla yerleştirmiştir¹²⁷. Erythrai'den ele geçen bir diğer kaide parçası (Fig. 6.36) ise Majcherek Form 4 amphoralarına ait olup MS 6. yüzyılın ikinci yarısı ile 7. yüzyıla tarihlenmektedir¹²⁸.

LRA 5-6 Amphoraları

Riley'nin Kartaca buluntuları üzerine yaptığı çalışmada LRA 5-6¹²⁹, Egloff'un Kellia buluntuları üzerine yaptığı çalışmada Egloff 186-190¹³⁰, Peacock – Williams'ın Roma

¹²¹ Zemer 1978, 43, No. 36; 61, No. 52-53; 61, No. 49-50; 61, No. 51

¹²² Pieri 2005, 101-114, 103, Fig. 66.

¹²³ Sazanov 2017b, 629-647.

¹²⁴ Majcherek 1995, 168.

¹²⁵ Pieri 2005, 105, Form LRA 4B1.

¹²⁶ Majcherek 1995, 175, Fig. 6.5.

¹²⁷ Zemer 1978, 61, Pl.19. 51.

¹²⁸ Majcherek 1995, 176, Fig. 7. 1-2.

¹²⁹ Riley 1981, 117.

¹³⁰ Egloff 1977, 109-119.

amphoraları üzerine yaptığı çalışmada ise Class 46 olarak¹³¹ adlandırılmışlardır. Mısır'da yürütülen kazılarda ortaya çıkan atölyelerden sonra AE 5-6 ismi de kullanılmıştır¹³². Riley, Caesarea Hippodromu çalışmasında bag-shaped amphoraları ağız tiplerine göre iki gruba ayırarak incelemiştir¹³³, Benghazi çalışmasında ise LRA 5 amphoralarının daha silindirik gövdeye, LRA 6 amphoralarının nispeten uzun ağız kenarına ve gövdeye sahip olduğunu belirtmiştir¹³⁴.

Pieri'nin Marsilya buluntuları üzerine yaptığı detaylı sınıflandırma çalışmasında ise MS 5. – 7. yüzyıl aralığına tarihlendirilen bag-shaped amphoralarını beş ana grup ve alt varyantlarına ayırarak incelemiştir¹³⁵. Bu sınıflandırmaya göre, dördüncü ve beşinci gruplar ise Mısır'da üretilen AE 5-6 amphoralarına karşılık gelmektedir. Genel olarak MS 4. yüzyıldan 10. yüzyıla kadar kullanımı olan bag-shaped amphoralarının Erythrai'de da örneklerine rastladığımız Tip 3 amphoraları için Jerusalem Bölgesi önerilmiştir¹³⁶.

Bag shaped olarak da tanımlanan form, torba şeklinde gövdeye, yüksek, ucu yuvarlatılmış dikey ağza ve konik formu bir omuza sahiptir. Amphoraların yivli omzundan iki dikey halka biçimli kulp yükselir¹³⁷.

Pieri'nin küresel gövdeli bag-shaped **Tip 3** amphoraları en yaygın ve ünlü gruptur. Yüzeyi tamamen yivli örneklerin yanısıra bazı örneklerin gövdesi üzerinde yivsiz kısımlar da görülebilir. Dik ya da eğik bir ağızlı, oldukça büyük kulplu ve alt gövdenin yuvarlatılmasıyla oluşturulmuş basit bir tabanla sonlanır. 21-23 litre arasında değişen hacme sahiptir. Parlak turuncudan açık bej rengine kadar değişen hamur yapısında kumun yanı sıra kuvars ve kalsit taneleri de bulunur. MS 6. yüzyılda ortaya çıkan Bag-shaped Tip 3 grubu amphoralar hem Doğu hem de Batı Akdeniz'de oldukça yoğun dağılıma sahiptir¹³⁸.

Erythrai ele geçen 2 adet LRA 5-6 amphora parçası arasından seçilen ağız gövde parçası (Fig. 6.37), Pieri'nin tipolojisine göre **Tip 3** grubuna girmektedir. Dik, yuvarlak ve kademeli bir ağızlıdır. Kısa bir boyundan sonra form, omza açılmaktadır. Kulplar yivli ve oval kesitlidir. Torba formu gövde boyun bitiminden kulp bitimine kadar ince bir şekilde yivlendirilmiştir. Yaklaşık 3 cm boşluktan sonra gövde ortasından itibaren yivler aşağı doğru gövde boyunca

¹³¹ Peacock – Williams 1986, 191, Class 46.

¹³² Empereur – Picon 1986, 108; Empereur – Picon 1989, 243; Empereur – Picon 1992, 150-151.

¹³³ Riley 1975, 26.

¹³⁴ Riley 1979, 224-225.

¹³⁵ Pieri 2005, 114-127, Fig. 76.

¹³⁶ Pieri 2007, 304.

¹³⁷ Pieri 2005, 115-116.

¹³⁸ Pieri 2005, 120-121.

devam eder. MS 6.-7. yüzyıla tarihlendirilmişlerdir.

Kuzey Afrika Amphoraları

Amrit Amphoraları

Suriye'nin kuzey kıyısında Lübnan sınırında yer alan Amrit'te üretimi yapıldığı düşünülen bu amphoranın Tartus Müzesi'nde ele geçen tam örnekleri bilinmektedir. Tartus, Antaradus, Amrit ya da Marathus amphoraları olarak tanımlanmıştır. Dressel 2-4 amphoralarını taklit eden büyük boyutlu bir forma sahip olan Amrit amphoraları, yuvarlak, dışbükey bir ağız formuna, uzun silindirik boyna, yuvarlak omza ve havuç formu bir gövdeye sahiptir. Ağzın altı ile omza tutturulmuş kulpların genellikle ortasında kulp boyunca devam eden derin bir oluk bulunur. Alçak halka kaideli amphoranın gövdesinde aralıklı yivlendirme yapılmıştır¹³⁹. Bizans ve Roma amphoralarında görülen Greko-Romen karaktere karşın Amrit/Marathus (ya da Amrit'in liman komşusu Tartus/Antaradus) amphoraları uzun ve havuç formu gövdeye sahiptir.

MS 4. yüzyıldan sonra kulplardaki karakteristik oluk ortadan kalmış ve merkezden bükülme olmuştur. Hamur cidarı oldukça kalın ve ağır bir yapıya sahiptir. Genellikle soluk gri-kahverengi veya soluk kırmızı renkli hamur renklerine sahiptir. Nadir volkanik katkıların yanı sıra küçük kuvars parçaları da içeren amphora kilinin MS 3. yüzyıldan sonraki örneklerinde yoğun kireç katkısına ve koyu sarı renge sahip olduğu görülmüştür. MS 2. yüzyılın başlarında klasik tipleri görülen formun MS 4. yüzyılın sonlarına kadar görüldüğü kabul görmüştür¹⁴⁰.

Kuzey Suriye'de, Beyrut'ta ve Amrit'te oldukça yaygın olan bu amphoranın muhtemelen Kıbrıs'a da ihraç edildiği; Tartus, Amrit ve belki Anemurium'da (?) bulunabileceği Hayes tarafından belirtilmiştir¹⁴¹. MS 2. ve 3. yüzyıllarda Beyrut'ta çok yaygın olduğu bilinmektedir¹⁴².

MS 1. ve 3. yüzyıllarda, Fenike kendi tarzında amphora üretimlerine devam ederken Kıbrıs'ın bazı bölümlerinde bu amphoralardan etkilenmiş olduğu değerlendirilmektedir. Bu amphoraların iç kısımlarının Gaza amphoraları gibi koyu gri-kahverengi olarak boyanması dikkat çekicidir. İçeriği tam olarak belirlenemese de muhtemelen şarap taşıdığı belirtilmiştir. MS 4. yüzyılın sonlarından sonra Amrit amphorası formunun değişerek farklı formlara

¹³⁹ Reynolds 2005, 567.

¹⁴⁰ Reynolds 2005, 567.

¹⁴¹ Hayes 1991, 94, Pl. 25.7, Type 9.

¹⁴² Reynolds 1999, 41, 90, 69, Fig. 38-39, 41.

dönüşmüştür¹⁴³.

Erythrai’de bu amphora grubuna ait yalnızca tek bir kulp parçası ele geçmiştir (Fig. 6.38). Hamur ve karakteristik form yapısıyla MS 2.- 4. yüzyıl aralığına tarihlendirilmiştir.

Spatheia Amphoraları

Mısır papirüslerinde hem kabı hem de içeriği belirten “*spation*” *σπαθη*, *σπαθιον* terimi, ilk olarak Grace¹⁴⁴ tarafından MS 5. yüzyıldan sonra Kuzey Afrika'nın tarımsal ürünlerini Akdeniz merkezlerine taşımak için kullanılan ve geniş bir yayılım alanına sahip, uzun, konik gövdeli amphoraları tanımlamak için kullanılmıştır¹⁴⁵. Araştırmacılar tarafından birçok farklı adlandırmaya¹⁴⁶ sahip bu amphora grubu, uzun ve dar gövdeli, silindirik boyunlu, fusiform ve uzun sivri dipile karakterizedir. Birbirinden farklı profil özellikleri göstererek çeşitli tipler oluşturan ağız genel olarak dışa çekik ve kalınlaştırılmıştır. İki kısa kulp, uzun boyna tutturulmuştur¹⁴⁷. Bu amphora grubunu oluşturan iki temel tip vardır: Uzun/Büyük/Klasik (Tip 1) Spatheia ve Küçük/Geç Spatheia (Tip 2-3)¹⁴⁸.

Kullanılan hamurun çok çeşitli olması birkaç alanda üretim varlığının göstergesi olarak yorumlanmıştır¹⁴⁹. Panella, Kartaca’da bulunan Spatheia amphoraları için Tunus’u işaret etmiş; Keay, Tip XXV amphoraları ile benzer hamur yapısına sahip Tip XXVI amphora grubunun da Tunus’da üretilmiş olabileceğini vurgulamıştır¹⁵⁰. Panella tarafından yapılan çalışmalarda Kartaca yakınlarında hem batı hem de doğu Akdeniz’de, İmparatorluğun kuzey illerinde ve Karadeniz bölgesinde de yaygın olduğu belirtilmiştir¹⁵¹. Amphora grubunun MS 4. yüzyılda ortaya çıktığı ve MS 5. yüzyılda yayılımının arttığı anlaşılmaktadır.

Küçük ve büyük Spatheia tiplerinin tümünde ve Keay XXV amphoralarının iki tipinde de amphoraların tabanında zeytin çekirdekleri kalıntıları ele geçmiştir. Dramont B Batığı’nda ele

¹⁴³ Reynolds 2005, 568.

¹⁴⁴ Grace 1979, Fig. 67.

¹⁴⁵ Grace 1979, Fig. 67; “Kılıç formu” amphoralar tanımını taşımaktadır. Keay 1984, 215.

¹⁴⁶ Detaylı bilgi için bkz. Kırkanlı 2021, 173.

¹⁴⁷ Peacock – Williams 1986, 202; Hoti ve diğ. 2008, 1.

¹⁴⁸ Riley 1979, 226. Riley Berenice’de ele geçen Spatheia amphoralarını Late Roman Amphora 8a ve 8b olarak incelemiştir. Peacock – Williams 1986, 202; Santamaria 1995, 51. Santamaria, Dramont E batığı buluntularından ele geçen Spatheia amphoralarını Büyük Spatheia 1,2,3, Küçük Spatheia 1,2 olarak sınıflandırmıştır. Bonifay ve Pieri’nin çalışmasında ise Spatheia amphora grubu büyük, diğer grup ve küçük olmak üzere 3 tipte incelenmiştir. Bonifay – Pieri 1995, 97.

¹⁴⁹ Kuzey Africa için Manacorda 1977, 217; Riley 1979, 228; İspanya için Keay 1984, 215; Peacock – Williams 1986, 203.

¹⁵⁰ Keay 1984, 215.

¹⁵¹ Riley 1979, 227; Keay 1984, 219; Peacock – Williams 1986, 203; Villa 1998, 281; Sagui 1998, 312–327; Bonifay – Pieri 1995, 97; Portale – Romeo 2000, 426; Vidrih Perko – Pavletic 2000, 266; Bjelajac 1996, 87–91; Alpözen ve diğ. 1995, 103; Şenol – Kerem 2000, 84; Ladstätter 2003, 838, 842; Opait 1996, 225.

geçen iki örnekte zeytin çekirdeği izleri gözlemlenmişken, Dramont G Batığı'nda bulunan örneklerde ise katılmış reçine izlerine rastlanılmıştır. Çoğunlukla şarap, *garum*, bal ve mercimek varlığından bahsedilmektedir¹⁵². Genel olarak tüm bu amphora grubunun, zeytin taşımacılığının yanı sıra salamura veya *defrutum* taşıdığı da diğer olasılıklar arasındadır¹⁵³.

Bonifay, Spatheia amphoralarını üç ana tip ve 10 alt gruba ayrılarak incelenmiştir. Tip 31 olarak isimlendirdiği Spatheia 1 amphoralarını¹⁵⁴ A, B, C, D olmak üzere dört alt tipe ayırmıştır. Bu grupta yer alan örnekler 13 ile 18 cm arasında ağız çapına ve 77 ile 92 cm arasından değişen yüksekliğe sahiptirler. Tip 31 örnekleri *Büyük Spatheia* grubunu oluştururlar ve MS 5. yüzyılın ilk yarısına tarihlendirilmektedirler¹⁵⁵. Tip 32 grubu oluşturan Spatheia 2 amphoraları A ve B alt tipe ayrılmıştır. Yaklaşık 13 cm ağız çapına ve 50-85 cm yüksekliğe sahiptirler. MS 5. yüzyılın ikinci yarısı ile 6. yüzyıla tarihlendirilmektedir. Tip 33 grubunda yer alan Spatheia 3 amphoraları A, B, C, D olmak üzere 4 alt tipe ayrılmıştır 8-13 cm arasından değişen ağız çapına ve 40-44 cm arasında yüksekliğe sahiptirler. MS 6. yüzyıl ile MS 7. yüzyılın başlarına tarihlenirler¹⁵⁶.

Klasik ya da büyük grubu oluşturan Spatheia amphoralarının ağız genellikle dışa çevrilmiş ve yükseklikleri yaklaşık 75 cm ile 1 m üzerindedir¹⁵⁷. Bu amphoralar, Batı Akdeniz'de yaygındır¹⁵⁸. Hamuru genellikle iyi pişmiş ve rengi kırmızıdan kahverengiye kadar çeşitlilik gösterir¹⁵⁹. Panella ve Beltran, bu grup amphoraların Afrika kökenli olduğunu önermiştir¹⁶⁰. Bu geniş dağılımlı Spatheia amphorasının klasik grubu için önerilen tarih aralığı ise MS 4. yüzyılın sonlarından MS 5. veya 6. yüzyıldır¹⁶¹. MS 5. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Klasik Spatheia amphoralarda küçülme ve ağız kenarının sadeleşerek formda farklılaşma başlar¹⁶².

Geç grubu oluşturan küçük formlu Spatheia amphoralarının yükseklikleri ortalama 40 cm'dir. Hamur renkleri, kırmızıdan krema kadar değiştiğinden, bu amphoralar için birden fazla üretim alanı olduğu düşünülmektedir. Tüm örneklerin normalde dış kısmında yeşilimsi bir krem

¹⁵² Keay 1984, 215.

¹⁵³ Santamaria 1995, 125; Sciallano – Sibella 1994, Amphore Spatheion.

¹⁵⁴ Bonifay 2004, 125, Fig. 67, Type 31.

¹⁵⁵ Bonifay 2004, 125.

¹⁵⁶ Bonifay 2004, 125-129, Spatheia 1,2,3.

¹⁵⁷ Bonifay 2004, 125, Type 31.

¹⁵⁸ Beltran 1970, 570, Fig. 234. 5-6; 571, Form 65b.

¹⁵⁹ Santamaria 1995, 51, 54.

¹⁶⁰ Beltran 1970, 569-570; Panella 1972, 106; Panella 1973, 607-609.

¹⁶¹ Grace 1979, Fig. 67.

¹⁶² Bonifay – Pieri 1995, 97.

astara sahip olduğu bilinmektedir¹⁶³. Bu küçük formlu Spatheia amphoralarının kapasiteleri yaklaşık 2.5 litre ve ağız çapları ise 6.5 cm ile 7.5 arasında değişmektedir¹⁶⁴. MS 4. yüzyılın sonlarından 7. yüzyıla kadar uzanır¹⁶⁵.

Erythrai'den ele geçen 9 adet örnek içerisinde seçilen ağız parçası (Fig. 7.39) Bonifay'ın tipolojisine göre büyük Spatheia Tip 31, varyant B grubuna ait olup MS 5. yüzyıla, ağız-boyun-gövde parçası (Fig. 7.40) ise küçük Spatheia Tip 33 grubuna ait olup MS 5. – 7. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

Karadeniz Amphoraları

Zeest 80 Amphoraları

MRA 5 olarak da adlandırılan Zeest 80 amphoraları kalın çıkıntı yapan kulpları, ince gövde dekorasyonu ve konik ya da düğme şeklindeki kaide formu ile büyük, oval bir amphoradır¹⁶⁶. MS 2.- 3. ve 4. yüzyılın başına tarihlenen örneklerde masif ve dik ağız üstte düzleştirilmiş ve ağzın hemen altında dış yüzde iki derin yivlidir. Ağzın hemen altında tutturulan yuvarlak kesitli kulplar omuzla birleştirilmiştir¹⁶⁷. Nispeten yüksek, konik boyun, kalın, yüksek omuz, kısa ve konik bir kaideyle sonlanmaktadır. Gövdenin üst kısmında, kulpun birleştirildiği omuza kadar ve kaidenin üzerinde yer alan alanda yivlendirme yapılmıştır. Gövdenin alt ve üst bölümü ayıran düz bir kısım da ortada yer almaktadır. Riley tarafından Berenike'de görülen örnekler üzerinden yapılan tanımlamanın aksine 4. yüzyılın ortalarından sonra Opait'in tanımlamasına göre Zeest 80 formu olarak bahsedilen başka bir örnekte ağzın altındaki karakteristik oluk kaybolup, boyutunda küçülme meydana gelir¹⁶⁸. Dolayısıyla derin oluğa sahip karakteristik ağızlı Zeest 80 amphoraları MS 2. ve 3. yüzyıl tarihlerinde görülmüştür¹⁶⁹.

Opait'e göre MS 1. yüzyıldan 6. yüzyıla kadar tip gelişimi izlenebilen erken örneklerde düz, dışa doğru eğimli ağız kenarının altında belirgin yivleri vardır. Zeest 80 amphoralarının hacmi 100 litreye kadar ulaşmıştır¹⁷⁰. Ancak daha sonraki tiplerinin yaklaşık 60-80 litre

¹⁶³ Riley 1979, 226.Şenol 2018, 236-250.

¹⁶⁴ Riley 1979, 226.

¹⁶⁵ Riley 1979, 228; Keay 1984, 212–219; Martin-Kilcher 1994, 449.

¹⁶⁶ Robinson 1959, 69, Pl. 40. K115; Zeest 1960, 114-116, 169, Type 80; Scorpan 1975, 276-277, Type F; Riley 1979, 188-189, MRA 5; Hayes 1992, 63, Type 4.

¹⁶⁷ Riley 1979, Fig. 83. 240; Fig. 84. 241.

¹⁶⁸ Opait 2004a, 26.

¹⁶⁹ Opait 1987, 247-248, Fig. 3.

¹⁷⁰ Opait 1987, 247-250.

arasında olduğu ve formda giderek bir küçülmeye gidildiği görülmektedir¹⁷¹.

Kökeni tam olarak bilinmese de Riley, kuzey Ege ve Karadeniz kökenli olduğunu öne sürmüştür¹⁷². Opait, Karadeniz ile sınırlı bir dağılımı olduğunu belirtmiş ve üretim alanı için de yine Karadeniz'i işaret etmiştir¹⁷³. Swan, batı Pontik Bölgesi'ni desteklemiş ve amphora hamurunun Ganos'ta üretilmiş Geç Bizans amphoralarıyla bir bağlantısı olduğuna işaret etmiştir¹⁷⁴. Hayes de Zeest 80 hamur yapısının İstanbul'daki yerel bir üretimle benzerlik gösterdiğini belirtmiştir¹⁷⁵. Dyczek Pamphylia bölgesini önerirken Slane Ege kökenli Niederbieber 77 hamuruyla benzerlik kurmuştur¹⁷⁶.

İçeriği tam olarak bilinmemekle birlikte Khersonessos'ta içi zift kaplı bir amphora örneğinin şarap ya da balık ürünleri taşıdığı önerilmiştir¹⁷⁷. Opait ve Paraschiv Ibida'da ele geçen örnek için zeytinyağı amphorası yorumunu yapmışlardır¹⁷⁸.

Zeest 80 amphoraları yoğun saydam ve beyaz renkli katkılı ve kaba hamurludur. Swan, Bulgaristan'ın Dichin Bölgesi'nde ele geçen örneklerin kesitlerini incelemiş ve yoğun kum taneleri bulunduğunu, bunun da kabın yüzeyinde pürüzlü bir görünüme yol açtığını belirtmiştir¹⁷⁹.

Yapılan araştırmalarla yoğun olarak Karadeniz Bölgesinde dağılımına rastlanılan Zeest 80 amphoraları, Erythrai'de 5 adet kaide örneğiyle temsil edilmiştir. Kaba bir hamur yapısına sahip olan amphoranın pürüzlü bir yüzeyinin olduğu görülmüştür. Bir örnek düğme formu bir örnek ise konik kaide örneği seçilerek katolağa dahil edilmiştir. Erythrai'de bulunan uzun, konik kaide örnekleri (Fig. 7.41) MS 3. - 4. yüzyıla¹⁸⁰ kısa ve konik örnekler (Fig. 7.42) ise MS 5. - 6. yüzyıla¹⁸¹ tarihlendirilmiştir.

İtalyan amphoraları

Castrum-Perti Amphoraları

¹⁷¹ Opait 1987, 248-254; Opait 2004a, 26.

¹⁷² Riley 1979, 188.

¹⁷³ Opait 2004a, 26.

¹⁷⁴ Swan 2010, 114; Günsenin 1999, 126.

¹⁷⁵ Hayes 1992, 63.

¹⁷⁶ Dyczek 2001, 157; Slane 2000, 303.

¹⁷⁷ Swan 2010, 112.

¹⁷⁸ Opait – Paraschiv 2013, 318.

¹⁷⁹ Swan 2010, 112.

¹⁸⁰ Robinson 1959, Pl. 14, K 115; Barnea 1966, Fig. 15.7; Arsen'eva – Naumenko 1992, Fig. 22; Opait 1996, 288, Pl. 18.4; Naumenko 2006, 265, Рис. 3.9; Naumenko 2012, Рис.14.4; Rife – Heath 2013-2020, КТН2714; Kırkanlı 2021, 377-378; Mowat 2016, 182, 34.

¹⁸¹ Donceva-Petkova 1989, Табл. III.11; Opait 1996, 288, Pl. 18.5; Naumenko 2006, 265, Рис. 3.10; Swan 2010, Pl. 65. 2; Kırkanlı 2021, 673, Кат. No. 374; Grigoraş – Panaite 2021, 113, Plate XIV, 79.

İtalya'nın Savona kenti yakınlarında Liguria Bölgesi'nde yer alan S. Antonino di Perti kazılarında bulunan form, ilkin *Anfore a fondo convesso ombelicato* ya da *ombelicato* (Göbekli konveks amphora ya da göbekli) olarak tanımlanmıştır¹⁸². Küresel gövdeli ve küçük boyutlu amphoralardır. Basit ve hafifçe dışa yuvarlatılmış ağza, kısa ve dar boyuna, oval kesitli kulplara ve ortasında içbükey girintisi olan karakteristik bir tabana sahip amphoralar MS 7. yüzyılda Akdeniz'de varlığının tanımlanmasından sonra Castrum Perti tipi olarak adlandırılmaya başlanmıştır¹⁸³. Asıl üretim alanı olarak Tunus düşünülse de¹⁸⁴, Doğu Akdeniz'de farklı üretim merkezlerinin olduğu da düşünülmektedir¹⁸⁵.

Boyunda birleşen kulplar belirgin ve kaburgasız omuza tutturulmuştur. Kulplar, boyundan omuza doğru hafifçe kavis yapmıştır. Kendine özgü ince cidarlı kalınlığı bulunan amphoranın gövdesi, yuvarlak, torba şeklinde veya küreseldir¹⁸⁶.

Form, Doğu Akdeniz'den gelen çağdaş Bizans küresel amphoralarına oldukça benzemektedir. Söz konusu amphoranın MS 7. yüzyılın ikinci yarısından sonra gıda maddelerinin taşınmasında oluşan değişimin sonucu olarak doğu kökenli formlar olan LRA 1 ve LRA 2'nin taklit edilmesi üzerine ortaya çıktığı ileri sürülmüştür¹⁸⁷. Tipik Kuzey Afrika üretimi olarak tanımlanan Castrum Perti amphoraları MS 7. yüzyılda yaygın olsa da 8. yüzyılda da üretiminin olduğu bilinmektedir¹⁸⁸. Keay, Afrika'nın vergi fazlası mallarının paketlenip ihracının yapılması için alternatif bir üretim olabileceğini belirtmiştir¹⁸⁹. Yassı Ada Batığı'nda MS 7. yüzyılın başları ile 8. yüzyıl arasına tarihlendirilmiştir¹⁹⁰. Bunun yanı sıra İtalya'nın güneyinde Otranto'da MS 7. yüzyıl başlarına tarihlendirilmiş üretim yeri de belirlenmiştir¹⁹¹. MS 698'de Arap akınlarıyla fethedilmesinden önce Kartaca'nın Zeugitana kentinde üretiminin olası olduğu Keay tarafından belirtilmiştir¹⁹².

Capelli yaptığı petrolojik çalışmalarla içerisinde yoğun kuvars bulunduran hamur

¹⁸² Bonora ve diğ. 1988, 362-363; Castiglioni ve diğ. 1992, 310-313.

¹⁸³ Keay 1998, 148-149; Saguì 1998, 315-317; 2001, 285-286.

¹⁸⁴ Murialdo 1995, 443; Keay 1998, 148; Saguì 2002, 14, 25.

¹⁸⁵ Murialdo 1995, 443. Yapılan araştırmalara rağmen küresel gövdeli bu amphoraların Kuzey Afrika dışında, Akdeniz, Karadeniz, Güney İtalya ve İber Yarımadası'nda, üretimi sadece bir hipotezde kalmıştır. Murialdo 2001, 293.

¹⁸⁶ Saguì 1998, 315-317

¹⁸⁷ Costantini 2011, 421. Bonifay, Bizans geleneğinin Afrika amphoraları olarak yorumladığı küresel gövdeli amphoraların proto tiplerinin Akdeniz olduğunu belirtmiştir. Bkz: Bonifay 2010, 41.

¹⁸⁸ Bonora ve diğ. 1988, 336; Saguì 2002, 14. Bonifay, Kuzey Afrika'da sürdürülen kazılardan ortaya ve dört ana tipe ayırdığı küresel gövdeli amphoralar hakkında daha ayrıntılı bir tipolojik çalışma sağlamıştır. Bkz. Bonifay 2004, 151-153, Fig. 83, Type 63-66.

¹⁸⁹ Keay 1998, 149.

¹⁹⁰ Bass 1982, 186.

¹⁹¹ Arthur 1992, 107.

¹⁹² Keay 1998, 149.

özelliklerine dayandırarak Castrum Perti amphoralarını Kuzey Afrika'nın çöl bölgeleri ya da Yakındoğu'yu üretim alanı olarak işaret etmiştir¹⁹³.

Sagui tarafından zeytinyağı taşımacılığında kullanıldığı önerilmiştir¹⁹⁴. Bonifay'ın yaptığı çalışmalarla da şarap ticaretinde kullanıldığı dile getirilmiştir. Yaklaşık 20-25 litre kapasiteye sahip olduğu belirlenmiştir¹⁹⁵.

Erythrai'de tamamı Mozaikli Peristilli Ev, Kuyu sektöründen bulunmuş olan 8 adet parçanın hamurunda bulunan iri ve yoğun kuvars taneleri Erythrai örneklerinin de Kuzey Afrika kökenli olabileceğini düşündürmektedir. Tüm örneklerin tek bir buluntu grubundan ele geçmiş olması ve MS 7. yüzyıl örnekleri ile paralellik kurulması Cennettepe, Kuyu sektörünün kapalı bir konteksts oluşturabileceğini göstermiştir (Fig. 7.43).

Kökeni Bilinmeyen Amphoralar

Dressel 24 Amphoraları

H. Dressel'in 1879 yılındaki yayınında amphora tiplerini gösteren tabloda 24 numaralı amphoralar, küçük bir dipile sonlanan oval veya küresel gövdeli bir kabı tanımlamaktadır¹⁹⁶. Dressel 24'ün "erken formlarının", MS 3. yüzyıla kadar varlığı bilinen Dressel 24/Knossos 18 formlarına¹⁹⁷ ve Benghazi MR18¹⁹⁸ amphoraları ile doğrudan bağlantılı olduğu ve bu formlara ilham verdiği belirtilmiştir¹⁹⁹. Erken formların Trieste ve Roma'da MS 2. yüzyılın ortası ve 3. yüzyılın ortalarına tarihli Dressel 24/Knossos 15 tipine de öncülük ettiği bilinmektedir²⁰⁰. Dressel 24/Benghazi MRA 18/Zeast 90/Dressel 24 Similis D formlarının ise Dressel 24 A tipi ile ilişkili oldukları düşünülmüştür²⁰¹. Dressel 24 amphoraları da, Roma-Bizans Dönemleri'nde, İmparatorluk'ta yaygın olarak kullanılan, LRA 2'nin proto-tipini oluşturmuşlardır²⁰².

¹⁹³ Capelli 1998, 331.

¹⁹⁴ Sagui 2002, 26-27.

¹⁹⁵ Bonifay 2003, 113-128.

¹⁹⁶ Manacorda 1975, 378-383; Panella 1986, 624-625.

¹⁹⁷ Hayes 1983, 149, Fig. 22. 49-50; Opait 2007, 636, Fig. 2.

¹⁹⁸ Riley 1979, 205-206.

¹⁹⁹ Dressel 24/Knossos 18 amphora formunun içe eğik ve çıkıntılı düzleştirilmiş bir döküme sahip ağız formu ile karakterizedir. Auriemma ve diğ. 2012, 276-277; Quiri 2015, 164, 166.

²⁰⁰ Hayes 1983, 147, Fig. 22. A46; Auriemma ve diğ. 2012, 277. Ayrıca Opait, Knossos 15 tipini, "Dressel 24 *Similis late*" olarak sınıflandırmış ve üretim başlangıç tarihini MS 3. yüzyılın ikinci yarısına vermiştir Opait 2007, 632, Fig. 9. 49-52.

²⁰¹ Opait 2007, 632-642.

²⁰² İlerleyen yüzyıllarda bu tipin gelişimini izlemek zorlaşmıştır. Muhtemelen Yunan bölgesi zeytinyağı amphorası olarak kanonik formdaki Late Roman 2 amphoralarının Dressel 24'lerin ardıllar olması bu durumu etkilemiştir Opait 2007, 629.

Huni ağız yapısına sahip bu amphoralar, oval ya da konik gövdenin üst kısmına tutturulmuş oval kesitli kulplara sahiptir. Sivri bir dip ile biten amphoranın boynunda ve gövdesinde oluklar/yivler yer almaktadır²⁰³. Dressel 24 amphoralarının kireç katkılı, pürüzsüz, sert ve ince taneli; açık pembe renkte ya da Zeest'in yaptığı tanımlamaya göre sert ve pürüzlü hamuru hafif kum katkılı, yüzeyi kırmızımsı kahverengi, hamuru ise kırmızı renklidir²⁰⁴.

Dressel 24 tipindeki MR 18 amphoraları içe dönük ağızlı olmalarından dolayı "çengel/kanca" olarak adlandırılmıştır. Huni biçimli bir ağza sahip ve Opait'in Dressel 24 Similis D grubunda değerlendirdiği gibi Yunanca mühürleri bulunduran bu amphoraların örnekleri, silindirik ve uzun boyunlu Dressel 24 Similis A ile de benzerlik göstermektedir²⁰⁵.

Şimdiye kadar atölyesi keşfedilememiş olan Dressel 24 amphoraları için araştırmacılar tarafından farklı görüşler belirtilmiştir. Scorpan bu kapların Histria'da MS 1. yüzyıl ve 2. yüzyılın başlarında üretimin yapıldığını söyleyerek birçok üretim merkezinin varlığını reddetmiştir²⁰⁶. Aegyssus'ta keşfedilen MÖ 1. ile MS 2. yüzyıla tarihlenen Kos'ta üretilen bir amphorayı işaret eden Opait, bu buluntuyu kaynak göstererek atölyelerin Ege'de aranması gerektiğini dile getirmiştir²⁰⁷. Paraschiv'in aktardığına göre; Dressel 24 amphoralarında yer alan Latince isimleri yorumlayan Tudor, bu amphoraların Dalmaçya kıyılarından geldiğini, söz konusu kapların Karadeniz'in kuzeyinde MS 1.-2. yüzyıllarda oldukça yoğun ele geçmesine bağlı olarak bu bölgedeki atölyelerden bir kısmında üretimin olduğunu değerlendirmiştir²⁰⁸.

Karadeniz'den İtalya- Fransaya'ya kadar oldukça yaygın olan Dressel 24 amphoralarının hamuru MÖ 1. yüzyıldan MS 3. yüzyıla kadar oldukça sabit kalmıştır²⁰⁹. Dressel 24 amphoralarında taşınan madde ve üretimine ilişkin sorular hala belirsizliğini korumaktadır. Karadeniz Havzası'nda yoğun olarak karşılaşılan Dressel 24 Ege amphoralarının zeytinyağı taşımacılığında kullanıldığı önerilmiştir²¹⁰. Dacia'da ele geçen bir amphora parçası üzerinde zeytinyağı içeriğine ilişkin *oleum* yazısı bulunmaktadır²¹¹. Aquileia'da ele geçen bir örnekte ise

²⁰³ Paraschiv 2002, 168.

²⁰⁴ Williams 2014, Dressel 24.

²⁰⁵ Opait 2007, 632-642; Macaristan'daki Sarmatian Bölgesi için bkz. Harshegyi 2008, 174; Gabler ve diğ. 2009, 64; Tuna Nehri için bkz. Dyczek 2008, 515-520.

²⁰⁶ Scorpan 1976, 162; Scorpan 1977, 276.

²⁰⁷ Opait 1980, 296, Pl. IV/1.

²⁰⁸ Paraschiv 2002, 169.

²⁰⁹ Opait 2007, 629.

²¹⁰ Dyczek 1996, 36; 97-98; Opait 2009, 157.

²¹¹ IDR II, 420.

liquamen matumi tituli picti kısaltması bilinmektedir. Babin’de bulunan başka bir Dressel 24 örneğinde ise ceviz ve salyangoz bulgularına rastlanılmıştır²¹².

Erythrai’de Dressel 24 formuna ait 10 adet parça bulunmuştur. Erythrai örnekleri arasından seçilen ağız parçası (Fig. 8.44) ile kaide parçaları (Fig. 8.45, 8.46) kurulan analogi ile MS 2.- 3. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

Bag-Shaped Amphoralar

Erken Roma Dönemi’nden Geç Roma Dönemi’ne kadar silindirik formlu (*barrel*) amphoralardan torba formlu (*bag*) amphoralara evrilmiş tiplerin genel sınıflandırması için kullanılan bag-shaped formlu amphoralar tanımlaması kullanılmıştır. Opait’in yapmış olduğu bag-shaped amphoraları çalışması doğrultusunda Erythrai’den ele geçen benzer formlu amphora ağız-boyun-kulp parçaları ile kaide parçaları bu grupta değerlendirilmiştir²¹³.

Hellenistik ve Roma Dönemlerine ait çok sayıda amphoranın bulunması morfolojik olarak bu amphoraların türlerini açıklamaya yetmemiştir. Empereur’un Yunanistan, Mısır ve Türkiye’de belirlediği yaklaşık 200 amphora fırının sayısı ve Riley’nin oluşturduğu gibi tipolojik çalışmalar önemli ölçüde genişletilmiş olsa da birçok üretim merkezinde yapılan çalışmalar hala devam etmektedir. Ancak bu çalışmalarda fırın kazıları yapılarak yayınlanmamışken birçok üretim merkezinde üretim hatası örneklerin yayınları bilinmektedir. Yayınlanan örneklerin tipolojisine ve hamurlarına dayanılarak Opait tarafından “bag-shaped amphoraları” başlığı altında torba formlu amphoralar için bir tipoloji çalışması önerilmiştir²¹⁴.

Knidos, Pamphylia ve Agora M 273 tiplerini inceleyen Opait, Knidos amphoraları için MS 4. yüzyıldan sonra formun tipolojisinin torba biçimli bir hale dönüşmeye başladığını belirtmiştir²¹⁵.

Grace tarafından Pamphylia tipi olarak tanımlanan amphoraların²¹⁶ MS 1. yüzyıldaki dar gövdeli örneklerinin MS 3. yüzyılın ikinci yarısından itibaren yüzeyi yivlendirilmiş, armut biçimli, kısa boyunlu ve uzun bir kaideyle biten tipini Opait, Pamphylia bag-shaped amphoraları olarak yorumlamıştır²¹⁷. Ayrıca MS 3. yüzyılın sonu ya da 4. yüzyılın başına

²¹² Cipolato 2013/2014, 102.

²¹³ Bag-shaped amphoraların belirlenmesi ve tanımlanması konusunda çalışmam sırasında benden yardımlarını esirgemeyen Dr. Andrei Opait’e tekrar teşekkür ederim.

²¹⁴ Opait 2014, 441-444.

²¹⁵ Knidos amphoralarının MS 3. yüzyıl örneğinde yuvarlatılmış ağız, kısalan boyun, konik ve kısa kulplar, yivlerle bezeli gövde alt kısma doğru genişleyip kısa, üçgen formlu kaideyle sonlanmıştır. Opait 2014, 441-442.

²¹⁶ Grace 1973, 196, Fig. 8. 16-18.

²¹⁷ Opait 2014, 442.

tarihlendirilen Pamphylia amphoraları Karadeniz’de ve Ege’de yoğun olarak ele geçmiştir²¹⁸.

Boynu kısalmış olan Roma alt tipi Pamphylia amphoralarının MS 4. yüzyılda gövdeleri ovalleşmiş, sonraki yüzyılda ise geniş bir görünüme kavuşup tüm yüzeyi yivlerle kaplanmış, konik ve kısa, sivri bir kaideyle sonlanmış²¹⁹.

Roma Dönemi’nde geniş bir dağılıma sahip bir diğer form, yuvarlatılmış ağızlı, ağzın hemen altında boynun ortası ile omza tutturulmuş kavisli kısa kulplu Agora M273 amphoralarıdır. MS 2. yüzyılın başlarına tarihlenen erken örnekleri Atina Agorası’ndan bilinmektedir. MS 4. yüzyılda Agora M273 amphoralarının daha ince cidarlı çeşidi ortaya çıkmış; boyun hafifçe şişmiş, gövde alt kısmına doğru yivlendirmeler artmış, konik bir dipole sonlanmış. MS 5. yüzyılda alt gövdesi genişleyen amphoranın, 6. yüzyılda boyundan gövdeye geçişi düzgün bir eğimle sağlanmış ve konik dipole sonlanmış. İnce ve yumuşak yapılı hamuru, açık kırmızimsı kahverengi ile açık kahverengi arasında değişen renklere sahiptir²²⁰.

Bag-shaped amphoralarının şarap taşıdığı, içlerinde yer alan zift izleri ile kanıtlanmış, her bir form için yaklaşık bir standardizasyon olduğu önerilmiştir. Bu kanonik formlu Geç Roma amphoralarının yeni bir moda oluşturduğu ve kontrollü ticaret formlarından açıkça ayırt edilen bir çeşitlilik ortaya koyarak özel bir grubu temsil ettikleri ancak bu konuyla ilgili daha ayrıntılı tipolojik ve morfolojik çalışmalar yapılması gerektiği belirtilmiştir²²¹.

Erythrai’de ele geçen 12 adet parça içerisinde seçilen iki adet Ege kökenli ağız-boyun-kulp parçası (Fig. 8.47, 8.48) ve bir adet Pamphylian tipi ağız-boyun-kulp parçası (Fig. 8.49) paralel örnekler üzerinden MS 4. yüzyıl ile 6. yüzyıl arasına tarihlendirilmiştir.

Sonuç

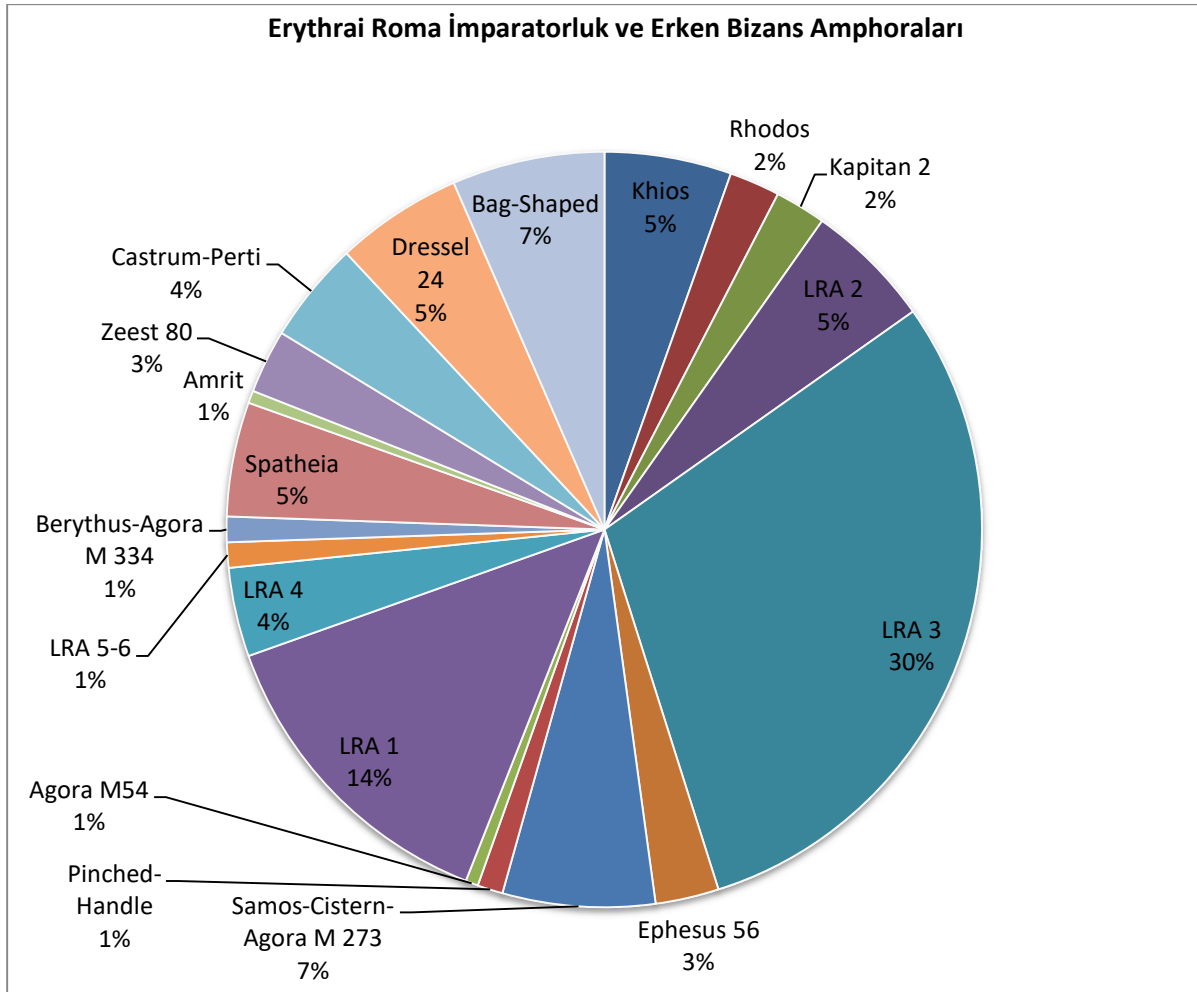
Erythrai’de bulunan ithal amphora gruplarını; Khios, Rhodos, Kapitan II, LRA 2, LR 3, Ephesus 56, Samos-Cistern/Agora M 273, Pinched-Handle (Zemer 41), Agora M 54, LRA 1, LRA 4, LRA 5-6, Berythus ve Agora M 334, Spatheia, Amrit, Zeest 80, Castrum Perti, DR 24 ve Bag-Shaped amphoraları oluşturur.

²¹⁸ Karadeniz örnekleri için bkz. Scorpan 1977, 272, Fig. 5. 2-3, Type III; Opait 1991, 144-145, Pl. 16. 94-95; Opait 2004a, 17-18, Pl. 10-11, Type C II-2; Paraschiv 2006, 103-104, Pl. 29. 92-94, Tip. 50; Ege örnekleri için bkz. Demesticha 2010, 134, Fig. 5; Opait et al. 2020, 385.

²¹⁹ Opait bu amphoraların üç farklı hamur grubuna ait olduğunu gözlemlemiş ve A, B ve C grupları altında toplamıştır. A hamur grubunun sert, kahverengimsi hamur rengine sahip, demir oksit içeren ve yüzeyinin soluk sarı renkte olduğu; B hamur grubunun koyu kahverengi, az miktarda mikalı, soluk sarı renkli; C hamur grubunun da gri tonlarında hamura sahip olduğunu belirtmiştir Opait 2014, 443.

²²⁰ Opait 2014, 444.

²²¹ Opait 2014, 444.

Tablo 1: Erythrai Roma İmparatorluk ve Erken Bizans Amphoraları²²²

Erythrai’de da üretimi yapılan Dressel 24 *Similis* amphoralarıyla aynı forma sahip, Erythrai’in karşısında yer alan Khios Adası’na ait Dressel 24 *Similis* amphoralarının, sadece Hellenistik Dönem’de değil, MS 2. - 3. yüzyıla kadar Roma Dönemi boyunca kent kazılarında bulunmuş olması, coğrafi yakınlığın getirdiği avantajın ticari ilişkileri etkilediğinin ve Erythrai Dressel 24 *Similis* amphoralarıyla aynı forma sahip amphoralarla taşınan Khios şarabının uzun bir dönem boyunca bir pazar oluşturarak kent içerisinde tüketildiğinin göstergesidir.

MÖ 2. ve 1. yüzyılda üretimi ve varlığı devam eden Erythrai ve Khios amphoralarının yanı sıra Rhodos, Kos, Knidos amphoraları ile LRA 3 amphoralarının proto tipleri kentte yoğun olarak ele geçmiştir. MS 1. yüzyılda da Knidos haricinde diğer bu amphoraların varlığının devam ettiği ve bir önceki yüzyıla göre bir canlanma yaşandığı görülmektedir. Roma İmparatorluğu’nun Batı Anadolu’daki hakimiyetinin başlarından itibaren Erythrai’in şarap ihtiyacının önemli bir bölümü Ephesos civarı ile Büyük Menderes vadisi boyunca birçok

²²² Tablodaki Roma İmparatorluk ve Erken Bizans amphoralarının istatistik değerleri her bir amphora tipinin ele geçen örneklerinin tamamı üzerinden oluşturulmuştur.

merkezde üretimi yapıldığı düşünölen bölge şarabı ile karşılanmıştır. İthal amphoralar arasında en yoğun grupların başında Agora F 65-66, M 126, M 240-242 ya da proto LRA 3 ve devamında MS 4. - 7. yüzyıllar boyunca da üretimi devam eden LRA 3 amphoraları gelmektedir. Bu durum Erythrai ile yakın coğrafyada üretim gerçekleştiren merkezlerin coğrafi yakınlığının ticaret üzerindeki etkisi ile açıklanabilir.

Erythrai'ın kıyıda yer alan bir liman kenti olmasının getirdiği avantaj ve Akdeniz ticaretindeki değişen dengelere bağılı olarak yakın bölgelerden gelen Kapitan 2, Ephesus 56, Samos-Cistern ve LRA 2 amphoraları kentte azımsanmayacak derecede varlığa sahiptir.

DR 2-4 amphoraları gibi imparatorluğun ortak üretim formlarından biri olarak önerilen DR 24 amphoraları²²³ MS 2.-3. yüzyıllarda Erythrai'a ürün taşıyan ve kayda değer bir yoğunluk oluşturan amphora tiplerinden biri olmuştur.

Doğu Akdeniz, Kuzey Afrika, Karadeniz ve Kilikia bölgesi ürünlerinin yerleşimde farklı oranlarda da olsa tüketildiği görülür. Erythrai'ın konumu sebebiyle Doğu Akdeniz deniz ticaret rotası üzerinde bir uğrak noktası olduğu, az sayıda da olsa Agora M54 ve Pinched-handle (Zemer 41) ile önemli oranda bulunmuş olan LRA 1 amphoraları ile açıkça görülür.

Erythrai'ın ithal amphoraları arasında küçük bir paya sahip Berythus-Agora M 334, LRA 4 ve LRA 5-6 amphoraları ile Kuzey Afrika'dan Amrit ve Spatheia amphoraları ile kentte tek bir lokasyondan ele geçen Castrum Perti amphoralarının varlığı yerleşimdeki farklı ürünlere olan talebi de göstermektedir.

Yerleşimin Karadeniz- Doğu Akdeniz Bölgesi ticaret rotası üzerinde yer aldığı kanıtını Karadeniz Bölgesi üretimi Zeest 80 amphoraları oluşturur.

MS 4.-6. yüzyıllarda farklı üretim merkezlerinde ortak bir form haline gelen bag-shaped amphoraların varlığı, yerleşimde farklı ürünlere olan talebin ve ticaretin göstergesi olmuştur.

Erythrai'den ele geçen amphora yoğunluğu MS 4.-7. yüzyıllar arasında kentte ticari bir hareketlilik oluştuğunu ve yakın bölge amphoralarına yüksek oranlarda rastlanmakla birlikte daha az yoğunlukta da olsa LRA 1A ve MS 5. ve 6. yüzyıllarda LRA 1B amphoralarının artışı Akdeniz pazarı ile doğru orantılı bir grafik gösterir²²⁴. Ticari rotanın kuzey-güney yönde değişmesiyle LRA 4 (Gaza), LRA 5-6 gibi amphoraların Akdeniz'de geniş bir dağılıma sahip olduğu görülürken Erythrai'de bu oran oldukça azdır. Bu durum Erythrai'ın daha çok Agora M273, Samos-cistern amphoralarında taşınan zeytinyağı ve şaraba talebinin devam ettiğini ve yakın bölge ile ticaret ağının daha kuvvetli olmasıyla yorumlanabilir.

²²³ Şenol 2015, 247.

²²⁴ Şenol 2008, 115.

MS 4.-7. yüzyıllarda görülen yoğun ithal amphora grupları kentin Doğu Akdeniz ticareti içerisinde önemli bir pazar ve bir durak noktası olduğunu göstermekle birlikte MS 7. yüzyıldan sonra amphoralarda kesinti görülmüştür. Ana ticari rotanın İstanbul merkezli olmasına da bağlı olarak²²⁵ Erythrai'ın MS 7. yüzyıldan sonrasına ait amphora buluntularını Cennettepe'den az sayıda ele geçen MS 9.-11. yüzyıl aralığına tarihli Ganos/Günsenin amphoraları oluşturmaktadır.

²²⁵ Slane 2000, 309.

KATALOG

Katalog No: 1 (Fig. 3.1)

Buluntu Yeri ve Yılı: Erythrai Tiyatro, 1981- ERY81.TYT-5

Ölçüler: h: 7.3 cm R: 3.8 cm

Hamur Rengi: 5 YR 5/6 (Yellowish Red) **Yüzey Rengi:** 5 Y 6/6 (Reddish Yellow)

Hamur Tanımı: Sert, kaba hamur yapılı ince katkı, az ve ince mika, orta yoğunlukta ve ince kireç içermektedir.

Form: Khios DR 24 *Similis*

Tanım: Uçta hafif bir içbükeylik yapan konik kaide parçası.

Referans: Opait – Tsaravopoulos 2011, 287, Fig. 12.c.

Tarih: MS 1. yüzyılın başı

Katalog No: 2 (Fig. 3.2)

Buluntu Yeri ve Yılı: Erythrai Cennettepe 1978, A2 Açması- ERY78.CT.A2-8

Ölçüler: h: 6 cm R: 2.5 cm

Hamur Rengi: 2.5 YR 5/8 (Light Red) **Yüzey Rengi:** Dış: 5 YR 7/6 (Reddish Yellow) İç: 2.5 YR 6/8 (Light Red)

Hamur Tanımı: Kaba, sert hamur yapısına sahip az gözenekli, orta yoğunlukta ve ince mika, siyah katkı ve çok az ve çok ince kireç içerir.

Form: Khios DR 24 *Similis*

Tanım: Uçta hafif bir içbükeylik yapan konik kaide parçası.

Referans: Opait – Tsaravopoulos 2011, 287, Fig. 12.e.

Tarih: MS 1. yüzyılın başı

Katalog No: 3 (Fig. 3.3)

Buluntu Yeri ve Yılı: Erythrai Cennettepe Doğu Açma 13-14- ERY82.CT.DA13-14-7

Hamur Rengi: 2.5 YR 5/8 (Light Red)

Hamur Tanımı: Sert, kaba hamur yapılı, ince ve orta yoğunlukta kireç, çok az ve ince mika içermektedir.

Form: Khios amphorası

Tanım: Tek satırdan oluşan Τρόφωνος yazılı dikdörtgen biçimli mühür 4x1 cm ölçüsündedir.

Referans: Sarikakis 1989, 433, no. 67; Tsaravopoulos ve diğ. 2013, 136, Fig. 30.

Tarih: MS 1. yüzyıl

Katalog No: 4 (Fig. 3.4)

Buluntu Yeri ve Yılı: Erythrai Cennettepe 1982, Doğu Açma 13-14- ERY82.CT. DA13-14-16

Ölçüler: h: 5.2 cm R: 5.2 cm

Hamur Rengi: 2.5 YR 5/8 (Red) **Yüzey Rengi:** 5 YR 7/6 (Reddish Yellow)

Hamur Tanımı: Sert, kaba hamur yapısına sahip çok yoğun ve çok ince altın mika, az ve ince kireç, siyah ve beyaz katkı içerir.

Form: Geç Rhodos

Tanım: İçi dolu konik, sivri kaide. Yüzeyinde krem rengi bir astar yer alır.

Referans: Alpözen 1975, 19, Lev. 2, Şek. 4-5; Empereur – Hesnard 1987, 61, Pl. 3.14; Tuna – Empereur 1989, 285, Fig. 12; Şenol 2000, 302, Kat. no. 31; Lemaitre 2000, 469, Fig. 4. 6-7; Bezczyk 2013, Pl. 38. 505; Dugonjic 2015, 251, Fig. 6.15; Şenol 2018, 393, Fig. 327.

Tarih: MS 1. yüzyıl

Katalog No: 5 (Fig. 3.5)

Buluntu Yeri ve Yılı: Erythrai Hellenistik Ev 1977-78- ERY77-78.HE-21

Ölçüler: h: 7.8 cm R: 5.4 cm

Hamur Rengi: 2.5 YR 4/8 (Red) **Yüzey Rengi:** 2.5 YR 3/6 (Dark Red)

Hamur Tanımı: Sert, kaba hamur yapısına sahip çok yoğun ve çok ince sarı ve beyaz mika, çok az ve ince kuvars içermektedir.

Form: Ephesos Agora 5/Robinson F65/ Peacock – Williams 45 – Tip 1

Tanım: Dışa yuvarlatılmış dudanın altında, boynu çevreleyen bir bilezik yer alır. Dudak üstte sığ bir yivle hareketlendirilmiştir. Silindirik boyunun ortasından yükselen kulpun ve boyun bitiminde dışa doğru genişleyen omuzun bir kısmı korunmuştur.

Referans: Robinson 1959, Pl. 2. 41, F65; Outschar 1996, 76, Taf. 9. 271; 83, Taf. 16; Meriç 2002, Taf. 45. K 541; Taf. 46. K 555; Ladstätter 2005, Taf. 180. K 512; Ladstätter 2008, Taf. 288. K 124; Bezczyk 2013, Pl. 9. 90; Pl. 55. 3.

Tarih: MÖ 1. yüzyıl- MS 1. yüzyıl

Katalog No: 6 (Fig. 3.6)

Buluntu Yeri ve Yılı: Erythrai Hellenistik Ev 1977-78- ERY77-78.HE-16

Ölçüler: h: 5.1 cm R: 8.6 cm

Hamur Rengi: 5 YR 5/8 (Yellowish Red) **Yüzey Rengi:** 5 YR 6/6 (Reddish Yellow)

Hamur Tanımı: Yumuşak, kaba hamur yapılı, çok yoğun ve ince-orta büyüklükte mika, çok yoğun ve orta boyutlarda kuvars katkıları içermektedir.

Form: Agora F 65-66 – Tip 1

Tanım: Yuvarlatılmış, geniş, kalın ve alçak halka formulu kaide parçası.

Referans: Robinson 1959, Pl. 2. 41, F 65; Bezczy 2013, Pl. 8. 84; Rizzo 2014, Tav. 54. 433.

Tarih: MÖ 1. yüzyıl- MS 1. yüzyıl

Katalog No: 7 (Fig. 3.7)

Buluntu Yeri ve Yılı: Erythrai Mozaikli Peristyl Ev, J Açması 1977- ERY77.MPE.J-16

Ölçüler: h: 5.3 cm R: 5 cm

Hamur Rengi: 2.5 YR 5/6 (Red) **Yüzey Rengi:** 2.5 YR 6/8 (Light Red) **Astar Rengi:** 10 R 4/6 (Red)

Hamur Tanımı: Sert, kaba hamur yapılı, ince ve yoğun mika, az ve ince kuvars, siyah ve beyaz katkıları içermektedir.

Form: Agora F 65-66 – Tip 1

Tanım: Dar ve sığ halka formulu kaide parçası.

Referans: Outschar 1996, Taf. 7. 250; Meriç 2002, Taf. 45. K536; Bezczy 2013, Pl. 9. 100; Rizzo 2014, Tav. 53. 424; Johanna Struber – İlhan 2018, Taf. 61. K 143.

Tarih: MÖ 1. yüzyıl- MS 1. yüzyıl

Katalog No: 8 (Fig. 3.8)

Buluntu Yeri ve Yılı: Erythrai Hellenistik Ev 1977-78- ERY77-78.HE-18

Ölçüler: h:8.3 cm R: 5.7 cm

Hamur Rengi: 7.5 YR 5/6 (Strong Brown) **Yüzey Rengi:** 7.5 YR 6/6 (Reddish Yellow) / 7.5 YR 8/3 (Pink)

Hamur Tanımı: Sert, kaba hamur yapılı, yoğun ve ince mika, ince ve yoğun kum ve beyaz katkıları içermektedir.

Form: Agora F 65-66; Agora M 126; Peacock – Williams 45 – Tip 2

Tanım: İçi boş, halka formulu kaide parçasının oturma düzlemi içten pahlıdır. Amphoranın dibi kaidenin içerisinde konveks bir forma sahiptir.

Referans: Carandini ve diğ. 1968, Tav. XVII. 365; Riley 1979, Fig. 83. 231; Lemaitre 2000, 472, Fig. 7. 3; Meriç 2002, 94, Taf. 46. K 552; Ladstätter 2005, Taf. 184. K 581; Taf. 187. K 642; Žerjal 2008, 137, Fig. 6; Rizzo 2014, Tav. 53. 431-432; Johanna Struber – İlhan 2018, Taf. 62. K 153-154; Taf. 69. K 210-211; Opait 2018, 705, Fig. 14.

Tarih: MS 2.- 4. yüzyıl

Katalog No: 9 (Fig. 3.9)

Buluntu Yeri ve Yılı: Erythrai Cennettepe 1982, Kuzey Duvar 3- ERY82.CT.KD-8

Ölçüler: h: 9.2 cm R: 2.4 cm

Hamur Rengi: 2.5 YR 4/8 (Red) **Yüzey Rengi:** 2.5 YR 3/6 (Dark Red)

Hamur Tanımı: Sert, sıkı hamur yapılı, orta yoğunlukta gözenekli, çok yoğun ve ince mika, çok az ve küçük siyah taşçık içerir.

Form: Agora M 240-242, M 255-259, M 277, M 282; Peacock – Williams 45; LRA 3 – Tip 3

Tanım: Ucu yuvarlatılmış, içi boş, yüksek ve dar halka formulu kaidelidir. Amphoranın dibi kaidenin içerisinde konveks bir forma sahiptir.

Referans: Robinson 1959, Pl. 28. M 240; Pl. 29, 41, M 282; Ladstätter 2008, Taf. 321. K 535; Bezczy 2013, Taf. 46. 602; Johanna Struber – İlhan 2018, Taf. 72. K244; Opait 2018, 707, Fig. 28.

Tarih: MS 4.- 6. yüzyıl

Katalog No: 10 (Fig. 3.10)

Buluntu Yeri ve Yılı: Erythrai Cennettepe 1982, Doğu Açma 13-14- ERY82.CT. DA13-14-4

Ölçüler: h: 10 cm R: 3.6 cm

Hamur Rengi: 2.5 YR 4/8 (Red) **Yüzey Rengi:** 5 YR 4/4 (Reddish Brown)

Hamur Tanımı: Sert, sıkı hamur yapılı, ince hamur katkılı, ince ve çok yoğun sarı mika, ince ve az sarı ve siyah katkıları içerir.

Form: LRA 3 Amphorası – Tip 4

Tanım: Üçgen profilli keskin ağız kenarına, dar ve konik bir boyna sahiptir. Boynun ortasından başlayan oval kesitli kısa kulplar omuzda son bulur.

Referans: Pieri 2005, Pl. 29. 6; Bezczy 2013, Pl 34. 382.

Tarih: MS 4. yüzyıl- 7. yüzyıl başları

Katalog No: 11 (Fig. 3.11)

Buluntu Yeri ve Yılı: Erythrai Cennettepe 1982, Kuzey Duvar 4- ERY82.CT.KD-7

Ölçüler: h: 8.7 cm R: 4 cm

Hamur Rengi: 7.5 YR 8/3 (Pink) **Yüzey Rengi:** 5 YR 6/8 (Reddish Yellow) **Astar Rengi:** 5 YR 4/4 (Reddish Brown)

Hamur Tanımı: Sert, sıkı hamur yapılı, ince katkılı, az gözenekli, yoğun ve ince altın ve gümüş mika, çok az ve küçük kireç içerir.

Form: LRA 3 Amphorası – Tip 4

Tanım: Üçgen profilli keskin ağız kenarına, konik bir boyna sahiptir. Boynun ortasından başlayan oval kesitli kısa kulplar omuzda son bulur.

Referans: Bevezcky 2005, 225, Pl. 1. 2-3; Ladstätter 2008, Taf. 302. K 282, K 283.

Tarih: MS 4. yüzyıl- 7. yüzyıl başları

Katalog No: 12 (Fig. 3.12)

Buluntu Yeri ve Yılı: Erythrai Cennettepe 1982, Doğu Açma 13-14- ERY82.CT. DA13-14-2

Ölçüler: h: 11.6 cm R: 3.8 cm

Hamur Rengi: 2.5 YR 5/8 (Red) **Yüzey Rengi:** 2.5 YR 5/6 (Red)

Hamur Tanımı: Sert, sıkı hamur yapılı, ince hamur katkılı, ince ve çok yoğun sarı mika, ince ve az sarı ve siyah katkılar içerir.

Form: LR3 Amphorası – Tip 4

Tanım: Ucu yuvarlatılmış, içi boş, yüksek halka formlu kaide parçası. Amphoranın iç kısmında ince bir yumru bulunmaktadır. Dışta, gövdeye geçişte keskin yivlendirme yapılmıştır.

Referans: Ladstätter 2008, Taf. 296. K 227; Bevezcky 2013, Pl. 34. 386; Pl. 47. 606.

Tarih: MS 4. yüzyıl sonları- MS 7. yüzyıl

Katalog No: 13 (Fig. 3.13)

Buluntu Yeri ve Yılı: Erythrai Cennettepe 1978, A1 Açması- ERY78.CT.A1-8

Ölçüler: h:10.2 cm R:3 cm

Hamur Rengi: 2.5 YR 4/8 (Red) **Yüzey Rengi:** 10 YR 4/4 (Weak Red)

Hamur Tanımı: Kaba, sert hamur yapılı çok yoğun ve ince- iri mika, az ve küçük taşçık içerir.

Form:LR3 Amphorası – Tip 5

Tanım: Dışa yuvarlatılmış ve yaka oluşturulmuş ağız formuna, dar ve konik bir boyna sahiptir. Boynun ortasından başlayan oval kesitli kısa kulplar omuzda son bulur.

Referans: Robinson 1959, Pl. 40. M373; Bevezcky 2005, 225, Pl. 1. 4; Ladstätter 2008, Taf. 306. K374; Bevezcky 2013, Pl. 46. 605.

Tarih: MS geç 4. yüzyıl- MS 6. yüzyıl

Katalog No: 14 (Fig. 3.14)

Buluntu Yeri ve Yılı: Erythrai Cennettepe 1978, A3 Açması- ERY78.CT.A3-8

Ölçüler: h: 5.5 cm R: 3.3 cm

Hamur Rengi: 2.5 YR 5/8 (Red) **Yüzey Rengi:** 2.5 YR 5/8 (Red)

Hamur Tanımı: Sert, kaba hamur dokulu, çok yoğun ve ince mika ve kum içerir.

Form: LR3 Amphorası – Tip 5

Tanım: Dışa yuvarlatılmış ve yaka oluşturulmuş ağız formuna, dar ve konik bir boyna sahiptir. Boynun ortasından başlayan oval kesitli kısa kulplar omuzda son bulur.

Referans: Robinson 1959, Pl. 40. M373; Bevezcky 2005, 225, Pl. 1. 4; Pieri 2005, Pl. 28. 5; Ladstätter 2008, Taf. 306. K374; Bevezcky 2013, Pl. 46. 605.

Tarih: MS geç 4. yüzyıl- MS 6. yüzyıl

Katalog No: 15 (Fig. 3.15)

Buluntu Yeri ve Yılı: Erythrai Cennettepe 1982, Doğu Açma 13-14- ERY82.CT. DA13-14-3

Ölçüler: h: 7.8 cm R: 4 cm

Hamur Rengi: 2.5 YR 5/8 (Red) **Yüzey Rengi:** 2.5 YR 5/6 (Red)

Hamur Tanımı: Sert, sıkı hamur yapılı, ince hamur katkılı, ince ve çok yoğun sarı mika, ince ve az sarı ve siyah katkılar içerir.

Form: LR3 Amphorası – Tip 5

Tanım: Uca doğru sivrilen, içi dolu kaide, içte yumruludur. Dışta kaideden gövdeye geçişte bir halka çıkıntı ile keskin yivlendirme yapılmıştır.

Referans: Ladstätter 2008, Taf. 311. K 428; Bezczky 2013, Pl. 34. 387.

Tarih: MS geç 4. yüzyıl- MS 7. yüzyıl

Katalog No: 16 (Fig. 4.16)

Buluntu Yeri ve Yılı: Erythrai Teras Duvarlı Yapı, 1977- ERY77.TDY-5

Ölçüler: h:8.2 cm R: 4.2 cm

Hamur Rengi: 2.5 YR 4/8 (Red) **Yüzey Rengi:** 2.5 YR 6/8 (Light Red) / 7.5 YR 8/2 (Pinkish White)

Hamur Tanımı: Serti kaba hamur yapılı ince ve çok yoğun gümüş mika, az ve ince kuvars ve siyah katkı içermektedir.

Form: LR3 Amphorası – Tip 5

Tanım: Uca doğru sivrilen, içi dolu kaide, içte yumruludur. Dışta kaideden gövdeye geçişte bir halka çıkıntı ile keskin yivlendirme yapılmıştır.

Referans: Ladstätter 2008, Taf. 311. K 428; Bezczky 2013, Pl. 34, 383.

Tarih: MS geç 4. yüzyıl- MS 7. yüzyıl

Katalog No: 17 (Fig. 4.17)

Buluntu Yeri ve Yılı: Erythrai Cennettepe 1981, Doğu Açma 8- ERY81.CT. DA8-9

Ölçüler: h: 20.5 cm R: 4.1 cm

Hamur Rengi: 5 YR ¾ (Dark Reddish Brown) **Yüzey Rengi:** 2.5 YR 4/8 (Red)

Hamur Tanımı: Sert, kaba hamur yapılı, çok ince ve çok yoğun sarı ve beyaz mika, ince ve orta yoğunlukta kireç, irili ufaklı siyah taşçık içerir.

Form: LR3 Amphorası – Tip 5

Tanım: Kaide ince ve uzun bir forma sahiptir. Amphoranın iç kısmında ince bir yumru bulunmaktadır. Dışta, gövdeye geçişte keskin yivlendirme yapılmıştır.

Referans: Bezczky 2013, Pl. 34. 386.

Tarih: MS geç 4. yüzyıl- MS 7. yüzyıl

Katalog No: 18 (Fig. 4.18)

Buluntu Yeri ve Yılı: Erythrai Cennettepe 1981, Doğu Açma 8- ERY81.CT. DA8-8

Ölçüler: h: 37 cm R: 3.8 cm

Hamur Rengi: 2.5 YR 4/8 (Red) **Yüzey Rengi:** 5 YR 7/4 (Pink)

Hamur Tanımı: Sert, kaba hamur yapılı, çok ince ve çok yoğun sarı ve beyaz mika, ince ve orta yoğunlukta kireç içerir.

Form: LR3 Amphorası – Tip 5

Tanım: En uçta neredeyse kapanan ve iç kısmı boş kaide, içte yumruludur. Dışta, gövdeye geçişte keskin yivlendirme yapılmıştır.

Referans: Ladstätter 2008, Taf. 311. K 426.

Tarih: MS geç 4. yüzyıl- MS 7. Yüzyıl

Katalog No:19 (Fig. 4.19)

Buluntu Yeri ve Yılı: Erythrai Toechobatlı Yapı, 1977- ERY77.TOE-14

Ölçüler: h: 19 cm R: 6.4 cm

Hamur Rengi: 2.5 YR 5/8 (Red) **Yüzey Rengi:** 2.5 YR 5/8 (Red)

Hamur Tanımı: Sert, kaba hamur yapısına sahip çok yoğun ve büyük boyutlarda kuvars, orta miktarda ve orta-iri boyutlarda siyah taşçık, az miktarda ve ince kireç içermektedir.

Form: Kapitan II

Tanım: Kalınlaştırılmış dudağın hemen altında keskin bir yiv bulunur. Konik boyunun üzerinde görülen geniş ve derin yiv izleri özellikle amphoranın iç kısmında oldukça belirgindir. Ağız ve boynun tamamı korunmuş, tek kulpu kırık bir diğer kulpun ise neredeyse yarısı korunmuştur.

Referans: Riley 1979, Fig. 84. 243; Heimberg 1982, Taf. 41. 695; Keay 1984, 138, Fig. 52.2; Robinson 1959, Pl. 28. M327; Krapivina 2009, Pl. 39.3; Papuashvili 2009, Pl. 72.1; Dyczek 2010, 998, Fig. 6; Klenina 2010, 1010, Fig. 3/5; Ladstätter 2010, Taf. 115, 134, A-K 916; Dündar 2012, 53, Fig. 18; Bezczky 2013, Pl. 45. 583; Bădescu 2013, 198, Pl. 3.3; Opait 2018, 705, Fig. 18.

Tarih: MS 3. yüzyıl

Katalog No: 20 (Fig. 4.20)

Buluntu Yeri ve Yılı: Erythrai Cennettepe 1982, Kuzey Duvar 4- ERY82.CT.KD-4

Ölçüler: h:11.1 cm R: 7.6 cm

Hamur Rengi: 2.5 YR 6/8 (Light Red) **Yüzey Rengi:** 2.5 YR 6/6 (Light Red)

Hamur Tanımı: Sert, kaba hamur yapılı, ince katkı, az miktarda ve ince mika, orta miktarda ve orta büyüklükte kireç, küçük ve orta yoğunlukta siyah ve beyaz katkı içerir.

Form: Kapitan II Amphorası

Tanım: Silindirik form oluşturan yüksek halka kaide ile aşağı doğru daralan alt gövdenin kaide yakın küçük bir kısmı korunmuştur.

Referans: Negru ve diğ. 2003, 211, Fig. 2.21.

Tarih: MS 2.- 3. yüzyıl

Katalog No: 21 (Fig. 4.21)

Buluntu Yeri ve Yılı: Erythrai Cennettepe 1981, Doğu Açma 8- ERY81.CT. DA8-11

Ölçüler: h: 9.3 cm R: 3.9 cm

Hamur Rengi: 2.5 YR 4/8 (Red) **Yüzey Rengi:** 2.5 YR 5/8 (Red)

Hamur Tanımı: Sert, sıkı hamur yapılı, yoğun ve küçük kuvars ve çok yoğun mika ile orta yoğunlukta ve küçük siyah katkı içerir.

Form: Ephesos 56

Tanım: Kısa ve kalın silindirik kaide dışta hafif bir içbükey profil yapmıştır.

Referans: Ladstätter 2008, Taf. 323. K 571; Bezczyk 2013, Pl. 35. 397; Pl. 47. 614

Tarih: MS 4.- 7. Yüzyıl

Katalog No: 22 (Fig. 4.22)

Buluntu Yeri ve Yılı: Erythrai Cennettepe 1978, A2 Açması- ERY78.CT.A2-4

Ölçüler: h: 8.5 cm R: 8.4 cm

Hamur Rengi: 2.5 YR 7/6 (Reddish Yellow) **Yüzey Rengi:** 7.5 YR 7/4 (Pink)

Hamur Tanımı: Kaba, sert bir hamur yapısına sahip az yoğunlukta ve küçük boyutlu gözenekli, az miktarda ve ince mika, az miktarda ve küçük boyutlarda kırmızı, siyah, beyaz katkılar içermektedir.

Form: Samos-Cistern Tip- Agora M273

Tanım: Basit düz ağızlıdır. Ağızın altında tutturulan oval kulplar omuzla birleşir. Kulpların arasında yivlendirme yapılmıştır.

Referans: Arthur 1998, 165, Fig. 7.2; Saguì 1998, 319, Fig. 9. 3-4; Şenol – Kerem 2000, Lev. 18. 25; Bezczyk 2005, 228, Pl. 4. 31; Shkodra 2006, 443, Fig. 9. 50-51; Şenol 2009, 254, Env. no 91; Gülsefa 2016, 147, Kat. no 122.

Tarih: MS 6. yüzyıl

Katalog No: 23 (Fig. 4.23)

Buluntu Yeri ve Yılı: Erythrai Cennettepe 1979, Kuzey Portik ve Avlu- ERY80.CT.KPA-3

Ölçüler: h:9.8 cm R: 3.5 cm

Hamur Rengi: 2.5 YR 5/8 (Red) **Yüzey Rengi:** 2.5 YR 6/6 (Light Red)

Hamur Tanımı: Kaba, sert hamur yapısına sahip, çok küçük ve az miktarda mika, az miktarda ve küçük taşçık, kireç içerir.

Form: Samos-Cistern Tip- Agora M273

Tanım: Basit düz ağızlıdır. Ağızın altında tutturulan oval kulplar omuzla birleşir.

Referans: Arthur 1998, 165, Fig. 7.2; Auriemma 1998, 757, Fig. 6. 3; Şenol – Kerem 2000, Lev. 18. 25; Bezczyk 2005, 228, Pl. 4. 31; Shkodra 2006, 443, Fig. 9. 50-51; Şenol 2009, 254, Env. no 91; Gülsefa 2016, 147, Kat. no 122.

Tarih: MS 6. Yüzyıl

Katalog No: 24 (Fig. 5.24)

Buluntu Yeri ve Yılı: Erythrai Cennettepe 1981, Doğu Açma 11- ERY81.CT. DA11-1

Ölçüler: h: 12.7 cm R: 10.4 cm

Hamur Rengi: 2.5 YR 6/8 (Light Red) **Yüzey Rengi:** 7.5 YR 6/4 (Light Brown)

Hamur Tanımı: Sert, kaba hamur yapılı, orta boyutta ve orta miktarda kırmızı, beyaz katkı, kuvars ve kireç içerir. Pişirmeye bağlı yüzeyde renk farklılıkları görülmektedir.

Form: LRA 2 Amphorası

Tanım: Dışa yuvarlatılmış ağız kenarı huni formdadır. Oval kesitli kulplar kısa tutulmuş boynun ortası ile omzu birleştirir. Kulpların omuzla birleşiminde, gövde üzerinde yatay şeritli yiv izleri görülebilmektedir.

Referans: Riley 1979, Fig. 91. 338; Heath – Tekkök 2006-2009, 29. (LRA 2); Ladstätter 2008, Taf. 304, 331, K 293; Bădescu – Bivolaru 2015, 206, Fig. 5.12.

Tarih: MS 6.- 7. yüzyıl

Katalog No: 25 (Fig. 5.25)

Buluntu Yeri ve Yılı: Erythrai Şaraphane, 1978-ERY78.ŞRP-2

Ölçüler: h: 9.6 cm R: 10.8 cm

Hamur Rengi: 5 YR 6/6 (Reddish Yellow) **Yüzey Rengi:** 7.5 YR 7/4 (Pink)

Hamur Tanımı: Sert, kaba hamur yapılı, ince ve az mika, kuvars, orta boyutta ve orta yoğunlukta siyah katkı ve kireç içerir.

Form: LRA 2 Amphorası

Tanım: Dışa doğru açılmış huni formulu ağız, keskin bir boyun dönüşü ile dışa genişlemiştir. Boynun üst kısmına tutturulmuş oval kesitli kulp kırık durumdadır.

Referans: Radulescu 1976, Pl. VIII. 1; Riley 1979, Fig. 91. 348; Opait 1984, 678, Taf. III.1; 680, Taf. V.1; Papadopoulos 1989, 84, Fig. 11.a; Demesticha 2005, 174, Fig. 5; Bădescu – Bivolaru 2015, 206, Fig. 5. 1.

Tarih: MS 4.- 6. yüzyıl

Katalog No: 26 (Fig. 5.26)

Buluntu Yeri ve Yılı: Erythrai Cennettepe 1982, Doğu Açma 13-14 (Roma Kapısı)-ERY82.CT. DA13-14-9

Ölçüler: h: 2.8 cm R: 10.5 cm

Hamur Rengi: 5 YR 6/6 ve 7.5 YR 6/6 (Reddish Yellow) **Yüzey Rengi:** 5 YR 6/6 (Reddish Yellow)

Hamur Tanımı: Sert, ince katkılı hamur yapısına sahip olup çok ince ve orta yoğunlukta mika, çok az ve ince kuvars, siyah, kırmızı katkılar içerir.

Form: LRA 2 Amphorası

Tanım: Gövdeden küçük bir yivle ayrılan belirsiz bir düğme dip parçası.

Referans: Radulescu 1976, Pl. VIII.1; Riley 1979, Fig. 92. 350; Papadopoulos 1989, 84, Fig. 11.a; Reynolds – Pavlidis 2014, 461, Fig. 8.3.

Tarih: MS 6. Yüzyıl

Katalog No: 27 (Fig. 5.27)

Buluntu Yeri ve Yılı: Erythrai Toechobatlı Yapı, 1977- ERY77.TOE-13

Ölçüler: h:- cm R:- cm

Hamur Rengi: 10 YR 8/4 (Very Pale Brown) **Yüzey Rengi:** 10 YR 8/4 (Very Pale Brown)

Hamur Tanımı: Sert, kaba hamur yapılı, yoğun ve küçük gözeneklidir. Orta miktarda ve küçük boyutlarda siyah, kırmızı katkılar, çok yoğun ince ve küçük boyutlarda kuvars içermektedir.

Form: Pseudo-Kos en cloche- Agora M 54

Tanım: Parçanın ağız profili korunmamış ancak ağzın hemen altına tutturulmuş bifid kulpların üst kısmı korunmuştur.

Referans: Şenol – Kerem 2000, Lev. 17. 15; Bernard – Jézégou 2006, 142, Fig. 3; Baylan 2008, 83, Kat. no. 35; Bezeczký 2013, Pl. 12. 140; Pl. 51. 707; Şenol 2018, 491, Fig. 414; 492, Fig. 415.

Tarih: MS 1. yüzyıl sonu- 2. yüzyıl ilk yarısı

Katalog No: 28 (Fig. 5.28)

Buluntu Yeri ve Yılı: Erythrai Teras Duvarlı Yapı, 1977 (Teras Duvarı Dışı, Güney)-ERY77.TDY-9

Ölçüler: h:13 cm R: 12 cm

Hamur Rengi: 7.5 YR 8/4 (Pink) **Yüzey Rengi:** 2.5 Y 8/2 (Pale Brown)

Hamur Tanımı: Sert, kaba hamur yapılı, orta yoğunlukta ve irili ufaklı kuvars, ince ve yoğun siyah katkılar, ince ve az mika, orta yoğunlukta ve ince kırmızı katkılar, az ve iri boyutlarda siyah taşıçık içermektedir.

Form: Kilikia- Pinched Handle Amphorası

Tanım: Dışa çekik ağızlı amphoranın geniş, kısa ve silindirik bir boynu vardır. Boynun ortasından başlayan kulplar omuzla birleştirilmiş ve üst kısmı sıkılmıştır.

Referans: Robinson 1959, Pl. 8. G 199; Hayes 1983, 148, Fig. 22. A48; Reynolds 2005, 588, Pl. 1. 1; Heath – Tekkök 2006-2009, 9, MRA 4 (Pinched Handle); Majcherek 2007, 30, Fig. 5. 32-33; Naumenko 2012, 79, Рис. 5. 6; Johanna Struber – İlhan 2018, Taf. 68. K 205; Alpözen 1975, 23, Lev. 10.7; Tekocak – Zoroğlu 2013, 137, Fig. 4, Fig. 5.

Tarih: MS 2.- 3. yüzyıl

Katalog No: 29 (Fig. 5.29)

Buluntu Yeri ve Yılı: Erythrai Cennettepe 1981, Doğu Açma 13-14- ERY81.CT.DA13-14-12

Ölçüler: h: 6.9 cm R: 7.6 cm

Hamur Rengi: 2.5 YR 5/8 (Red) **Yüzey Rengi:** 5 YR 7/6 (Reddish Yellow)

Hamur Tanımı: Sert, kaba hamur yapılı, iri ve yoğun kuvars, siyah, beyaz taşıçık, kırmızı katkılar yer alır.

Form: LRA 1-A

Tanım: Ucu yuvarlatılmış dışa çekik ağız kenarına ve silindirik bir boyna sahiptir. Ağzın hemen altına boynu çevreleyen ince bir bant oluşturulmuştur. Bantın hemen bitimine ise üzeri yivli oval kulp tutturulmuştur.

Referans: Pieri 2005, Pl. 9. 6; Şenol 2009, 230-231, Env. no. 55-56; Reynolds 2010, 110, Fig. 7. u; Konstantinidou 2010, 956, Fig. 4. 1.

Tarih: MS 5-6. yüzyıl

Katalog No: 30 (Fig. 5.30)

Buluntu Yeri ve Yılı: Erythrai Mozaikli Peristyl Ev, Kuyu, 1979- ERY79.MPE.Kuyu-15

Ölçüler: h: 8.8 cm R: 6.5 cm

Hamur Rengi: 7.5 YR 7/4 (Pink) **Yüzey Rengi:** 5 YR 8/3 (Pink)

Hamur Tanımı: Yumuşak, ince hamur yapılı, yoğun ve ince kuvars, az ve ince sarı mika, siyah, kırmızı katkıları içermektedir.

Form: LRA 1-A

Tanım: Ucu yuvarlatılmış dışa çekik ağız kenarına sahiptir. Ağızın altında kısa, dar ve silindirik boyunda geniş açılı, hafif yivlendirilmiş kulplara sahiptir. Boyun-omuz geçişinde amphoranın iç kısmında keskin bir yiv mevcuttur.

Referans: Egloff 1977, Pl. 19. 1; Williams 2005, 164, Pl. 2; Şenol 2009, 228, Env. no 52; Ferrazzoli – Ricci 2010, 823, Fig. 4. 21.

Tarih: MS 7. yüzyıl

Katalog No: 31 (Fig. 5.31)

Buluntu Yeri ve Yılı: Erythrai Mozaikli Peristyl Ev, Kuyu, 1979- ERY79.MPE.Kuyu-16

Ölçüler: h: 11.7 cm R: 11 cm

Hamur Rengi: 7.5 YR 5/6 (Strong Brown) **Yüzey Rengi:** 10 YR 8/2 (Very Pale Brown)

Hamur Tanımı: Sert, kaba hamur yapılı, ince ve yoğun gözenekli, yoğun ve orta boyutta kuvars, beyaz taşçık, ince ve yoğun kırmızı katkı, az ve ince gümüş mika içermektedir.

Form: LRA 1-B

Tanım: Dışa çekik ağza, silindirik boyna ve yivli kulplara sahiptir. Amphoranın kulp hizasında boynu çevreleyen bir projeksiyon noktası yer alır.

Referans: Pieri 2005, Pl. 15. 6; Şenol 2009, 233-243, Env. no. 59-75; Konstantinidou 2010, 956, Fig. 4. 3; Reynolds 2010, 110, Fig. 7. c; Dündar 2012, 46, Fig. 5; Alkaç 2012, 343, Fig. 10; Alkaç 2013, 114, Fig. 9; Bădescu – Bivolaru 2015, 205, Fig. 4. 13; Sazanov 2017a, 663, Fig. 1. 1.

Tarih: MS 7. yüzyıl

Katalog No: 32 (Fig. 6.32)

Buluntu Yeri ve Yılı: Erythrai Cennettepe 1978, Teras Açma- ERY78.CT.TA-2

Ölçüler: h: 17.8 cm R: 8.6 cm

Hamur Rengi: 7.5 YR 7/4 (Pink) **Yüzey Rengi:** 7.5 YR 8/4 (Pink)

Hamur Tanımı: Yumuşak, ince hamur yapılı, ince ve orta yoğunlukta kuvars, ince ve yoğun siyah, kırmızı katkı, az ve ince mika içerir.

Form: LRA 1-B

Tanım: Dışa yuvarlatılmış bir ağza sahiptir. Ağızın altında başlayan yivli kulp omuzda sonlanmıştır. Boynun üst kısmında, kulp birleşimi hizasında boynu çevreleyen projeksiyon noktası yer almaktadır.

Referans: Pieri 2005, Pl. 17. 5; Alkaç 2012, 343, Fig. 12.

Tarih: MS 6.- 7. yüzyıl

Katalog No: 33 (Fig. 6.33)

Buluntu Yeri ve Yılı: Erythrai Cennettepe 1978, A3 Açması- ERY78.CT.A3-4

Ölçüler: h: 12.2 cm R: 7.9 cm

Hamur Rengi: 7.5 YR5/4 (Brown) **Yüzey Rengi:** 7.5 YR 7/6 (Reddish Yellow)

Hamur Tanımı: Sert, sıkı, kaba bir hamur yapısına sahip, çok yoğun ve ince mika, irili ufaklı orta yoğunlukta kireç, az miktarda ve ince taneli siyah, beyaz taşçık içerir.

Form: LRA 1-B

Tanım: Dışa yuvarlatılmış bir ağza sahiptir. Yivli kulplar ağızın altına tutturulmuştur. Boyun üzerinde yivler görülmektedir.

Referans: Pieri 2005, Pl. 17. 2; Reynolds 2010, 110, Fig 7. v; Bădescu – Bivolaru 2015, 205, Fig. 4. 1; Sazanov 2017a, 663, Fig. 1. 2.

Tarih: MS 6.- 7. yüzyıl

Katalog No: 34 (Fig. 6.34)

Buluntu Yeri ve Yılı: Erythrai Cennettepe 1980, Kuzey Portik ve Avlu- ERY80.CT.KPA-4

Ölçüler: h:14 cm R: 10-12 cm

Hamur Rengi: 2.5 YR 5/8 (Red) **Yüzey Rengi:** 2.5 YR 6/6 (Light Red)

Hamur Tanımı: Kaba, sert hamur yapısına sahip, çok yoğun ve irili ufaklı kuvars, az miktarda ve ince mika, orta miktarda küçük siyah, beyaz taşçık içerir.

Form: Berythus Amphoraları

Tanım: Kalınlaştırılmış ağzın altında sığ bir yiv yer alır. Ağzın hemen altına tutturulmuş kulpların üzerinde sığ yivler bulunmaktadır.

Referans: Reynolds ve diğ. 2008-2009, 101, Fig. 5. g.

Tarih: MS 1. yüzyıl

Katalog No: 35 (Fig. 6.35)

Buluntu Yeri ve Yılı: Erythrai Cennettepe 1978, A1 Açması- ERY78.CT.A1-5

Ölçüler: h:10 cm R:1.5 cm

Hamur Rengi: 2.5 YR 5/6 (Red) **Yüzey Rengi:** 5 YR 5/6 (Yellowish Red)

Hamur Tanımı: Orta derecede gözenekli, ince hamur yapısına sahip, çok ince ve çok yoğun beyaz mika, az miktarda orta boyutlarda kireç, az miktarda ve küçük boyutlarda taşçık içermektedir.

Form: LRA 4 Amphorası

Tanım: Kaidenin ucu sivriltilmiş, iç kısmında yumru oluşturulmuştur.

Referans: Majcherek 1995, 175, Fig. 6. 5; Pieri 2005, Fig. 38. 5; Slane – Sanders 2005, 259, Fig. 5. 25-26; Sazanov 2017b, 645, Fig. 12.3. 1-2.

Tarih: MS 5. yüzyıl sonu- 6. yüzyıl

Katalog No: 36 (Fig. 6.36)

Buluntu Yeri ve Yılı: Erythrai Cennettepe 1981, Doğu Açma 8- ERY81.CT. DA8-13

Ölçüler: h: 7 cm R: 3.5 cm

Hamur Rengi: 5 YR 5/6 (Yellowish Red) **Yüzey Rengi:** 5 YR 6/6 (Reddish Yellow)

Hamur Tanımı: Sert, sıkı hamur yapılı, ince ve orta yoğunlukta kuvars ve siyah katkı içerir.

Form: LRA 4 Amphorası

Tanım: Yivlendirilmiş kaide kısmı silindirik gövdeye doğru genişleyerek açılmaktadır. Kaide, uçta düzleştirilmiştir.

Referans: Majcherek 1995, 176, Fig. 7; Pieri 2007, 318, Fig. 6. 17; Ladstätter 2008, Taf. 293. K 186; Bădescu – Bivolaru 2015, 207, Fig. 6.11; Sazanov 2017b, 645, Fig. 11.2. 4-5; Meriç 2018, 86, Pl. 8. 48; Rife – Heath 2013-2020, KTH0833.

Tarih: MS 5. – 6. yüzyıl

Katalog No: 37 (Fig. 6.37)

Buluntu Yeri ve Yılı: Erythrai Cennettepe 1978, Havuz- ERY78.CT.H-1

Ölçüler: h: 16.3 cm R: 10.4 cm

Hamur Rengi: 2.5 YR 5/8 (Red) **Yüzey Rengi:** 7.5 YR 8/3 (Pink)

Hamur Tanımı: Sert, kaba hamur yapısına sahip çok yoğun ve orta boyutlarda kuvars, ince ve orta yoğunlukta kireç, çok az ve ince beyaz mika, siyah katkı içerir.

Form: LRA 5-6 Amphorası

Tanım: Hafif dışa çekik ağız kenarına, kısa bir boyna, üzeri yivli yuvarlak kesitli kulplara sahip amphora torba formudur. Kulp altında yaklaşık 10 cm'lik bölümü hariç amphoranın ele geçmiş tüm yüzeyi yivlidir. Amphoranın üzerinde yer yer kalker izleri görülmektedir.

Referans: Ballet – Picon 1987, 31, Fig. 4. 2; Gempeler 1992, Abb. 129. 3; Bonifay – Pieri 1995, 113, Fig. 10. 68; Pieri 2007, 320, Fig. 8. 10; Şenol 2003, 125, Env. no. 48; Ladstätter 2008, Taf. 293. K 186; Vokaer 2017, 800, Fig. 4. 3; Şenol 2018, 144, Fig. 117.

Tarih: MS 6.-7. Yüzyıl

Katalog No: 38 (Fig. 6.38)

Buluntu Yeri ve Yılı: Erythrai Tiyatro, 1980- ERY80.TYT-1

Ölçüler: h: 19.3 cm R: - cm

Hamur Rengi: 2.5 YR 5/8 (Red) /2.5 YR 4/1 (Dark Reddish Gray) **Yüzey Rengi:** 10 YR 6/2 (Light Browish Gray) **Astar Rengi:** 2.5 YR 8/1 (White)

Hamur Tanımı: Sert, kaba hamur yapılı, çok yoğun ve irili ufaklı kireç, çok yoğun ve ince kuvars, az ve ince mika, siyah katkılar içermektedir.

Form: Amrit amphora

Tanım: Kulpun ortasında, tüm kulp boyunca devam eden derin bir oluk bulunmaktadır.

Referans: Hayes 1991, Pl. 25. 7; Reynolds 1999, 69, Fig. 38-28; Reynolds 2005, 594, Pl. 7. 46; Meyza – Baginska 2013, 140, Fig. 4. a.

Tarih: MS 2.- 4. yüzyıl

Katalog No: 39 (Fig. 7.39)

Buluntu Yeri ve Yılı: Erythrai Tiyatro, 1981- ERY81.TYT-4

Ölçüler: h: 5.2 cm R: 15.6 cm

Hamur Rengi: 2.5 YR 7/3 (Pale Brown) **Yüzey Rengi:** 2.5 Y 7/2 (Light Gray)

Hamur Tanımı: Yumuşak, kaba hamur yapılı, az ve ince mika, orta miktarda ve orta boyutlarda kırmızı katkıları içerir.

Form Büyük Spatheia/ Spatheion Tip 1 B amphorası ağız parçası

Tanım: Dışa yuvarlatılmış kalın bir ağza sahiptir.

Referans: Bonifay – Pieri 1995, 96, Fig. 1. 3; Bonifay 2004, 124, Fig. 67. 8, 18.

Tarih: MS 5. yüzyıl

Katalog No: 40 (Fig. 7.40)

Buluntu Yeri ve Yılı: Erythrai UFO, Deniz Kenarı Sondajı, 1979- ERY79.UFO.DKS-1

Ölçüler: h: 30 cm R: 5.1 cm

Hamur Rengi: 2.5 YR 8/3 (Pale Brown) **Yüzey Rengi:** 10 YR 8/3 (Very Pale Brown)

Hamur Tanımı: Sert, kaba hamur yapılı, çok yoğun ve çok iri orta boyutlarda kuvars, yoğun ve irili ufaklı siyah taşçık içermektedir.

Form: Küçük Spatheia/Spatheion Tip 3 C amphorası

Tanım: Dışa yuvarlatılmış ağza ve silindirik bir boyna sahiptir. Ağızın altına tutturulmuş oval kesitli dikey kulplar omuzda birleşir. İnce uzun ve silindirik gövdenin yarısından fazlası korunmuştur.

Referans: Panella 1973, 630, Fig. 31; Bjelajac 1996, 90, Fig. 31. 182; Bonifay 2004, Fig 61. C.1; Bezeczky 2005, 229, Pl. 5. 49; Ladstätter 2008, Taf. 311. K 425; Şenol 2018, 237, Fig. 194.

Tarih: MS 5.- 7. yüzyıl

Katalog No: 41 (Fig. 7.41)

Buluntu Yeri ve Yılı: Erythrai Mozaikli Peristyl Ev, Y Açması 1977-ERY77.MPE.Y-18

Ölçüler: h: 6.2 cm R: 3.9 cm

Hamur Rengi: 2.5 Y 8/3 (Pale Brown) **Yüzey Rengi:** 2.5 Y 8/2 (Pale Brown)

Hamur Tanımı: Sert, kaba hamur yapılı, ince ve yoğun gözenekli, çok yoğun ve ince kuvars, orta yoğunlukta ve ince siyah, kırmızı ve beyaz katkıları içermektedir.

Form Zeest 80 Amphorası

Tanım: Hafif yükseltilmiş konik kaide.

Referans: Robinson 1959, Pl. 14, K 115; Barnea 1966, Fig. 15.7; Arsen'eva – Naumenko 1992, Fig. 22; Opait 1996, 288, Pl. 18.4; Naumenko 2006, 265, Рис. 3.9; Naumenko 2012, Рис.14.4; Rife – Heath 2013-2020, KTH2714; Kırkanlı 2021, 675, 677, Kat. No. 376, 378; Mowat 2016, 182, 34.

Tarih: MS 3.-4. yüzyıl

Katalog No: 42 (Fig. 7.42)

Buluntu Yeri ve Yılı: Erythrai Tiyatro Skene Frons,1980- ERY82.TYT.SKN-2

Ölçüler: h: 5 cm R: 6.6 cm

Hamur Rengi: 5 YR 4/1 (Dark Gray) / 5 YR 5/6 (Yellowish Red) **Yüzey Rengi:** 2.5 YR 6/8 (Light Red)

Hamur Tanımı: Sert, kaba hamur yapılı, yoğun ve iri boyutlarda kuvars, ince ve az miktarda mika, siyah katkı içerir.

Form Zeest 80 Amphorası

Tanım: Alçak konik kaide. Kaidenin son bulduğu ve alt gövdenin başladığı kısımda yivler yer alır.

Referans: Donceva-Petkova 1989, Табл. III.11; Opait 1996, 288, Pl. 18.5; Naumenko 2006, 265, Рис. 3.10; Swan 2010, Pl. 65. 2; Kırkanlı 2021, 673, Kat. No. 374; Grigoraş – Panaite 2021, 113, Plate XIV, 79.

Tarih: MS 5.- 6. yüzyıl

Katalog No: 43 (Fig. 7.43)

Buluntu Yeri ve Yılı: Erythrai Mozaikli Peristyl Ev, Kuyu, 1979-ERY79.MPE.Kuyu-9

Ölçüler: h: 23.5 cm R: 9 cm

Hamur Rengi: 7.5 YR 4/1 (Dark Gray) **Yüzey Rengi:** 7.5 YR 7/3 (Pink)

Hamur Tanımı: Sert, kaba hamur yapılı, ince ve az mika, kuvars, ince ve yoğun kum, beyaz, kırmızı katkı içermektedir.

Form: Castrum Perti Amphorası

Tanım: Ağız kırık olan amphoranın silindirik kulplarının başlangıcı omuz üzerinde korunmuştur. En geniş kısmı omuz olan form, Dibe doğru daralmıştır. Dip kısmının ortasında içbükey girinti, tam merkezinde de düğme

şeklinde bir çıkıntı yapmış geniş halka kaide oluşturur. Amphoranın kaidesinde ve gövdesinde yivler görülmektedir.

Referans: Bass 1982, 185, Fig. 8.20. P 78; Bonora ve diğ. 1988, Tav. XI. 4; Keay 1998, 149, Fig. 3; Saguì 1998, 316, Fig. 8. 4-6; Arthur – Patterson 1998, 522, Fig. 6.1; Cirelli 2009, 566, Fig. 5. 2; Bonifay 2010, 57, Fig. 6. 28-29; Costantini 2011, 421, Fig. 18. 1-2; 422, Fig. 20; Chkhaidze 2012, Рис. 88.1-3; Bonifay 2016, 607, Fig. 8. 44.

Tarih: MS 7. yüzyıl

Katalog No: 44 (Fig. 8.44)

Buluntu Yeri ve Yılı: Erythrai Cennettepe 1982, Kuzey Duvar 4-ERY82.CT.KD-14

Ölçüler: h: 10.5 cm R: 15 cm

Hamur Rengi: 5 YR 5/8 (Yellowish Red) **Yüzey Rengi:** 5 YR 6/6 (Reddish Yellow)

Hamur Tanımı: Sert, sıkı hamur yapılı, az gözenekli, az ve küçük boyutlarda mika, az ve çok küçük boyutlarda beyaz ve siyah katkı içerir.

Form: DR 24 Amphorası

Tanım: Yüksek konik ağız, içe doğru çekiktir. Kısa ve dik bir boyna sahiptir.

Referans: Opait 2007, 636, Fig. 2. 4; Hayes 1991, Fig. XXXIX. 25; Tekkök ve diğ. 2001, Pl. 18. 168; Forster 2009, 91, Fig. 4.47. 293; Quiri 2015, 166, Fig. 5. 1.

Tarih: MS 2.- 3. yüzyıl

Katalog No: 45 (Fig. 8.45)

Buluntu Yeri ve Yılı: Erythrai Mozaikli Peristyl Ev, X Açması 1977-ERY77.MPE.X-4

Ölçüler: h: 10.7 cm R: - cm

Hamur Rengi: 2.5 YR 6/8 (Light Red) **Yüzey Rengi:** 7.5 YR 7/4 (Pink)

Hamur Tanımı: Sert, kaba hamur yapılı, yoğun ve ince mika, az ve orta boyutta kuvars içermektedir.

Form: Dressel 24 Amphorası

Tanım: Uca doğru sivrilen, konik bir kaide formudur.

Referans: Alexandrescu 1957, Fig. 50. 1; Manacorda 1975, Tav. XCVII. 2-3; Bertrand 1995, 358, Fig. 1. 3; Paraschiv 2002, 183, Pl. 1. 3; Opait 2007, 635, Fig. 1. 3; Naumenko 2012, 76, Рис. 2.10.

Tarih: MS 2.- 3. yüzyıl

Katalog No: 46 (Fig. 8.46)

Buluntu Yeri ve Yılı: Erythrai Teras Duvarlı Yapı, 1977-ERY77.TDY-4

Ölçüler: h: 10.9 cm R: 2 cm

Hamur Rengi: 2.5 YR 6/8 (Light Red) **Yüzey Rengi:** 2.5 YR 7/6 (Light Red) **Astar Rengi:** 10 YR 8/3 (Very Pale Brown)

Hamur Tanımı: Sert, kaba hamur yapılı, ince ve yoğun gümüş mika, az ve ince beyaz, siyah katkı içermektedir.

Form: Dressel 24 Amphorası

Tanım: Uca doğru sivrilen, konik bir kaide formudur.

Referans: Manacorda 1975, Tav. XCVII, 2-3; Bertrand 1995, 358, Fig. 1. 3; Paraschiv 2002, 183, Pl. 1. 3; Opait 2007, 635, Fig. 1.3; Naumenko 2012, 76, Рис. 2.10.

Tarih: MS 2.- 3. yüzyıl

Katalog No: 47 (Fig. 8.47)

Buluntu Yeri ve Yılı: Erythrai Mozaikli Peristyl Ev, J Odası 1977-ERY77.MPE.J-14

Ölçüler: h: 13.7 cm R: - cm BÇ: 9 cm

Hamur Rengi: 5 YR 6/6 (Reddish Yellow) **Yüzey Rengi:** 7.5 YR 7/6 (Reddish Yellow)

Hamur Tanımı: Sert, kaba hamur yapılı, çok ince ve yoğun sarı mika ve ince kireç, az ve ince kırmızı, siyah katkılar içermektedir.

Form: Bag-shaped amphora (Ege)

Tanım: İçe dönük, kanca bir ağız yapmış amphoranın elips kulpları uzun olmayan boynun ortasına tutturulmuş omzun üstünde birleşmiştir.

Referans: Opait 2004a, Pl. 9. 5.

Tarih: MS 4.- 6. yüzyıl

Katalog No: 48 (Fig. 8.48)

Buluntu Yeri ve Yılı: Erythrai Cennettepe 1981, Doğu Açma 8-ERY81.CT. DA8-2

Ölçüler: h: 7.4 cm R: 7.8 cm

Hamur Rengi: 5 YR 6/6 (Reddish Yellow) **Yüzey Rengi:** 10 YR 8/3 (Very Pale Brown)

Hamur Tanımı: Sert, kaba hamur yapılı, ince ve orta yoğunlukta kırmızı, sarı katkı, az ve ince kireç, sarı mika içerir.

Form: Bag-shaped amphora (Ege)

Tanım: İçe dönük, kanca bir ağız yapmış amphoranın yuvarlak kesitli kulpları boynun ortasına tutturulmuştur. Boynun hafif içe doğru daraldığı görülür.

Referans: Opait 2004a, Pl. 9. 6; Bezeczký 2013, Pl. 35. 389.

Tarih: MS 4.- 6. yüzyıl

Katalog No: 49 (Fig. 8.49)

Buluntu Yeri ve Yılı: Erythrai Cennettepe 1978, A1 Açması-ERY78.CT.A1-2

Ölçüler: h: 7.2 cm R: 9.2 cm

Hamur Rengi: 7.5 YR 7/6 (Reddish Yellow) **Yüzey Rengi:** 7.5 YR 7/4 (Pink)

Hamur Tanımı: Sert, sıkı hamur yapılı, az gözenekli, orta miktarda ve ince taşçık, orta yoğunlukta ve orta boyutta kuvars, az miktarda ve irili ufaklı boyutlarda kireç, az ve ince beyaz mika içerir.

Form: Pamphylian Type? Bag-shaped amphora

Tanımı: Dışa yuvarlatılmış ağızın hemen altında, boynun ortasına tutturulmuş kulpları yer alır. Kısa boyun hafifçe genişletilmiştir.

Referans: Opait 2014, Fig. 19-20.

Tarih: MS 5. yüzyıl

KAYNAKÇA

Akurgal 1979

E. Akurgal, *Erythrai: an Ancient Ionian City*, İzmir 1979.

Alexandrescu 1957

P. Alexandrescu, "Sectorul necropolei tumulare", *Şantierul arheologic Histria, MCA 4*, 1957, 55-69.

Alkaç 2012

E. Alkaç, "Korkyros (Kilikia) Yüzey Araştırmalarında Bulunan LR1 Amphoraları", *Olba XX*, 2012, 323-344.

Alkaç 2013

E. Alkaç, "Silifke Müzesi'nden Doğu Akdeniz Üretimi Amphoralar", *Cedrus I*, 2013, 107-124.

Alpözen 1975

T. O. Alpözen, "Bodrum Müzesi Ticari Amphoraları", *TAD XXII-2*, 1975, 5-32.

Alpözen ve diğ.1995

T. O. Alpözen – A. H. Özdaş – B. Berkaya, *Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi Ticari Amphoraları*, Ankara 1995.

Annis 1975

M. B. Annis, "Amphora Sixti", *Festoen Opgedragen aan A.N. Zadoks-Josephus Jitta bij haar zeventigste verjaardag*, *Scripta Archaeologica Groningana 6*, 1975, 29-40.

Arsen'eva – Naumenko 1992

T. M. Arsen'eva – S. A. Naumenko, *Usad'by Tanaisa*, Moscow, 1992.

Arthur – Patterson 1998

P. Arthur – H. Patterson, "Local pottery in southern Puglia in the sixth and seventh centuries", *Ceramica in Italia: VI–VII secolo. Atti del Convegno in onore di John W. Hayes*, Roma 11–13 maggio 1995, (Ed. L. Sagui), Firenze 1998, 511-530.

Arthur 1989

P. Arthur, "Aspects of Byzantine Economy: An Evaluation of Amphora Evidence from Italy", *Rechercher sur la Céramique Byzantine*, (Eds. V. Déroche – J. M. Spieser), Paris 1989, 79-93.

Arthur 1992

P. Arthur, "La produzione di anfore bizantine", *Archeologia Medievale XIX*, 103-110.

Arthur 1998

P. Arthur, "Eastern Mediterranean Amphorae between 500 and 700: A View From Italy", *Ceramica in Italia: 6-7 Secolo. Atti Del Convegno in Onore Di John W. Hayes*, Roma, 11-13 Maggio 1995, (Ed. L. Sagui), Firenze 1998, 157-184.

Arthur 2005

P. Arthur, Roman amphorae. A digital resource (University of Southampton 2005)
https://archaeologydataservice.ac.uk/archives/view/amphora_ahrb_2005/details.cfm?id=287&CFID=f55d26c9-d2b5-4da8-bfde-9f484dcbc279&CFTOKEN=0

Auriemma 1998

R. Auriemma, “Un carico di anfore Keay LII nelle acque dello Ionio”, *Ceramica in Italia: 6-7 Secolo. Atti Del Convegno in Onore Di John W. Hayes, Roma 11-13 Maggio 1995*, (Ed. L.Sagui), 1998, 753-760.

Auriemma ve diğ. 2012

R. Auriemma – V. Degrassi – E. Quiri, “Produzione e Circolazione di anfore in Adriatico tra III e IV Secolo: Dati da Contesti Emblematici”, *Ceramica Romana nella Puglia Adriatica*, (Ed. C. S. Fioriello), Bari 2012, 255-298.

Auriemma – Quiri 2004

R. Auriemma – E. Quiri, “Importazioni di anfore orientali nell’Adriatico tra primo e medio impero”, *Transport Amphorae and Trade in the Eastern Mediterranean. Acts of the International colloquium at the Danish Institute at Athens, September 26–29, 2002*, *Monographs of the Danish Institute at Athens 5*, (Ed. J. Eiring – J. Lund), Aarhus 2004, 43–55.

Bădescu 2013

A. Bădescu, Amfore orientale de tip Kapitän II descoperite la Histria în Sectorul Basilica extra muros, *Materiale Şi Cercetări Arheologice (serie nouă)*, IX, 2013, 189–198.

Bădescu – Bivolaru 2015

A. Bădescu – A. Bivolaru, “Oriental Amphorae Discovered At Histria in the Acropolis Centre-South Sector (2014)”, *Materiale Şi Cercetări Arheologice (serie nouă)*, XI, 2015, 193-294.

Ballet – Picon 1987

P. Ballet – M. Picon, “Recherches Preliminaires sur les Origines de la Céramique des Kellia (Egypte)”, *CCE, Tome 1*, 1987, 17-47.

Barnea 1966

I. Barnea, "L'In cendie d e la Cite de D in o getia a u V 1-e siec le", *Dacia N . S.*, 237-260.

Bass 1982

G. F. Bass, “The Pottery”, (Ed. G. F. Bass – F. H. Van Doorninck) *Yassı Ada, Volume I, A Seventh-Century Byzantine Shipwreck*, Teksas 1982, 155-188.

Bayburtluoğlu 1975

C. Bayburtluoğlu, *Erythrai*, Ankara 1975.

Baylan 2008

S. Baylan, *2006-2007 Tralleis Kazılarında Ele Geçen Amphoralar (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*, Aydın 2008.

Beltran 1970

M. Beltrán Lloris, *Las Ánforas Romanas en España*, Zaragoza 1970.

Bernard – Jézégou 2006

H. Bernard – M. P. Jézégou, “The West Embiez 1 Shipwreck. A complementary Cargo of vintage wine amphoras at the transition from the 2nd to the 3rd century AD”, *Skyliss* 2006, 140-145.

Bertrand 1995

E. Bertnard, “Nouvelles Données Pour l’identification de l’amphore Dressel 24”, *RAE*, 46, 1995, 357-360.

Bezczky 2004

T. Bezczky, “Early Roman Food Import in Ephesus. Amphorae from the Tetragonos Agora”, *Transport Amphorae and Trade in the Eastern Mediterranean. Acts of the International Colloquium at the Danish Institute at Athens, September 26–29, 2002*, Monographs of the Danish Institute at Athens 5, (Ed. J. Eiring – J. Lund), Aarhus 2004, 85–97.

Bezczky 2005

T. Bezczky, “Late Roman Amphora from the Tetragonos-Agora in Ephesus”, *Spätantike und mittelalterliche Keramik aus Ephesos*, (Ed. F. Krzinger), 2005, 203-229.

Bezczky 2013

T. Bezczky, *The Amphorae of Roman Ephesus*, FiE XV/1, Wien 2013.

Bjelajac 1996

L. Bjelajac, *Amfore gornjomezijskog Podunavlja (Amphorae of the Danubian basin in Upper Moesia)*, Beograd 1996.

Bonifay – Pieri 1995

M. Bonifay – D. Pieri, “Amphores du Ve au VIIe s. à Marseille: Nouvelles Données Sur La Typologie Et Le Contenu”, *JRA* 8, 1995, 94-120.

Bonifay 1986

M. Bonifay, “Observations sur les amphores Tardives à Marseille d’après les Fouilles de la Bourse”, *RAN* 19, 1986, 269-305.

Bonifay 2003

M. Bonifay, “La Céramique Africaine, Un Indice du Développement économique?”, *AnTard* 11, 2003, 113-128.

Bonifay 2004

M. Bonifay, *Études sur la céramique romaine tardive d’Afrique BAR IntlSer 1301*, Oxford 2004.

Bonifay 2010

M. Bonifay, “Avances dans l’étude des céramiques africaines de l’Antiquité tardive (IIIe-VIIe s.)”, *Κεραμική της Ύστερης Αρχαιότητας από τον ελληνικό χώρο (3ος-7ος*

αι. μ. X.) επιστημονική συνάντηση, Θεσσαλονίκη, 12-16 Νοεμβρίου, (Ed. D. Papanikola-Bakirtzis – D. Kousoulakou), 2010, 37- 64.

Bonifay 2016

M. Bonifay, “Amphores de l’Afrique romaine: nouvelles avancées sur la production, la typochronologie et le contenu”, *Amphorae ex Hispania: paisajes de producción y consumo*, (Ed. R. Járrega – P. Berni), Tarragona 2016, 595-611.

Bonora ve diğ. 1988

E. Bonora – C. Falcetti – F. Ferretti – A. Fossati – G. Imperiale T. Mannoni – G. Murialdo – G. Vicino, “Il “castrum” tardo-antico di S. Antonino di Perti, Finale Ligure (Savona): fasi stratigrafiche e reperti dell’area D. Seconde notizie preliminari sulle campagne di scavo 1982-1987”, *Archeologia Medievale* XV, 335-396.

Böttger 1992

B. Bottger, “Die Kaiserzeitlichen und Spatantiken Amphoren aus dem Kerameikos”, *AM* 107, 1992, 315-381.

Cankardeş-Şenol 2006

G. Cankardaş-Şenol, *Klasik ve Helenistik Dönem’de Mühürlü Amphora Üreten Merkezler ve Mühürleme Sistemleri*, İstanbul 2006.

Capelli 1998

C. Capelli, *Analisi minero-petrografiche*, Appendice a Saguì 1998, 331-333.

Carandini ve diğ. 1968

A. Carandini – E. Fabbricotti – Carlo Gasparri – M.G. Tatti – M. Gianelli – M. Paola Moriconi – B. Palma – C. Panella – M. Polia – A. Ricci, *Ostia I, Le terme del nuotatore, scavo dell'ambiente IV*, *Studi Miscellanei* 13, 1968.

Carlson 2003

D. N. Carlson, “The Classical Greek Shipwreck at Tektaş Burnu, Turkey” *AJA* 107, 2003, 581- 600.

Castiglioni ve diğ. 1992

E. Castiglioni – XX, “Il “castrum” tardo-antico di S. Antonino di Perti, Finale Ligure (Savona): terze notizie preliminari sulle campagne di scavo 1982-1991”, *Archeologia Medievale*, XIX, 279- 368.

Chkhaidze 2012

V. N. Chkhaidze, *Phanagoria. In VI-X centuries*, Moscow 2012.

Cipolato 2013/2014

A. Cipolato, *Altino survey 2012: le anfore italiche, egeo-orientali e galliche*, Tesi di Laurea, Venezia 2013/2014.

Cirelli 2009

E. Cirelli, “Anfore globulari a Classe nell’Alto Medioevo”, V. Congresso Nazionale di Archeologia Medievale. Palazzo della Dogana, Salone del Tribunale (Foggia), Palazzo dei Celestini, Auditorium (Manfredonia), 30 settembre-3 ottobre, (Eds. G. Volpe – P. Favia), 2009, 563-568.

Costantini 2011

A. Costantini, “Le Anfore”, *Archeologia in Piazza dei Miracoli. Gli scavi 2003-2009*, (Eds. A. Alberti – E. Paribeni), Ghezzano 2011, 393-430.

Cramer 1832

J. A. Cramer, *Geographical and Historical Description of Asia Minor*, Oxford 1832.

Dalby 2003

A. Dalby, *Food in the Ancient World from A to Z*, London, New York 2003.

Demesticha 2005

S. Demesticha, “Some Thoughts on the Production and Presence of the Late Roman Amphora 13 on Cyprus”, *Trade Relations in the Eastern Mediterranean from the Late Hellenistic Period to Late Antiquity: the Ceramic Evidence/ Acts from a Ph.D. seminar for young scholars*, Sandjberg Manorhouse, 12-15 February 1998, (Eds. M.B. Briese – L.E. Vaag), Odense 2005, 169–178.

Demesticha 2010

S. Demesticha, “The cargo of shipwreck 7 in the Pagasitic gulf. A preliminary interpretation”, *Proceedings of the Symposium: Late Antique Ceramics from Greece (3rd-7th c.c.)*, Thessaloniki, November 12th-16th 2006, vols.1–2, (Ed. D. Papanikola-Bakirtzi – N. Kousoulakou), Thessaloniki 2010, 131-142.

Demesticha 2014

S. Demesticha, “Late Roman Amphora Typology in Context”, *LRCW 4, Volume I, BARIntSer. 2616 (I)* (Eds. N. Poulou Papadimitriou – E. Nodarou – V. Kilikoglou), 2014 599-606.

Didiomi 2011

S. Didiomi, “Local production and imported pottery from Cos island, Greece (4th – 8th c. A.D.)”, *Abstracts, Posters, LRWC 4 Thessaloniki*, 7–10 April, Thessaloniki 2011, 73-74.

Doğer – Şenol 1997

E. Doğer – A. K. Şenol, “Rhodos Peraiasinda İki Yeni Amphora Atölyesi”, *Arkeoloji Dergisi IV İzmir* 1997, 59-73.

Doğer 1991

E. Doğer, *Antik Çağda Amphoralar*, İzmir 1991.

Donceva-Petkova 1989

L. Donceva-Petkova, “Frühbyzantinische Gefäßfunde im Dorf Odarci, Kreis Tolbuhin”, in: *Izvestija na Narodnija Muzej Varna*, 25 (40), 41-48.

Dupont 1982

P. Dupont, “Amphores commerciales archaiques de la Grece de l’est. La Parola del Passato”, *FAsc. CCIV-CCVII*, 1982, 193-209.

Dündar 2012

E. Dündar, “A Group of Amphorae from Side Museum and a New Type of Amphora: The Lycian Amphora?”, *AA* 2012/1, 43–61.

Dugonjic 2015

P. Dugonjic, "Rhodian amphorae in the Adriatic: a preliminary report on the evidence from Croatia", *Per Terram, Per Mare. Seaborne Trade and the Distribution of Roman Amphorae in the Mediterranean*, (Ed. S. Demesticha), Uppsala 2015, 243-256.

Dyczek 1996

P. Dyczek, "Novae. Une forteresse de la Première Légion Italique. Remarques concernant les amphores romaines aux Ier—IIIe siècles ap. J.-C.", *Revue des archéologues et historiens d'art de Louvain*, 29 Louvain-la-Neuve 1996, 23-40.

Dyczek 2001

P. Dyczek, *Roman Amphorae of the 1st-3rd Centuries AD Found on the Lower Danube. Typology*, Warszawskiego 2001.

Dyczek 2007

P. Dyczek, "Late Roman Amphorae from the site of Valetudinarium at Novae", *LRCW II. BAR Int. Ser. 1662*, (Eds. M. Bonifay – J.-Ch. Tréglia), Oxford 2007, 827-834.

Dyczek 2008

P. Dyczek, "On the origins of amphora Zeest 90/Dyczek 25 - ultimate solution?", *ReiCretActa* 40, 2008, 515-521.

Dyczek 2010

P. Dyczek, *Kapitan II From Novae-Between East and West*, , *LRCW 3, Cooking Wares and Amphorae in the Mediterranean*, (Eds. S. Menchelli – S. Santoro – M. Pasquinucci – G. Guiducci), 2010, 993-999.

Egloff 1977

M. Egloff, "La Potterie Copte. Quatre Siècles D'Artisanat et D'Echanges en Basse-Egypte", *Kellia III*, 1977, 108-119.

Empereur – Hesnard 1987

J. Y. Empereur – A. Hesnard, *Les amphores Hellénistiques. Céramiques Hellénistiques et Romaines*, II, 1987, 9-70.

Empereur – Picon 1986

J. Y. Empereur – M. Picon, "A la recherche des fours d'amphores", *Resherches sur les Amphores Greques*, *BCH Suppl. XIII*, (Eds. Y. Empereur – Y. Garlan), 1986, 103-126.

Empereur – Picon 1989

J. Y. Empereur – M. Picon, "Les régions de production d'amphores impériales", *Amphores romaines et histoire économique: dix ans de recherches*, *Actes du colloque de Sienne, 22–24 mai 1986*, Rome and Paris, "L'Erma" di Bretschneide, (Ed. F. Zevi.), De Boccard 1989, 223–248.

Empereur – Picon 1992

J. Y. Emperur – M. Picon, "La reconnaissance des productions des ateliers céramiques: l'exemple de la Maréotide", *CCE 3*, 1992, 145-152.

Ferrazzoli – Ricci 2010

F. Ferrazzoli – M. Ricci, “Un Centro di produzione delle anfore LR 1: Elaiussa Sebaste in Cilicia. Gli impianti, le anfore”, (Ed. S. Menchelli – S. Santoro – M. Pasquinucci – G. Guiducci), LRCW 3, BARIntSer 2185, Oxford 2010, 815-826.

Finkielsztejn 2001

G. Finkielsztejn, Chronologie détaillée et révisée des éponymes amphoriques rhodiens, de 270 à 108 av. J.-C. environ., BAR Int. Ser. 990, Oxford 2001.

Forster 2009

G. Forster, Roman Knossos: The Pottery in Context. A presentation of ceramic evidence provided by the Knossos 2000 Project, 1993-95.

Franke – Marathaki 1999

P. R. Franke – I. Marathaki, Wine and Coins in Ancient Greece, Athens 1999.

Gabler ve diğ. 2009

D. Gabler – P. Harshegyi – G. Lassanyi – P. Vamos, Eastern Mediterranean Importand Its Influence On Local Pottery In Aquincum”, ActaArchHung 60, 2009, 51-72.

Gempeler 1992

R. D. Gempeler, Elephantine X, Die römischer bis früh-arabischer Zeit, Mainz 1992.

Grace 1973

V. Grace, “Imports from Pamphylia”, BCH, Supplément I, 1973, 183-208.

Grace 1979

V. Grace, Amphoras and Ancient Wine Trade 3, Princeton 1979.

Grigoraş – Panaite 2021

B. Grigoraş – A. Panaite, “The Late Roman Amphorae from Tropaeum Traiani, Sector A (north of the Basilica A), 2005–2016”, in: Materiale Şi Cercetari Arheologice, Serie Noua, Nr. XVII, 2021, 87-114.

Gülsefa 2016

G. Gülsefa, “2006-2013 Myndos Kazılarında Bulunan Amphoralar ve Amphora Mühür Buluntuları”, Myndoskazı ve Araştırmaları Myndos Excavations And Researches 2004-2013, (Ed. D. Şahin), 2016, 35-160.

Günsenin 1999

N. Günsenin, “From Ganos to Serçe Limanı: Social and economic activities in the Propontis during Medieval Times Illuminated by recent archaeological and historical discoveries”, InstNautAQ, 26.3, 1999, 18-23.

Hadjisavvas 1997

S. Hadjisavvas, Agia Napa, Excavations at Makronisos and the Archaeology of the Region, Nicosia, 1997.

Harshegyi 2008

P. Harshegyi, “Roman amphorae from the East along the ripa Pannonica”, ReiCretActa 40 2008, 173-178.

Hayes 1983

J. W. Hayes, “The villa Dionysos excavations, Knossos: the pottery”, BSA 78, 1983, 97–169.

Hayes 1991

J. W. Hayes, *Paphos III. The Hellenistic and Roman Pottery*, Nicosia 1991.

Hayes 1992

J. W. Hayes, *Excavations at Saraçhane in Istanbul, Vol. 2, The Pottery*, Princeton University Press 1992.

Heath – Tekkök 2007/08

S. Heath – B. Tekkök, “Greek, Roman and Byzantine Pottery at İlion (Troia), 2007-2008 Project Troia, 2011 (<http://classics.uc.edu/troy/grbpottery>)

Heimberg 1982

U. Heimberg, *Die Keramik des Kabirions*, Berlin 1982.

Heredotus

Tarih (Çev. M. Ökmen), İstanbul, 2006.

Hoti ve diğ. 2008

Hoti – C. Capelli – M. Piazza, “Gli Spatheia di Dyrrachum”, *ReiCretActa* 40, 2008, 1-5.

IDR

Inscriptiile Daciei Romane= Inscriptiones Daciae Romanae, Vol. II. Oltenia și Muntenia. Grigore Florescu – Constantin C. Petolescu, Bucharest 1977.

Johanna Struber – İlhan 2018

İ. Johanna Struber – İlhan, “Keramik”, *Das Odeion im Artemision von Ephesos. FiE XII/6*, (Ed. L. Zabrana), Wien 2018, 107-173.

Kapitan 1972

G. Kapitan, “Le Anfore del Relitto Romano di Capo Ognina (Siracusa)”, *Recherches sur les Amphores Romaines, MEFRA Suppl. 10*, (Ed. P. Baldacci), Rome, 1972.

Karagiorgou 2001

O. Karagiorgou, “LR2: A Container for the Military Annona on the Danubian Border?”, *Economy and Exchange in the East Mediterranean During Late Antiquity*, Oxford, 29th May, 1999, (Eds. D. Kingsley – M. Decker), Oxford 2001, 129-166.

Keay 1984

S. J. Keay, *Late Roman Amphorae in the Western Mediterranean. A Typology and Economic Study, The Catalan Evidence*, BAR Int.Ser. 196, Oxford 1984.

Keay 1998

S. J. Keay, “African amphora”, *Ceramica in Italia: VI–VII secolo. Atti del Convegno in onore di John W. Hayes*, (Ed. L. Sagui), Roma 11–13 maggio 1995, 1998 141-155.

Kırkanlı 2021

E. Kırkanlı, “1977-1988 Erythrai Kazıları Ticari Amphora Buluntuları, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klasik Arkeoloji Anabilimdalı (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2021.

Kızıllarslanoglu- Aytek 2018

Kızıllarslanoglu, H. A.- Aytek, A. İ., “Elaiussa Sebaste Üretimi “Geç Roma 1” Amphoralarının Geleneksel Tipoloji Yöntemi ve Geometrik Morfometrik Analizlerle Değerlendirilmesi”, MASROP 2018, 16-44.

Kirwan 1938

L. P. Kirwan, “The Pottery”, The Royal Tombs of Ballana and Qustul. Le Caire, (Ed. W. B. Emery- L. P. Kirwan), 1938, 286- 391.

Klenina 2010

E. Klenina, “Trade Relations Between the Mediterranean and the Black Sea Region in the 3rd-6th Centuries AD in the Light of Ceramic Artifacts”, , LRCW 3, Cooking Wares and Amphorae in the Mediterranean, (Ed. S. Menchelli – S. Santoro – M. Pasquinucci – G. Guiducci), 2010, 1005-1014.

Koparal 2014

E. Koparal, “Klazomenai Khora’sında Arazi Kullanımı ve Tarım Potansiyeli”, Arkeoloji’de Bölgesel Çalışmalar Sempozyum Bildirileri, (Ed. D. B. Erciyas – E. Sökmen), İstanbul 2014, 125–145.

Konstantinidou 2010

Konstantinidou, “Aspect of Everyday Life in a Monastic Settlement: Amphorae and Cooking Wares (4th-7th c.) from the Old Monastery of Baramus in the Wadi Natrun (Egypt): A First Glance”, LRCW 3, (Eds. S. Menchelli – S. Santora – M. Pasquinucci – G. Guiducci), Oxford, 2010, 951-961.

Krapivina 2009

V. Krapivina, “Amphorae of the 3rd-4th Centuries A.D. in Olbia Pontica”, PATABS I. Actes de la Table Ronde internationale de Batoumi et Trabzon, 27-29 Avril 2006. Varia Anatolica XXI, (Eds. D. Kassab-Tezgör – N. Inaishvili), Paris 2010, 69-73.

Ladstätter 2003

S. Ladstätter, “Zur Charakterisierung des Spätantiken Keramikspektrums im Ostalpenraum”, Frühe Kirchen im östlichen Alpengebiet, (Ed. H. R. Sennhauser), München 2003, 831–857.

Ladstätter 2005

S. Ladstätter, “Keramik”, Hanghaus 2 in Ephesos. Die Wohneinheit 4. Baubefund, Ausstattung, Funde, FiE 8-6, (Ed. H. Thür), Wien 2005, 230-358.

Ladstätter 2008

S. Ladstätter, “Funde. Römische, spätantike und byzantinische Keramik”, Das Vedio gymnasium in Ephesos. Archaologie und Baubefund, FiE 14/1, (Eds. M. Steskal – M. La Torre), Wien 2008, 97-186.

Ladstätter 2010

S. Ladstätter, “Keramik”, Hanghaus 2 in Ephesos. Die Wohneinheiten 1 und 2. Baubefund, Ausstattung, Funde, FiE 8,8, (Ed. F. Krzinger), Wien 2010, 172-279.

Landgraf 1980

J. Landgraf, “La Céramique Byzantine”, Tell Keisan (1971-1976): une cité phenicienne en Galilée, (Ed. J. Briend – J. B. Humbert), Paris 1980, 51-88.

Lang 1976

M. Lang, Graffiti and Dipinti. The Athenian Agora. Vol XXI Princeton, New Jersey 1976.

Lemaitre 2000

S. Lemaitre, “Les Importations d’Amphores de Méditerranée Orientale à Lyon au IIIe siècle AP. J.-C.”, *ReiCretActa* 36, 2000, 467-476.

Lemaitre 2002

S. Lemaitre, “Recherche sur la diffusion en Gaule des amphores produites dans le sudouest de l’ anatolie a l’ epoque imperiale”, *Ceramique Hellenistiques et Romaines TMO* 35, Maison de l’Orient, 2002, 213-226.

Leonard 1995

Jr. A. Leonard, “The Ancohrage at Kioni”, *Ancient Akamas I: Settlement and Environment*, (Ed. J. Feijfer), Aarhus 1995, 133-170.

Lund 1993

J. Lund, “Pottery of the Classical. Hellenistic and Roman Periods”, *The Land of the Paphian Aphrodite 2. The Canadian Palaipaphos Survey Project Artifact and Ecofactual Studies*, SIMA 104, 2, (Eds. L. W. Sorensen – D. W. Rupp), Gothenburg 1993, 79-155.

Lund 2005

https://archaeologydataservice.ac.uk/archives/view/amphora_ahrb_2005/details.cfm?id=10&CFID=2e28f9bd-f72c-4acd-8ab8-117d9b135602&CFTOKEN=0

Lund 2011

J. Lund, “Rhodian Transport Amphorae as a Source for Economic Ebbs and Flows in the Eastern Mediterranean in the Second Century BC”, *The Economies of Hellenistic Societies, Third to First Centuries B.C.*, (Eds. Z.H. Archibald – J.K. Davies – V. Gabrielsen), Oxford 2011, 280-205.

Majcherek 1995

G. Majcherek, “Gazan amphorae: typology reconsidered”, *Hellenistic and Roman pottery in the Eastern Mediterranean-Advances in Scientific Studies, Acts of the II Nieborow Pottery Workshop*, (Eds. H. Meyza – J. Mlynarczyk), Warsaw 1993, 163-178.

Majcherek 2007

G. Majcherek, “Aegean and Asia Minor Amphorae from Marina el-Alamein”, *Amphores D’Egypte de la Basse Epoque a l’epoque arabe*, CCE 8, Vol I, (Eds. S. Marchand – A. Marangou), 2007, 9-32.

Manacorda 1975

D. Manacorda, “Proposta per Una Identificazione Dell’ Anfora Dressel 24”, *Archeologia Classica* XXVII, 1975, 378-383.

Manacorda 1977

D. Manacorda, “Ambiente XVI. Le anfore, Ostia IV”, Studi Miscellanei 23, Roma 1977, 116-266. 277-283.

Martin-Kilcher 1994

S. Martin-Kilcher, Die römischen Amphoren aus Augst und Kaiseraygst. Die Amphoren für Wein, Fischauce, Südfrüchte (Gruppen 2-24) und Gesamtauswertung, FiA 7/2-3, Augst 1994.

Mayerson 1985

P. Mayerson, “The wine and vineyards of Gaza in Byzantine period”, BASOR 257, 1985, 75-80.

Mayerson 1991

P. Mayerson, “The Gaza ‘wine’ jar (gazition) and the ‘lost’ Ashkelon jar (askalonion), IEJ 42, 1991, 76-80.

Meriç 2002

R. Meriç, Spathellenistisch-Römische Keramik und Kleifunde aus Einem Schachtbrunnen am Staatsmarkt. FiE IX.3, Wien 2002.

Meriç 2018

E. Meriç, “Late Roman Pottery from the Theatre of Nicea in Bithynia”, *Anatolia Antiqua* XXVI, 2018, 69-87.

Meyza – Baginska 2013

H. Meyza – D. Baginska, “Roman Amphorae from the Polish Excavations at Nea Paphos, Maloutena: An Overview”, içinde: *The Transport Amphorae and Trade of Cyprus*, (Eds. M. L. Lawall – J. Lund), Aarhus 2013, 133-153.

Morton 1998

J. M. Morton, *The Role of the Physical Environment in Ancient Greek Seafaring* (University of Edinburgh, Yayınlanmamış Doktora Tezi).

Mowat 2016

A.Mowat, *The Late Roman Amphoras of Thrace: The Perspective from the Molyvoti Peninsula*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi Monitoba, 2016).

Murialdo 1995

G. Murialdo, “Alcune considerazioni sulle anfore africane di VII secolo dal ‘Castrum’ di S. Antonino nel Finale”, *Archeologia Medievale* 22, 433-453.

Murialdo 2001

G. Murialdo, “Le anfore da trasporto”, içinde: *S. Antonino: un insediamento fortificato nella Liguria bizantina*, (Eds. T. Mannoni – G. Murialdo), Bordighera 2001, 255-296.

Naumenko 2006

Naumenko, S. A. (2006). *Amfory Iz Zakrytykh Kompleksov Tanaisa Serediny III V.N.El.* In, *Pervaya Abkhazskaya Mezhdunarodnaya Arkheologicheskaya Konferentsiya*. (Ed. V. V. Bzhaniya), Suhum, 261-267.

Naumenko 2012

S. A. Naumenko, “Sostav Amfor V Zakiytykh Kompleksakh Tanaisa Kontsa I – Serediny III VV. N. E.”, *Journal of Tanais*, 3/2012, 63-88.

Negru ve diğ. 2003

M. Negru – A. Badescu – R. Avram, “Kapitan II Amphorae in Roman Dacia”, *ReiCretActa* 38, 2003, 209-214.

Oelmann 1914

F. Oelmann, *Materialien, zur römisch-germanischen Keramik*, Frankfurt 1914.

Opait – Paraschiv 2013

A. Opait – A. Tsaravopoulos, “On the Wine, Olive Oil and Fish Supply of the Countryside in Roman Dobrudja (1st-3rd Centuries AD)”, içinde: L. Buzoianu – P. Dupont – V. Lungu (Eds.) *PATABS III (Constanta, 2013)* 317-336.

Opait – Tsaravopoulos 2011

A. Opait – A. Tsaravopoulos, “Amphora of Dressel 24 Similis Type in the Central Aegean Area (Chios-Erythrai-Kyme)”, *BSA Vol 106*, 2011, 275-323.

Opait 1980

A. Opait, “Considerații preliminare asupra amforelor romane și romano-bizantine din Dobrogea”, *Peuce* 8, 1980, 291–327.

Opait 1984

A. Opait, “Beobachtungen zur Entwicklung der zwei Amphoratypen”, *Peuce* 9, 1984, 311-327, 675-690.

Opait 1987

A. Opait, “Amfore romane de mare capacitate. Considerații tipologice”, *Dacia* 38, 245–258.

Opaiț 1991

A. Opait, “Ceramica din Asezarea și Cetatea de la Independenta (Murghihiol) Secolele V I.e.n. - VII e.n.”, *Peuce* 10, 1991, 133–182.

Opait 1996

A. Opait, *Aspecte ale vieții economice din provincia Scythia (secolele IV-VI p. Ch.). Producția ceramicii locale și de import*. Bucharest: *Bibliotheca Thracologica*, Bucarest 1996.

Opait 2004a

A. Opait, *Local and Imported Ceramics in the Roman Province of Scythia (4th-6th centuries AD)*, Oxford 2004.

Opait 2004b

A. Opait, “The Eastern Mediterranean Amphorae in the Province of Scythia”, *Transport Amphorae and Trade in the Eastern Mediterranean. Acts of the International colloquium at the Danish Institute at Athens, September 26–29, 2002*, *Monographs of the Danish Institute at Athens* 5, (Eds. J. Eiring – J. Lund), Aarhus 2004, 293-308.

Opait 2007

A. Opait, "From DR 24 to LR 2 ?", LRCW 2, (Eds. M. Bonifay – J.C. Trégli), Oxford 2007, 627-643.

Opait 2009

A. Opait, "Aspect of the provisioning of the Pontic settlement with olive oil in the Hellenistic and Early Roman", PATABS I. Actes de la Table Ronde internationale de Batoumi et Trabzon, 27-29 Avril 2006. Varia Anatolica XXI, (Eds. D. Kassab-Tezgör – N. Inaishvili), Paris 2009, 153-158.

Opait 2014

A. Opait, "The Baggy amphora Shape: A New Fashion?", LRCW 4. BAR Int. Ser. 2616, (Eds. N. Poulou-Papadimitriou – E. Nodarou – V. Kilikoglou), Oxford 2014, 441-450.

Opait 2018

A. Opait, "Local and Imported Wine at Pompeiopolis, Paphlagonia", ReiCretActa 2018, 701-713.

Opait 2022

A. Opait, "On the origin and evolution of the Kapitän II amphora types", In: A. Kaldeli (Ed.) *Amphorae from the Eastern Mediterranean and Beyond: Production and Distribution from Early to the Late Roman Period*, Nicosia, Cyprus, 2022, 191-222.

Opait et al. 2020

A. Opait – A. Barnea – I. Barnea – B. Grigoras – I. Porta, Supplying Wine, Olive Oil and Fish Products to The Lower Danube Frontier (2nd-7th Century AD): The Case of *Dinogetia*", REI CRETARIE ROMANÆ FAVORVM ACTA 46, 2020, 381-394.

Outschar 1996

U. Outschar, Dokumentation exemplarisch ausgewählter keramischer Fundkomplexe, içinde: C. Lang-Auinger, Hanghaus 1 in Ephesos. Der Baubefund, FiE 8,3, Wien 1996, 27-85.

Outschar 1998

U. Outschar, RCRFragments, Beiträge zur Keramik in Ephesos, Herausgegeben anlässlich des XXI. Internationalen RCRF-Kongress in Ephesos und Pergamon, Wien/Selçuk, 1998

Outschar 1996

U. Outschar, Dokumentation exemplarisch ausgewählter keramischer Fundkomplexe, içinde: C. Lang-Auinger, Hanghaus 1 in Ephesos. Der Baubefund, FiE 8,3, Wien 1996, 27-85.

Özgünel – Görkay 2006

C. Özgünel – K. Görkay, "2004 Yılı Erythrai Antik Yerleşimi Arkeolojik Araştırmaları", 23. AST 2. Cilt, 2006, 239-248.

Palamida ve diğ. 2016

Ch. Palamida – F. K. Seroglou – M. L. Lawall – A. Yiannikouri, “The Emergence of Hellenistic Transport Amphoras: The Example of Rhodes”, IARPOTHP Vol I., (Eds. S. Japp – P. Kögler), Wien 2016, 135-150.

Panella 1972

C. Panella, “Annotazioni in magrine alle statigrafie delle terme Ostiensi del nuotatore. Recherches sur les Amphores Romaines”, CEFR 10, Rome 1972, 69,106.

Panella 1973

C. Panella, Appunti su un gruppo di anfore della prima, media e tarda eta Imperiale, Studi Miscellanei 21, Ostia III, Roma 1973, 460-633.

Panella 1986

C. Panella, “Oriente ed Occidente: Considerazioni su alcune anfore Egee de età imperiale a Ostia”, Resherches sur les Amphores Greques, BCH Suppl. XIII, (Eds. J. Y. Empereur – Y. Garlan), 1986, 609-636.

Papadopoulos 1989

J.K. Papadopoulos, “Roman Amphorae from the Excavations at Torone”, AE 128, 1989, 68-103.

Papuashvili 2009

R. Papuashvili, “Amphorae from the Mouth of the Khobi”, Patabs I. Production and Trade of Amphorae in the Black Sea. Actes de la Table Ronde internationale de Batoumi et Trabzon, 27-29 avril 2006, (Eds. D. Kassab Tezgör – N. Inaishvili), Istanbul 2010, 133-134.

Paraschiv 2002

D. Paraschiv, “Amfore Pontice Roman eşi Romano-Bizantine in Zona Dunarii de Jos”, AMold XXV, 2002, 165-207.

Paraschiv 2006

D. Paraschiv, Amfore romane şi romano-bizantine în zona Dunării de Jos (sec. I-VII p. Chr.), Iaşi 2006.

Peacock – Williams 1986

D. P. S. Peacock – D. F. Williams, Amphorae and the Roman Economy: An Introductory Guide, London 1986.

Peacock 1984

D. P. S. Peacock, “The Amphorae: Typology and Chronology”, Excavations at Carthage: The British Mission. The Pottery and Other Ceramic Objects from the Site. Vol I,2, Eds. M. G. Fulford – D. P. S. Peacock, Sheffield 1982, 116-140.

Pichot – Şenol 2015

V. Pichot – A. K. Şenol, “Amphores de Gaza et résine sur le site de production d’amphores du Haut-Empire d’Akadémie (Maréotide)”, BCE 25, 2015, 277-289.

Pieri 1998

D. Pieri, “Les Importations D’Amphores Orientales En Gaule Meridionale Durant L’Antiquite Tardive Et Le Haut-Moyen Age (IV-VII siecles apres J.-C.) Typologie, cronologie et contenu”, içinde: SFECAG, Actes Du Congres D’Istres, 1998, 97-106.

Pieri 2005

D. Pieri, Le Commerce du vin Oriental, A l’Epoque Byzantine (V e- VIIe siecles), Le Temoignage des Amphores en Gaule, Institute Francais du Proche-Orient, Bibliothèque Archéologique Et Historique T. 174, Beyrouth 2005.

Pieri 2007

D. Pieri, “Béryte dans le Grand Commerce Méditerranéen. Production et importation d’amphores dans le Levant protobyzantin (ve-viie s. ap. J.-C.)”, Topoi suppl. 8, 2007, 297-327

Plinius

Naturalis Historia, I-XXXVII, (X Vol.). (Çev. H. Rackman) London: Great Britain.

Popilian 1976

Gh. Popilian, Ceramica romană din Oltenia, Craiova 1976.

Portale – Romeo 2000

E. C. Portale – I. Romeo, “Le Anfore Locali di Gortina Ellenistica e Romana”, ReiCretActa 36, 2000, 417-426.

Quiri 2015

E. Quiri, “Imports eastern transport amphorae to Turin (Italy)”, PER TERRAM, PER MARE. Seaborne Trade and the Distribution of Roman Amphorae in the Mediterranean, (Ed. S. Demesticha), Uppsala 2015, 161-180.

Raabe 1895

R. Raabe, Petrus der Iberer, Leipzig, 1895.

Radulescu 1976

A. Rădulescu, “Amfore romane și romano-bizantine din Scythia Minor”, Pontica, 9, 1976, 99-114.

Rauh ve diğ. 2006

N. K. Rauh – M. J. Dillion – C. Dore – R. Rothaus – M. Korsholm, “Viticulture, oleiculture and economic development in Roman Rough Cilicia”, Roman Rough Cilicia, Münster Beiträge für Antike Handelsgeschichte 25, 49–98.

Reynolds 1999

P. Reynolds, “Pottery Production and Economic Exchange in 2nd Century Berytus: Some Preliminary Observations of Ceramic Trends from Quantified Ceramic Deposits from the Anglo-Lebanese excavations in Beirut”, Berytus 43, 1999, 35-110.

Reynolds 2000

P. Reynolds, “The Beirut Amphora Type, 1st Century BC-7th Century AD: An Outline of Its Formal Development and some Preliminary Observations of Regional Economic Trends” ReiCretActa, 36, 2000, 387-395.

Reynolds 2005

P. Reynolds, "Levantine amphorae from Cilicia to Gaza: a typology and analysis of regional production trends from the 1st to the 7th centuries", LCRW 1, BAR Int. Ser. 1340, (Eds. J. M. Gurt i Esparraguera – J. Buxeda i Garrigos – M. A. Cau Ontiveros), Oxford, 2005 563–611.

Reynolds 2010

P. Reynolds, "Trade Networks Of The East, 3rd To 7th Centuries: The View From Beirut (Lebanon) and Butrint (Albania) (Fine Wares, Amphorae And Kitchen Wares)", LRCW 3, (Eds. S. Menchelli – S. Santoro – M. Pasquinucci – G. Guiducci), 2010, 89-114.

Reynolds – Pavlidis 2014

P. Reynolds – E. Pavlidis, "Nikopolis (Epirus Vetus): An Early 7th Century Pottery Assemblage from the "Bishop's House" (Greece)", LRCW 4, (Eds. N. Poulou-Papadimitriou – E. Nodarou – V. Kilikoglou), Oxford 2014, 451–467.

Reynolds ve diğ. 2008-2009

P. Reynolds – S. Yona – S. Lemaitre – H. Curvers – M. Roumié – B. Nsouli, "An early Imperial Roman pottery production site in Beirut (BEY 015): xhemical analyses and a ceramic typology", Berythus 51, 2008-2009, 71-115.

Rife – Heath 2013-2020

J. L. Rife – S. Heath (eds.) (2013-2020). Kenchreai Archaeological Archive. The American Excavations at Kenchreai. <http://kenchreai.org/kaa>

Riley 1975

J. A. Riley, "The Pottery from the First Session of Excavation in the Caesarea Hippodrome", BASOR 218, 1975, 25–63.

Riley 1979

J. A. Riley, The Coarse Pottery from Berenice, içinde: J. A. Lyod (ed.), Excavations at Sidi Khrebish Benghazi(Berenice) II, Libya Antiqua Suppl. 5, 2 (Tripoli 1979) 91-467.

Riley 1981

J. A. Riley, "The Pottery from the Cisterns 1977.1, 1977.2 and 1977.3", içinde: J. H. Humphrey (Ed.) Excavations at Carthage, 1977, Conducted by the University of Michigan 6, Ann Arbor 1981, 85–124.

Rizzo 2014

G. Rizzo, "Le Terme del Nuotatore. Le anfore Ostia e I Commerci Mediterranei", içinde: C. Panella (Ed.) OSTIA VI. Le Terme del Nuotatore, Roma 2014, 73-406.

Robinson 1959

H. Robinson, The Athenian Agora volume 5, Pottery of the Roman Period (Chronology), Princeton 1979.

Rothschild-Boros 1981

M. C. Rothschild-Boros, "The determination of amphora contents", Archaeology and Italian society: Prehistoric, Roman and Medieval studies, BAR Int. Ser. 121, (Eds. G. Barker – R. Hodges), 1981, 79-89.

Rubinstein 2004

L. Rubinstein, “Ionia”, *An Inventory of Archaic and Classical Poleis*, (Eds. M. H. Hansen – T. H. Nielsen), Oxford 2004, 1053-1107.

Sagui 1998

L. Sagui, “Il deposito della Crypta Balbi: una testimonianza imprevedibile sulla Roma del VII secolo?”, *Ceramica in Italia: VI–VII secolo. Atti del Convegno in onore di John W. Hayes, Roma 11–13 maggio 1995*, (Ed. L. Sagui), 1998, 305–330.

Sagui 2002

L. Sagui, Roma, “I Centri Privilegiati e la Lunga Durata Della Tarda Antichità Dati Archeologici dal Deposito di VII Secolo nell’Esedra della Crypta Balbi”, *Archeologia Medievale XXIX*, 2002, 7-42.

Santamaria 1995

C. Santamaria, “L’épave Dramont “E” á Saint Raphaël (Ve siècle ap. J.-C.)”, *Archaeonautica* 13, 1995, 5-198.

Sarikakis 1989

Th.Ch. Sarikakis, *Χιακή προσωπογραφία*, Athens, 1989, Athens.

Sazanov 2007

A. Sazanov, “Les amphores orientales d’époque protobyzantine au nord de la Mer Noire: chronologie et typologie”, *LRCW 2. BAR Internat. Ser. 1662(I)*, (Eds. M. Bonifay – J.C. Trégliá), Oxford 2007, 803-815.

Sazanov 2017a

A. Sazanov, “Un ensemble de la fin du VIe siècle. Secteur nord de Chersonése (Crimée)”, içinde: *LRCW 5*, (Ed. D. Dixneuf), Alexandria 2015, 651-669.

Sazanov 2017b

A. Sazanov, “Les amphores LRA 4. Problèmes de typologie et de chronologie”, *LRCW 5*, (Ed. D. Dixneuf). Alexandria 2015, 629-650.

Sciallano – Sibella 1994

M. Sciallano – P. Sibella, *Amphores. Comment les identifier?*, Edisud, 1994.

Scorpan 1975

C. Scorpan, “Ceramica romano-bizantină de la Sacidava”, *Pontica* 8, 1975, 263–313.

Scorpan 1976

C. Scorpan, “Origini și linii evolutive în ceramica romano-bizantină (sec. IV-VII) din spațiul mediteranean și pontic,” *Pontica* 9, 1976, 155–185.

Scorpan 1977

C. Scorpan, “Contribution à la connaissance de certains types céramiques romano-byzantins (IVe-VIIe siècles) dans l’espace istro-pontique”, *Dacia*, N. S. 21, 1977, 269-297.

Sevin 2016

V. Sevin, *Anadolu’nun Tarihi Coğrafyası*, Ankara 2016.

Shkodra 2006

B. Shkodra, “Ceramics from Late Roman Contexts in Durrës”, BSA 101, 2006, 427-457.

Slane 2000

K. W. Slane, “East-West Trade in Fine Wares and Commodities: The View from Corinth”, *ReiCretActa* 36, 2000, 299–312.

Slane – Sanders 2005

K. W. Slane – Guy D. R. Sanders, “Late Roman Horizons” *Hesperia* 74.2, 2005, 243-297.

Steckner 1989

C. Steckner, “Les amphores LR 1 et LR 2 en relation avec le pressoir du complexe ecclésiastique des thermes de Samos”, *Recherches sur la céramique byzantine*, BCH Suppl. Au. XVIII, (Eds. V. Deroche – J. M. Spiezer), 1989, 57-71.

Strabon

Geographika (çev. H.L.Jones), London 1949.

Swan 2010

V. G. Swan, “Dichin (Bulgaria): The Destruction Deposits and the Dating of Black Sea Amphorae in the Fifth and Sixth Centuries A.D.”, *Patabs I. Actes de la Table Ronde internationale de Batoumi et Trabzon*, 27-29 avril 2006, (Eds. D. Kassab Tezgör – N. Inaishvili), Istanbul 2010, 107-118.

Şenol – Kerem 2000

A. K. Şenol – F. Kerem, “İçel Müzesinde Bulunan Bir Grup Amphora”, *Olba III*, 81-114.

Şenol 2000

A. K. Şenol, *İskenderiye Kazılarında Ele Geçen Amphoralar Işığında Kentin Roma Dönemi Şarap, Zeytinyağı, Salamura, Balık ve Sos Ticareti* (Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi İzmir).

Şenol 2003

A. K. Şenol, *Marmaris Müzesi Ticari Amphoraları*, Ankara 2003.

Şenol 2008

A. K. Şenol, “Cilician Commercial Relations with Egypt due to the New Evidence of Amphora Find”, *Olba XVI*, 109-131.

Şenol 2009

A. K. Şenol, *AETAM’da (Arslan Eyce Tasucu Amphora Müzesi) bulunan ticari amphoralar ve Akdeniz’de ticaretin izleri*, Silifke 2009.

Şenol 2015

A. K. Şenol, “Smyrna Kazılarında 2007-2011 Yılları Arasında Bulunan Ticari Amphoralar”, *Smyrna/İzmir Kazı ve Araştırmaları I. Çalıştay Bildirileri*, İstanbul 2015, 243-256.

Şenol 2018

A. K. Şenol, Commercial amphorae in the Greco-Roman Museum of Alexandria, Alexandria, 2018.

Tekkök ve diğ. 2001

B. Tekkök – S. Wallrodt – C. Y. Gündem – Ch. B. Rose, “Two Roman Wells in the Lower City of Ilium. Quadrats C29 and w28”, *Studia Troica* 11, 2001, 343–382.

Tekocak – Zoroğlu 2013

M. Tekocak – K. Levent Zoroğlu, “Kelenderis’te Bulunan Bir Grup Roma Dönemi Ticari Amphorası ve Düşündürdükleri”, *Olba XXI*, 2013, 109-140.

Tsaravopoulos 1986

A. N. Tsaravopoulos, “H archaia polei teis Chiou”, *Hopoç* 4, 1986, 124-144.

Tsaravopoulos ve diğ. 2013

A. Tsaravopoulos – A. Opait – G. Fragou, “Stamps on Amphorae and Lagynoi Handles from the Island of Chios”, içinde: *PATABS III*, (Eds. L. Buzoianu – P. Dupont – V. Lungu), Constanta 2013, 105-143.

Tuna – Empereur 1989

N. Tuna – J.-Y. Empereur, “Datça/Reşadiye Antik Seramik Atölyeleri Kazısı, 1988”, *AST* 7, 1989, 555-567.

Vıdrıh Perko – Pavletic 2000

V. Vidrih Perko – M. Pavletic, “Report on ceramics from Brijuni”, *ReiCretActa* 36, 2000, 263-269.

Villa 1998

L. Villa, “Alcuni aspetti della circolazione di prodotti di importazione in Friuli tra VI e VII secolo”, *Ceramica in Italia: VI–VII secolo. Atti del Convegno in onore di John W. Hayes, Roma 11–13 maggio 1995*, (Ed. L. Saguì), 1998, 275-288.

Vokaer 2017

A. Vokaer, “Late Roman amphorea from Apamea, Syria”, *LRCW* 5, (Ed. D. Dixneuf), Alexandria 2017, 799-803.

Williams 1982

D. F. Williams, “The Petrology of certain Byzantine amphorae: Some suggestions as to origins”, içinde: *Colloque sur la céramique antique, Cathage 23-24th June 1980, Dossier* 1, 1982, 99-110.

Williams 1990

D. F. Williams, “A Note on the Petrology of a Samos Cistern Type Amphora from Excavations at the Castello di Udine”, *Aquileia Nostra, Anno LXI*, 295-296, 1990.

Williams 2005

C. Williams, “Late Roman Amphora 1: a Study of Diversification”, *Halicarnassian Studies III, Trade Relations in the Eastern Mediterranean from the Late Hellenistic Period to Late Antiquity: The Ceramic Evidence*, (Eds. M. B. Briese – L. E. Vaag), Denmark 2005, 157- 168.

Williams 2014

F. Williams, A digital resource (University of Southampton)
https://archaeologydataservice.ac.uk/archives/view/amphora_ahrb_2005/cat_amph.cfm

Zeest 1960

I. B. Zeest, Keramicheskaya tara Bospora (Materialy i issledovaniya po arheologii SSSR 83).

Zemer 1978

A. Zemer, Storage Jars in Ancient Sea Trade, Haifa 1978.

Žerjal 2008

T. Žerjal, “Eastern Imports in the Ager Tergestinus”, *ReiCretActa* 40, 2008, 131-140.

Zervoudaki 1985

H. Zervoudaki, “Efori Klasikon Arkhaiotiton Dodekaneson”, *Archaiologikon Deltion* 40, 1985, 396-406.

FİGÜRLER

Fig. 1: Ionia Bölgesi Haritası (Carlson 2003, 582.)

Fig. 2: Erythrai Coğrafi Konumu (Özgünel – Görkay 2006, 247, Res. 4.)

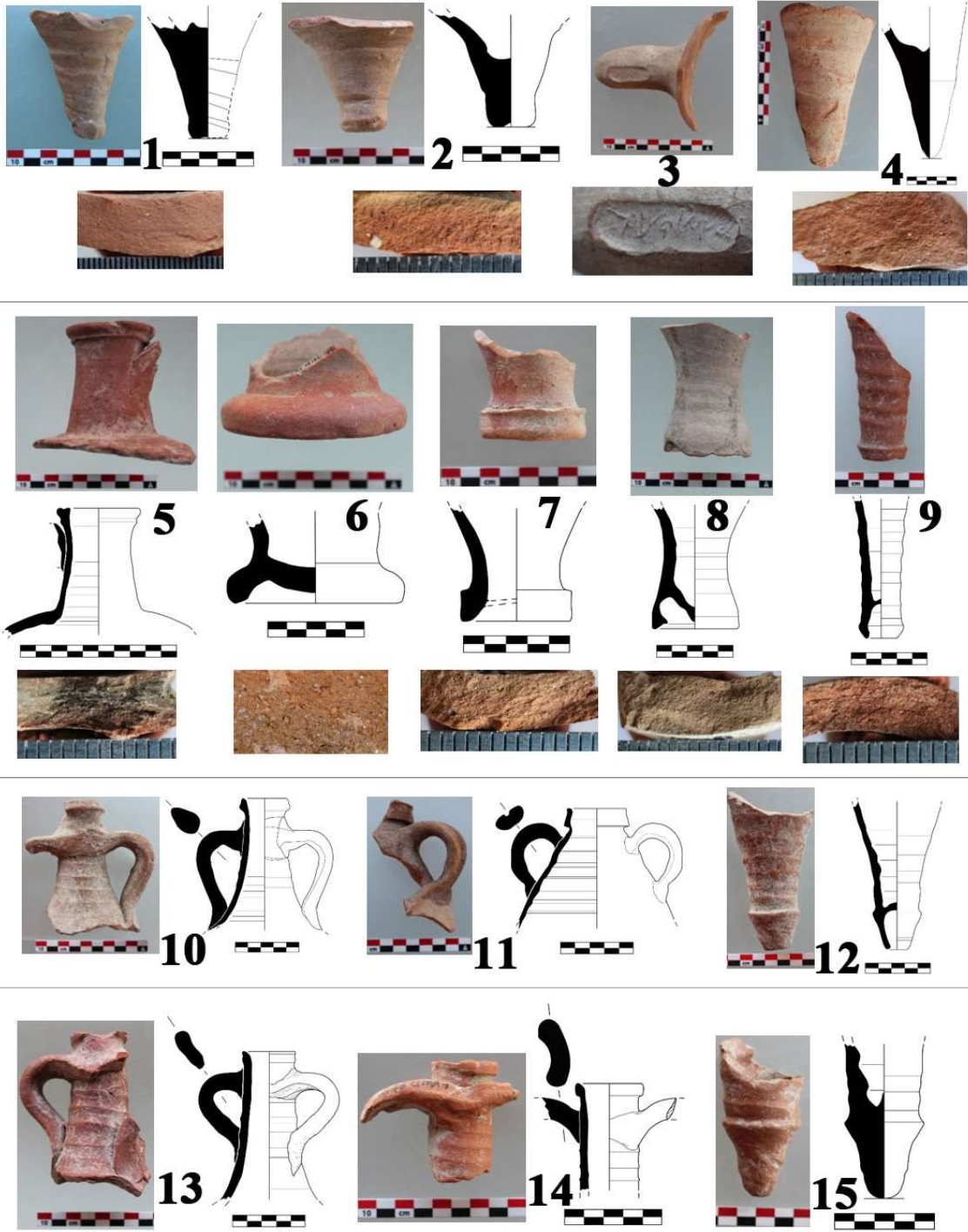

Fig. 3: Erythrai Roma Dönemi Khios, Rhodos, LRA3 Amphoraları

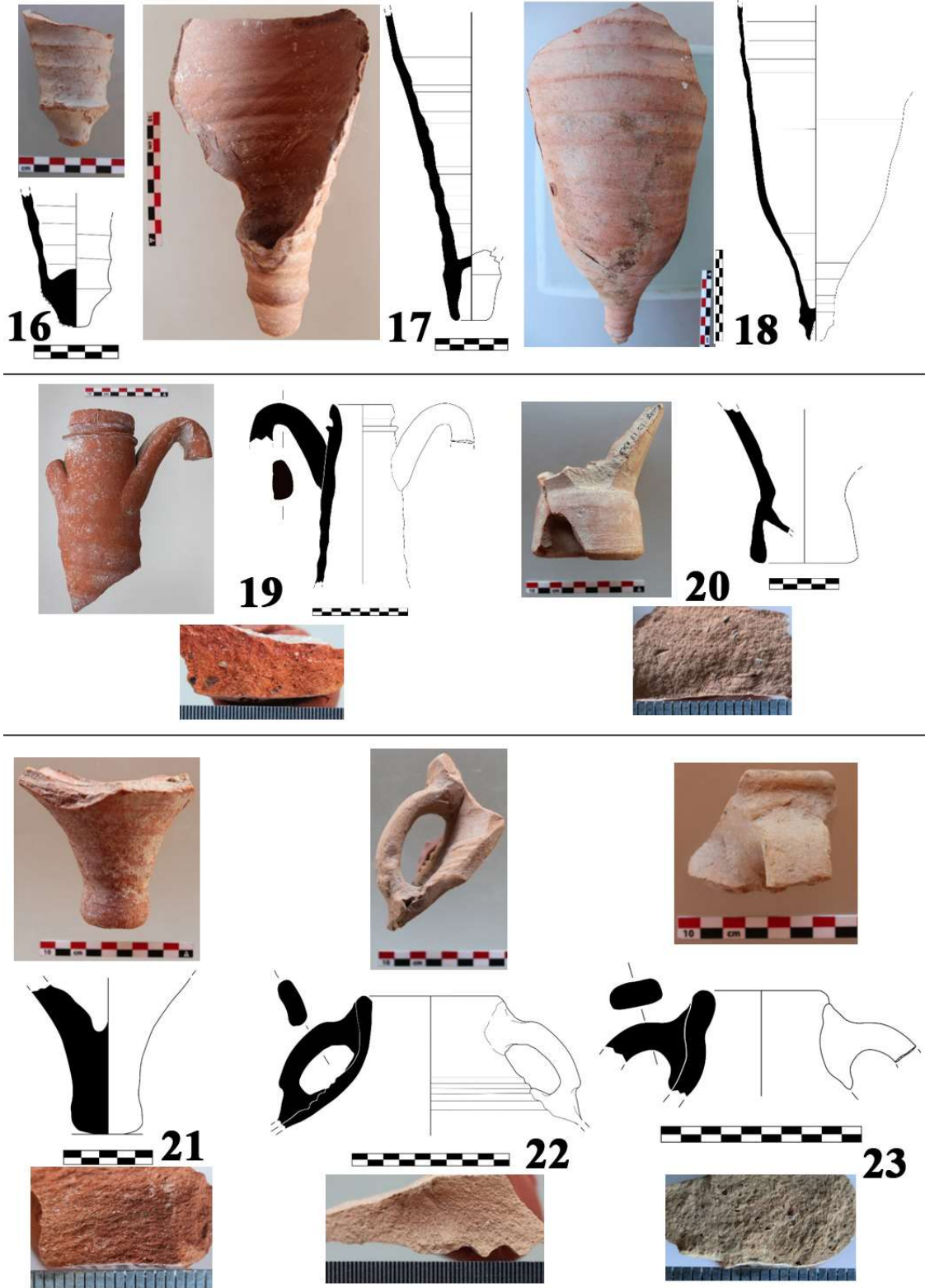

Fig. 4: Erythrai Roma Dönemi LRA3, Kapitan 2, Ephesus 56 ve Samos Cistern - M 273 Amphoraları

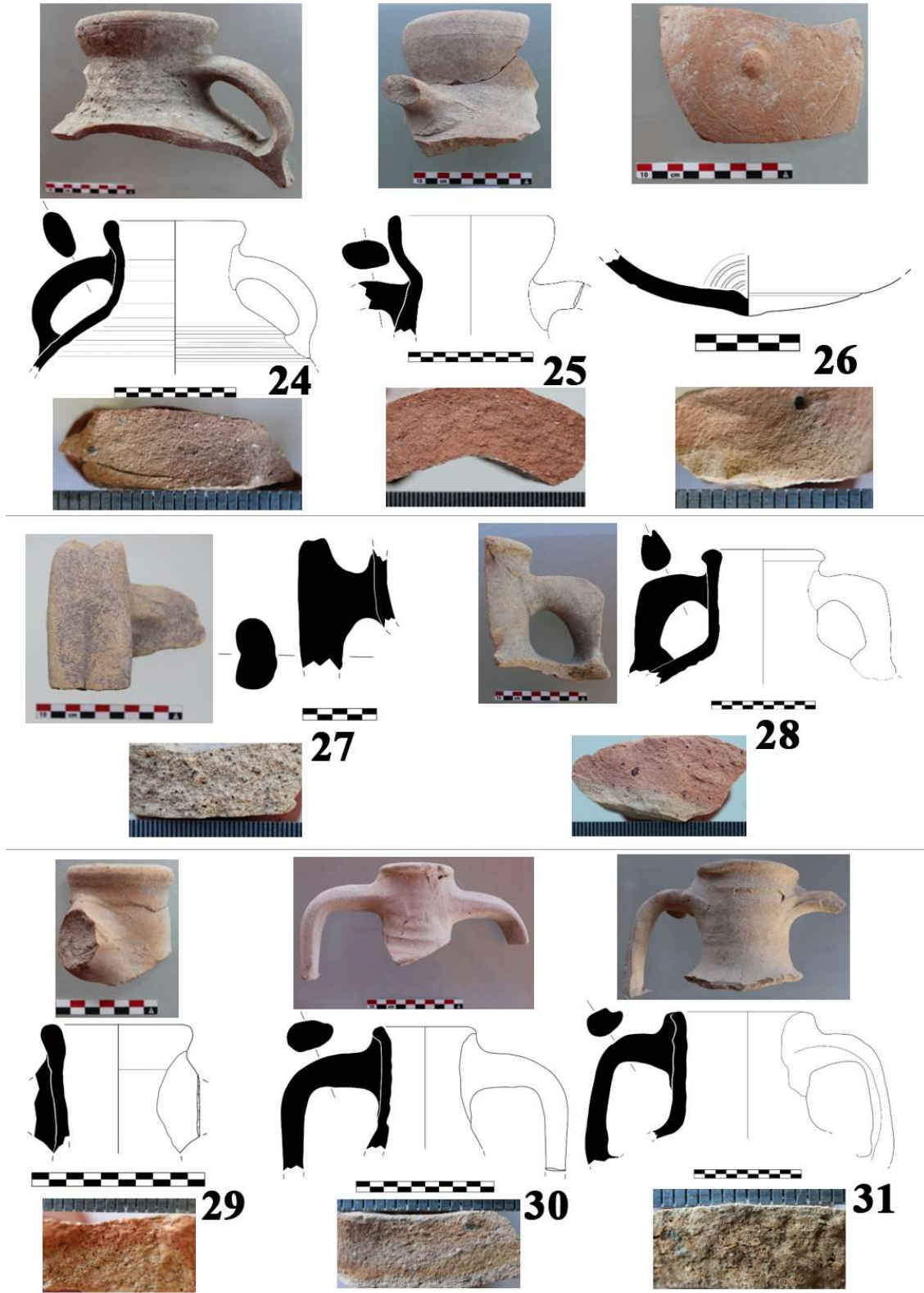

Fig. 5: Erythrai Roma Dönemi LRA 2, Agora M 54, Pinched Handle – Zemer 41, LRA 1 Amphoraları

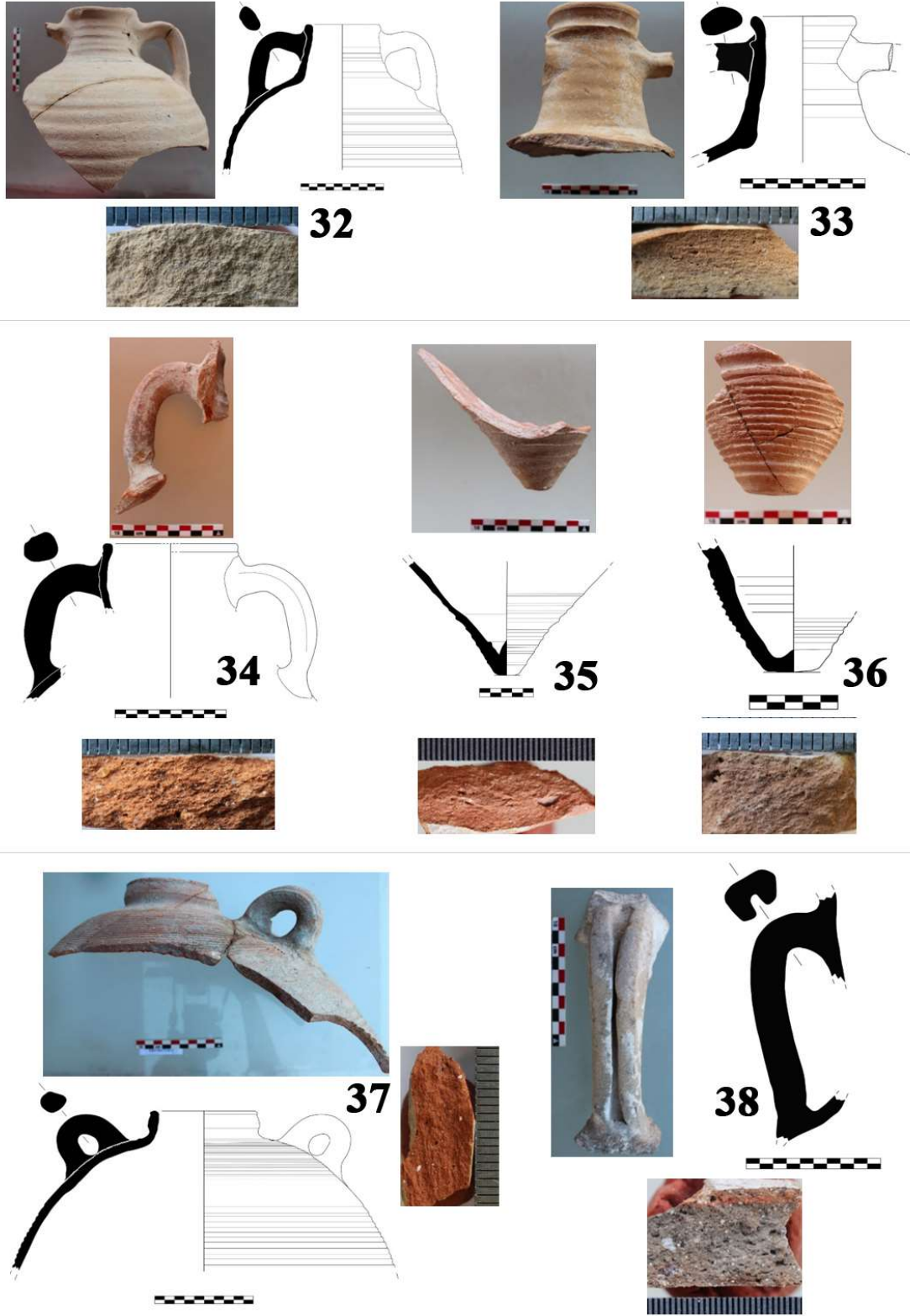

Fig. 6: Erythrai Roma Dönemi LRA 1, Berythus - Agora M 334, LRA 4, LRA 5 – 6, Amrit Amphoraları

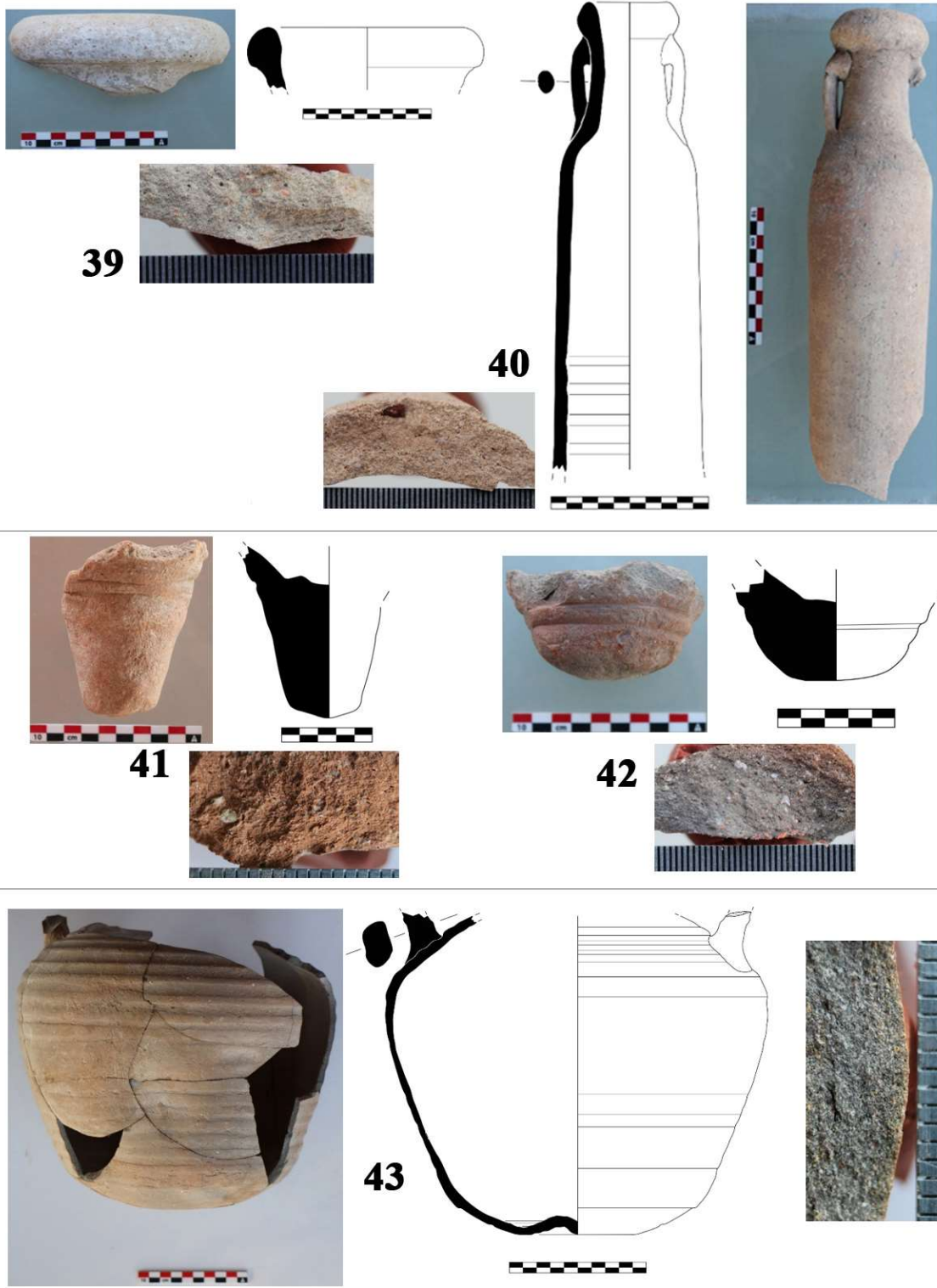

Fig. 7: Erythrai Roma Dönemi Spatheia, Zeest 80, Castrum-Perti Amphoraları

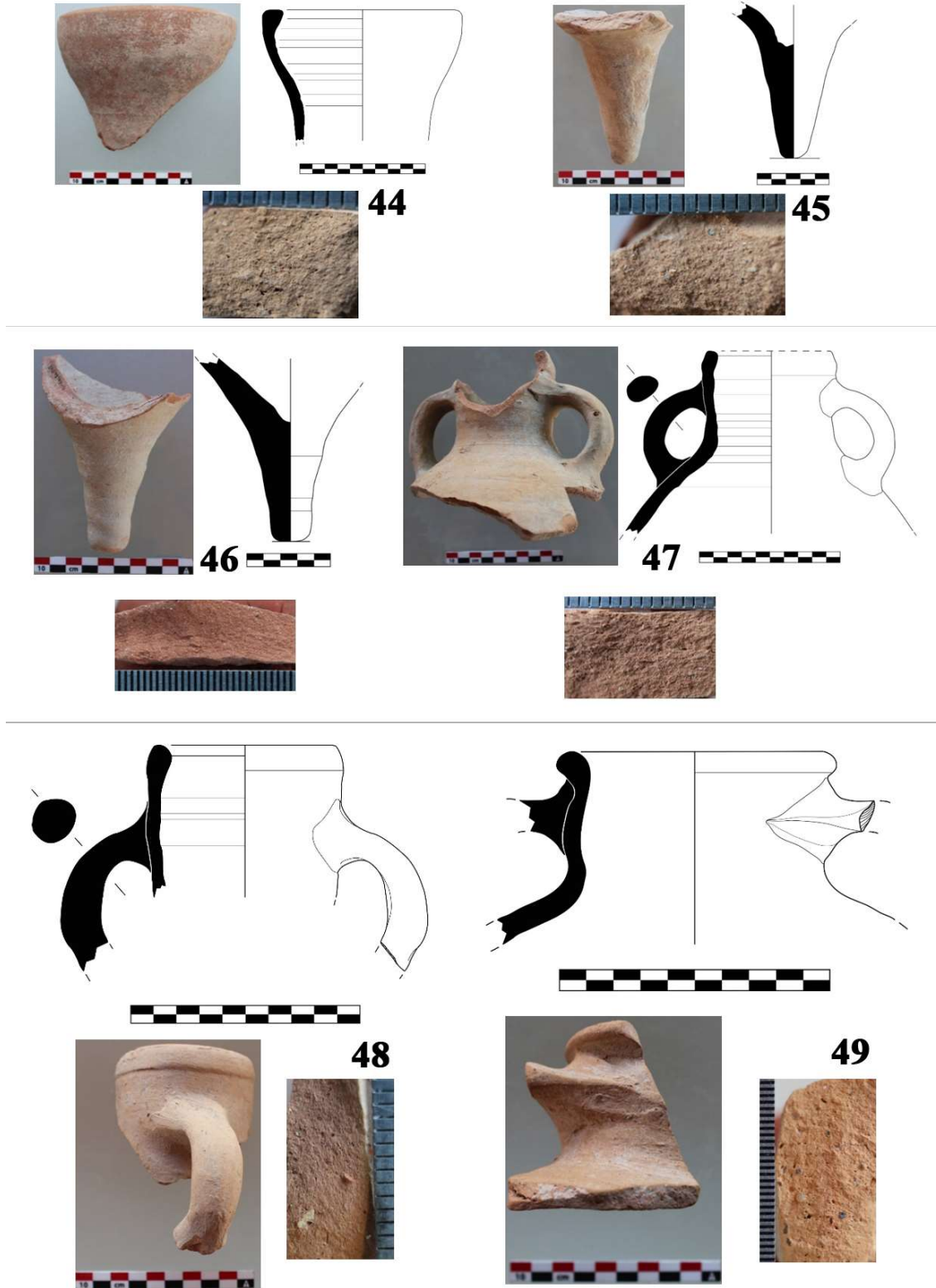

Fig. 8: Erythrai Roma Dönemi Dressel 24, Bag-Shaped Amphoraları